

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00983

LIEDER UN GEDIKHTTE

Morris Winchevsky

Permanent preservation of this book was made possible by

Scott & Annette Turow

in memory of

Robert & Gloria Weisberg

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מאָררים ווינמשעווסקי'ס ליעדער און געדיכמע

COPYRIGHT 1910
MAISEL & COMPANY
NEW YORK

MORRIS WINCHEVSKY
SONGS AND POEMS

ליעדער און געדיכטע

פון

מאָרריס ווינמשעווסקי

קאָמפּאָזיטער — קינדער פּוֹן'ס פּאַלע
ליעבע, לוסט און ליידענשאַפט
סאַטירע און הומאָר

(1877-1910)

פּערלאַג: מייזעל עט קאָ.
422 Grand Street, New York
1910

פאָרוואָרט

עס איז וואַהרשוינליך ניט געווען אַ צייט אין מיין לעבען ווען איך, קענענדיג האַלטען אַ פּעדער אין האַנד, האָב ניט פּרובירט אויסדריקען געפיהלע און געדאַנקען אין אַ ריטהמישע פּאָרם. צו עלף-צוועלף יאָהר האָב איך, בשותפות מיט אַן אַנדער עטוואָס עלטער-רען אינגעל אין קאָוונאָ, אָנגעפאַנגען צו שרייבען פּאַבעלן און די געמיינשאַפּטליכקייט פון אונזער אַרבייט איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס ער פּלעגט אויסטראַכטען די מעשיות און איך פּלעג „בעזאָרגען“ דעם טעקסט. די שפּראַך איז געווען רוסיש.

מיט עטליכע יאָהר שפּעטער, אונטער דעם איינפלוס פון העברעאישע צייטונגען און זשורנאַלען, האָב איך אָנגעפאַנגען צו שרייבען העברעאישע שירים. מיין ערשטער איז געדרוקט געוואָרען אין 1874 — אַלס פּראָזאַ-שרייבער בין איך אין דער-זעלבער צייטונג אַרויסגעטרעטען מיט אַ יאָהר פּריהער — אָבער אויפגען קאָוונער בית-עולם דאַרף זיך ערגעץ-וואו געפינען מיינס אַ געדיכט פון 1871 אָדער 1872, — אַ שיר'עלע אויף אַ מצבה, וועלכען מיין פּאָטער האָט ניט געהאַט קיין צייט צו שרייבען פאַר אַ בעפריינג-דעטע אַלמנה. איך בין דאַמאַלס געווען אַלט אַ יאָהר 15—16.

אין קעניגסבערג, אין 1877, ווען איך האָב שוין געהאַט געשריע-בען אַ שעהן ביסעל העברעאישע שירים פאַר די וועלט בכלל און אַ סך רוסישע געדיכטע פאַר בעקאַנטע מיידלעך אין זייערע אַלבומס בפּרט, האָב איך פּרובירט אַ שטיף טהאָן אין מיין מאַמע'ס לשון, — דאָס הייסט, טאַקע נור איהרען, ניט מיינעם, מחמת ווי קום איך, איך,

אן איינגעהער ביי די רוסען, די טייטשען און אין די אהלי שם, צום... מיט רעספעקט צו מעלדען... צום זשארנאָן? דאָס האָב איך געטהאָן אין דעם „קול־לעם“, אַרײַנברענגענדיג אייניגע אירישע פּערזען אין אַ פעליעמאָן, ווי איך פּלעג טהאָן אין מײנע העברעאישע „משוגעט'ן“ אונטערשריעבען „יגלי איש הרוח“ ארום דיזעלביגע צײַט. זײ געפײנען זיך אין דײזען באַנד. זײער עלטער איז מײן ענטשולדיגונג פאַר זײ.

פון דאָן אָן האָב איך אין אַ משך פון גענוי אַ דריטעל יאָהר-הונדערט כּסדר געשריעבען אירישע געדיכטע, אָבער ניט אַלע צום דרוקען. איך האָב געשריעבען אַ גאַנצע מאַסע קלענערע און גרעסערע לירישע זאַכען, וועלכע ערשיינען דאָ איצט צום ערסטען מאָל, — וועניגסטענס אַ טהײל פון זײ. איך האָב ניט געהאַט גענוג אמונה אין איריש אַלס אַ שפּראַך פאַר ליעבעס פּאָעזיע אום זײ צו לאָזען דרוקען. מאַנכע פון זײ זײנען, איבריגענס, לכתחילה טאַקע געווען פּערפאַסט אין אַנדערע שפּראַכען און זײנען ערסט ניט לאַנג צוריק איבערגעלעגט געוואָרען אויף איריש. איצט געפּלען זײ מיר אין זײערע אירישע העמדלעך. נאָך בעסער ווי אין די אַמאָליגע אַריג-נאַלען. צי בײ מיר וואַקסט די איינבילדונג אָדער די אויסבילדונג איז, פּערשטעהט זיך, פאַר אַנדערע צו ענטשיידען.

דער יאָהר 1891 איז פּעראַנטוואָרטליך פאַר אַ גאַנצע מאַסע פון געדיכטע. דאָס איז געווען אַ „שטירמישער“ און וויכטיגער יאָהר אין מײן לעבען. גאַללאַפּ איז דאָן ביסלעכווייז, פון טאָג צו טאָג, אָבגעשטאַרבּען אונטער מײנע אויגען, כמעט אויף מײנע הענט. ארום דיזעלביגע צײַט איז פּאָרגעקומען די שפּאַלטונג אינ'ם „אַרבייטער פּריינד“, די גרינדונג פון דער „פּרייער וועלט“ און דער אָנפאַנג פון אַ נייעם קאַפיטעל אין דער אירישער אַרבייטער-געוועזענע.

יענעם יאָהר איז צום ערסטען מאָל געפּלאַנט געוואָרען די אַרויסגאַבע פון מײנע „געזאַמעלטע שריפטען“, וועלכע ווערט ערסט איצט בענדערווייז מקוים. דאַמאָלס האָב איך זיך צום ערשטען מאָל

פערטראכט וועגען דעם ווערטה און דעם אינהאלט פון די פאָלקס-
ליעדער מיינע און אזוי ווי גאללאַפ האָט צו דערזעלבער צייט רעזיג-
נירט פון דער רעדאקציע פונ'ם „ארבייטער פריינד“ האָב איך
איהם געווידמעט דאָס פאָלגענדע געדיכט, וועלכעס איז געווען גע-
דרוקט אין נומ. 7 פון דעם דאָזיגען יאָהר :

מיינע פאָלקסליעדער.

פון אידישע ווערטער, אַלט-מאָדישע,
פון איינפאַכע רייד אַהן אַ קלאַנג,
פון מענער אַפּט וועניג מעלאָדישע
פערפאַס איך מיינ פראַסטען געזאַנג.
דאָך מאַך איך די ליעדער צום זינגען ניט,
אַ זיפּץ איז פאַר זיי האַרמאָניע,
דאַרום מאַכט ניט אויס אויב זיי קלינגען ניט
און אויב אין זיי פעהלט מעלאָדיע.
די ליעדער פערפאַס איך איך ניט מיינענדיג,
אפילו ניט איין אויגענבליק,
אַז חוץ ווער עס קען זינגען וויינענדיג,
זאָל אויפפאַסען זייער מוזיק.
זיי זיינען דער אַבקלאַנג פון מעגליכע,
פערשטומקע געשרויען פון פאָלק;
דאָס מאַכט די מוזיק פאַר אַ קלעגליכע,
דעם טעקסט פאַר אַ זיפּץ אַהן אַ טאָלק.
און בלויבען זיי אויך ניט געזונגענע,
אַ גלויבט מיר, איך בין אויף זיי שטאַלץ
זיי שרױבט ניט אַ פען אַ פערדונגענע
איהר האַלט ניט אַ הענטעל פון האַלץ.
ווי לאַנג נאָך די קנעכטשאַפּט וועט דויערן,
ווער ווייס, אַך, ווער ווייס נאָך ווי לאַנג
איך ווייס נור אזוי לאַנג וועט טרויערן
מיינ ליעד מיט זיין טרויער-געזאַנג.

ניינצעהן יאָהר זיינען פון יענעם טאַג אוועג און היינט ווייס
איך ניט, אויב מיינ אָרעמע מוזע וועט ווירקליך אזוי לאַנג
טרויערן. דער אמת איז, אַז דאָ אין אַמעריקא וואו דער דלות
איז טהיילווייז קלענער, טהיילווייז וועניגער בלוזגעשטעלט פאַר
דער גאַנצער אַרומיגער וועלט ווי אין ענגלאַנד און אין אַלט-אײראָפּאַ

אינהאלט-פערצייכנים

ערסטער טהייל:

1. קליינע ליריקס.

17	דרוי געגענוצעע
18	א צומישטער השבון
19	צום אַרבייטער
20	עס שרייבט זיך ניט
21	צו די קלוגע
22	מיון מעלעפאן
23	אין קאמפף
24	מיון אַמביציע
25	„זשאַראַן“
26	צום אַרבייטער — אַ בקשה
27	מיון פאַר טייבעלעך
28	אַ וואונש
29	דער לאַנדאַנער פּאָג
30	מיון שבעה
31	פייער און וואַסער
32	וואַלט איד
33	עס זעהט זיך לאַנד
34	יעסען צייט
35	אונגעדולד
36	אן עצה

37 מרה שחורה.....

38 אן ענטפער.....

39 האנד און פערשטאנד.....

40 וואהרע ליעבע.....

41 די לבנה.....

42 פארטוי - פאליטיק.....

43 טרויעריגע מוזיק.....

44 אן ק. גאלאפ (קורץ פאר זיין טויט).....

45 די וועלט פאר די רייכע.....

46 אומזיסטיגע ארבייט.....

47 וועמען צו בעוויינען.....

48 אין סלעק צייט.....

49 דער פארטשריט.....

50 פילאנטראפיען.....

51 נאך ק. גאלאפ (קורץ נאך זיין טויט).....

52 גאט'ס סטראפעס.....

53 וועגען איהם - ק. ג.....

54 נעכטען, היינט און מארגען.....

55 די רויטע פאהנע.....

56 דער "אמת" וועגען זיך.....

57 בלוטס - טראפענס.....

58 "ראדיקאלע" פאלקס - פערטרעטער.....

59 צו די פערדלומטע.....

60 זאגען די רייכע.....

2. לירישע געדיכטע.

63 א זיסער חלום.....

67 שטומען אין דער לופט.....

70 דער יאמערקול.....

72 אויף אונזערע קברים.
75 קינדערשע מוזיק.
77 שטום, טויב, בלינד.
79 מייך איונציגער פערלאנג.
81 אין מינומען פון פערצווייפלונג.
83 א שלאפלאזע נאכט.
86 א דרוי - אייניגקייט.
88 צוויי וועלמען.
91 א חדש און ארבייט.
93 דער יונגער פאלקספאעט.
97 מען צופט אויך, שטומע גרעזעלעך.

3. קאמפף־ליעדער.

101 ליעדער פאר מיר.
102 דער פרויהייטס - גייסט.
104 צו מינע ברידער.
108 א טרויסט - געזאנג.
113 צום אַרבייטער - פרוינד.
116 די צוקונפט.
118 די שקלאפען - געדולד.
120 עס ריחרט זיך.
123 א קאמפף - געזאנג („וויקעלט פאנאנדער“).
125 דאָס ליעד פונ'ם לוינשקלאַפּ.
129 די מאַרסעליעזע.
131 א וואָרט צו די אַרבייטער.
134 א בעזים און א קעהר!
137 פאַרווערטס, פאַראויס!
138 עס קומט די גאולה.
139 נעהמט מיט מיינ נשמה!

4. קינדער פונ'ם פאלק.
(לאַנדאַנער סילוועטען)

145	לאַנדאָן בוי - נאַכט
148	דאָס ליעד פונ'ם העמד
152	דער יתום'על
154	אַ מוידעלע אין דער „סיטי“
156	דרוי שוועסטער
157	אַן עהרליכע בעטריגערין
158	קליון - עטעלע
159	דזשעק - גנב
160	דער עופעלע אין וואַלד
163	אין רעגען, אין ווינד און אין קעלט
164	ניט אַהין, און ניט אַהער
166	די אַרעמע מאַריע
171	רענט
174	די פערפראַרעניע
177	דאָס געשפענסט
182	דער אַלטער מאַן און דער ניווער יאַהר
184	צוויי געסעלעך
186	אַ פאַק צרות
188	דער בלינדער פידלער
189	אַ גלויביגע פרוי
192	ווער איז שולדיג?
196	דער יונגער העלד
198	אויפ'ן סטרענד
200	הן - גריבעלעך

צווייטער טהייל:

1. יוגענד חלומות: ליעבע, לוסט און ליידענשאפט.

בין השמשות-געדאנקען

203	א טיעפער, טיעפער ברונעם.....
205	טיעף אין מוין הארצען פערבארגען.....
206	מיר קומען צו-חלום פערשטאָרבענע קוסען.....
207	ס'האָט קינדער מוין מוזע געהאַט.....
208	ס'איז דאָ אַ ריטהעם אין דעם דופק.....
209	איך האָב דיך בעזיפצעט, בעזונגען.....
210	אַלץ וואָס דער לעבען קען געבען.....
211	איך שמעל נישט אַ האַנד אויס.....
212	עס קומט מבקר-חולה זיין.....
213	זי שמעלט אויס די ליפעלעך.....
214	גערן וואָלט איך ווי שלמה המלך געלעבט.....
215	אַביסעל יענעם, אַביסעל דעם.....
216	איך דאַרף נישט קיין מזל.....
217	ווען איך וואָלט געוועזען יהושע בין נון.....
218	טיעף אין וואָלד האָט די לופט זיך גערעגט.....
219	זיי זיינען זיך דאַרען געזעסען די צוויי.....
220	אַה, די פוסמע, קאַלטע ווערטער.....
221	עס טרעפען זיך, שלונגען זיך ליפען.....
222	און וויעדער אַמאָל איז זי שבעה געזעסען.....
223	זיין וואָלט איך אַ קינדער-קעניג.....
224	איך ווייס, איך ווייס!.....
226	איך שווייג און זי פרעגט.....
228	„סאַפּאַ“.....
230	נישט אמת?.....

232 איך גיב אויף
234 „הונוי המעגל“
239 א מאמע'ס הארץ
240 א הספר אויף דאָנאַ בלאַנקאָ
244 ווער ווייס
246 ניש'קשה (א געגען-קלאנג)
247 ביידע וועלטען
250 מיון שוואַנענגעזאַנג

2. אידישקייט, „געטליכקייט“ און געלעגנהייטס-געדיכטע.

257 ריקבליק אויף שנת תרמ"ד
259 צו כנסת ישראל
263 עבדים היינו
265 איש תם ושוב אוהלים
266 עס שטעהט געשריעבען
268 פערדונאַנד לאַסאַל
276 מאַרקס דער זיעגער
277 פרויענדיך ענגעלס
278 וויליאַם מאַרריס
280 וויקטאָר הוגאָ
281 צו יעקב גאַרדון'ס ערסטען יאָהרצייט
283 פראַלאַג צו מירעלע אפרת
287 צו די „פרויע אַרבייטער שטימע“
289 צו מוינע כרידער אין אַמעריקאַ

3. עטוואַס הומאָר און סאַטיריע.

311 ווי רייכע לויט לעבען	293 סענדער און וועלוועל
312 רוסלאַנד און פראַנקרייך	306 בודעל פאַליטיק
314 גאָט מאַמאָן	309 אין דעם שמרודעל
		316 בריות אין רעדען

ערסמער טהייל

פאָלקס-ליעדער

1. קליינע ליריקס

דריי געגענוצע

טויזענדווייז בלישצען היינט אַווענד די שטערען,
ציערענדיג אויבען דעם הימעל מיט פראַכט ;
דאָ אויף דער ערד בלישצען אויגען מיט טרערען,
טרערען פון פנים'ער — שוואַרץ ווי די נאַכט.

טויזענדווייז צוויטשערן צווישען די בלעטער
פייגעלעך לוסטיג, אויף בויער אין וואַלד ;
דאָ קרעכצען קראַנקע אויף שטיינער און ברעטער,
זיפצען געשפענסטער אין מענשען-געשטאַלט.

טויזענדווייז בליהען אין גאַרטען די בלומען,
געבענדיג פון זיך אַ ליעבליכען דופט ;
דאָ וועלקען קינדערלעך, דאַרבען, פערקומען,
קינדער פערשפאַרטע אין פעסטיגע לופט.

**

פייגעלעך זינגען, עס שמייכלען די שטערען,
און מיט'ן ווינטעלע שפיעלט זיך די בלום ;
אַך, זיי, די גליקליכע, קענען ניט הערען
זיפצענדיג מענשען אַרום און אַרום...

א צומישמער חשבון

איך צעהל אויס אין טאָג אלע שטונדען,
אין זיי צעהל איך יעדע מינוט,
אין יעדער מינוט — די סעקונדען,
פערצייכען זיי ריכטיג און גוט.

דאָן צעהל איך די כלומיגע וואונדען
פון פאלק ווען איך הער צו זיין קלאַג,
און זעה, אז מיר פעהלען סעקונדען
פאר יעדע פון זיי אין אַ טאָג.

און דאָן ווערט מיין חשבון פערשוואונדען,
צום ווינד געהט אַוועק מיין געשריפֿן ;
פערווירט זיין איך אַב גאַנצע שטונדען,
נור ווען נישט ווען טהו איך אַ זיפֿן...

צום ארבייטער

איך האָב דיינע פריידען בעזונגען,
דאָך מעהר דיינע ליידען בעקלאַגט;
איך בין אין דיין האַרצען געדוונגען,
צו זעהן, אויב דער פּוֹלם דיינער שלאַגט;

צו זעהן אויב דו ביסט ניט אַ מויטער,
וואָס וואַנדעלט אַרום אין דער נאַכט,
און אויב אַ בלוטס־טראַפען אַ רויטער
איז דאָ אין דיין קערפּער אַהן מאַכט;

צו זעהן, אויב דו פיהלסט דיינע קוואַלען
און אויב דו בעגרייפסט גאַר דיין נויט,
צי ביסטו ניט ווירקליך פּערפאַלען
אין מויט, ניט געשטאַרבענערהייט.

אומזיסט בין איך דעננאָך געוועזען
פּערטיעפט אין דיין אַרעמע האַרץ,
איך האָב דאַרין גאַר נישט געלעזען:
אָ, דאַרטען איז דונקעל און שוואַרץ!

עם שרייבט זיך ניט

מיין פעדער איז טעמפ, און די טינט מיינע — בלאס,
איך וויל און איך קען היינט ניט שרייבען ;
און אויסערדעם איז דאס פאפיער עפעס נאס,
עס געהט ניט, עס העלפט ניט דער טרייבען.

מיין פעדער ווערט טעמפ ווייל עס ציטערט די האנד,
בעטראכטענדיג אבער און וויעדער
וואס איהר — אך, אונגליקליכע ! — לייזט נאך אנאנד,
אונגליקליכע ארכייטער-ברידער.

און בלאס איז די טינט ביי מיר, נאס דאס פאפיער,
ווארום — וועל איך באלד אייך ערקלערען :
די טינט, דאס פאפיער — רק זיי ווערען ביי מיר
פערגאסען מיט בלוטיגע טרערען.

צו די קלוגע

איהר מיינט אז א מענש איז ניט נישטער,
וואס גלויבט אין א בעסערע צייט ;
איהר רופט מיך א טרוימער, א דיכטער,
איהר קלוגע, איהר פראקטישע לייט.

איך וויל ארום דעם היינט ניט שטריימען,
לאז זיין איך בין טאקע בערוישט, —
מיט איך וואלט איך פארט זיך ניט ביימען,
וואלט שכרות אויף גאלד ניט פערטוישט.

און אויב זי איז ווירקליך א חלום,
די צוקונפט, פון וועלכער איך טראכט,
דאן געהט אייך, איהר קלוגע, לשלום,
און לאזט מיך דערטריימען די נאכט.

איהר מענט זיך אייך שווינדלען און רויבען,
אויב פינסטער פערבלייבט, ווי איהר זאגט,
און איך וועל בערוישט זיין און גלויבען,
און טראכטען אין טרוים אז עס טאגט.

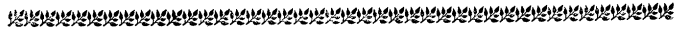
מיין טעלעפאן

איך האב א טעלעפאן־פערבינדונג
מיט די פערדארעוועמע לייט ;
ער איז מיין אייגענע ערפינדונג,
און איך בענוץ איהם שוין א צייט.

איך שיק דורך איהם צו זיי א בשורה
פון דער ערלייזונג, וואס איז נאָהנט,
ערקלער זיי זייער גרויסע גבורה
אין אחדות, שמעהענדיג אין פראַנט.

איך רופ זיי, וועק זיי יעדען מאָרגען,
און הייס זיי ווירקען, הייס זיי טאָן,
איך וועק א קראַפט וואָס ליעגט פערבאַרגען,
און וועק איהר דורך מיין טעלעפאָן.

ער איז אַן איינפאַכע ערפינדונג
און קומט אויס אַהן מאַשינעריע :
די גאַנצע טעלעפאָן־פערבינדונג
האַט נור מיין האַרץ אַלס באַטעריע.

אין קאמפף

ווען עס וועט דער שמרייט בעגינען
פאר די פרייהייט, געגען געלד,
וועט איתר אפשר מיך געפינען
אין די רייהען, אויפען פעלד.

דארטען וועל איך מיינע ברידער
פיהרען ניט אלס גענעראל,
איך וועל נור מיט פרייהייטס-ליעדער
זיי ערמונטערן איבעראל.

דען צום קאמפף יועט מען בעדארפען,
יענעם טאג פון היץ און דראנג,
חויף דעם ביקס, דעם שווערט דעם שארפען,
א בענייסמערטען געזאנג.

מיין אמפיציאן

ניט מעכטיג און גרויס צו זיין שמרעב איך
איך האָף ניט אַ קינסטלער צו זיין ;
אויך ניט פאַר אונשמערכליכקייט לעב איך :
דאָס קומט מיר אין זין ניט אַריין.

איך ווייס, אַז איך האָב קיין טאַלאַנט ניט
צו לעבען איין טאַג נאָך מיין טויט ;
איך האָב אַזאַ פעדער אין האַנד ניט
צו ווערען בעריהמט ווייט און ברייט.

נור א י י ן זאָך האָף איך צו דערלעבען,
כל־זמן עס איז האַפנונג פאַראַן :
איך מיין, אַז מיין ווערק דאַרף מיר געבען
דעם טיטעל — „אז עהרליכער מאַן“.

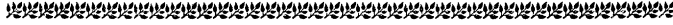
„זשארנאן“

היער שמעהט א מאן, וואס הערט מיין ליעד
און שמייכעלט צו דערביי ;
זיין פנים זאגט : ווי קומט א איד
צו פערוען־שרייבעריי ?

ער מיינט, אז דיכמען אין זשארנאן
איז היילע פאנטאזיע.
„ווי קומט דער לשון פון סמארנאן
— פרעגט ער — צו פאעזיע ?“

איך ענטפער איהם : א מענש קען זיין
א דיכטער אין זשארנאן,
פונקט ווי מען קען אין ריין לאטיין
א דומען שמייכעל טהאן.

איך זאג איהם אויך, אז איך אליין
האב ליעב די שפראך דערפאר,
וואס איהר קען שווער אמאל פערשמעהן
אן איינגערעדטער נארר...

צום ארבייטער

א בקשה.

אה, טולע מיך צו צו דיין ווארעמער ברוסט,
אה, טולע מיך צו, ליעבער ברודער!
מיר שוידערט פאר קעלט און מיך מאטערט דער הוסט,
מיך קוועלט דיעזער קאלטער גערודער.

איך בין אין א שטרודעל, וואס ברויזט ווי דער ים,
וואו אלעס וואס צארט איז געהט אונטער;
איך בין אין אן ארט, וואו מען זויגט איין א סם,
צו בליבען א וויילינקע מונטער.

דער גיפטיגער שטרודעל איז מוראדיג שטארק,
וואס קען געגען איהם טהאן א קראנקער?
מיין שיפעלע וואנקט און דער ווינד ברעכט מיין קארק,
אה, ברודער'ל, זיי דו מיין אנקער!

און, ברודער, די קעפ ארום מיר זיינען פוסט,
די הערצער — זיי ריעכען ווי לודער...
אה, טולע מיך צו צו דיין ווארעמער ברוסט,
אה, טולע מיך צו, ליעבער ברודער.

מיין פאאר טייבעלעך

איך האב א פאאר טייבעלעך שעהנע,
זיי זיינען אן ער און א זי ;
זיי וואלמען א דיכטער, ווי היינע,
פערזארגט מיט א סך פאעזיע.

ער וואלט זייער אויסזעהן בעשריעבען,
מיט ווערטער פון פערעל און גאלד ;
און אייביג בעריהמט וואלט געבליבען
דאס בילד, וועלכעס ער וואלט געמאלט.

איך האב ניט א פעדער ווי זיינע ;
אויך מאך איך קיין ליעד ניט וואס רעדט
פון גליקליכע קינדער ווי מיינע,
דען איך בין א פאלקסלייד פאעט.

איך קען מיין פאאר טייבעלעך זעלמען
בעטראכטען לאנג פרעהליכערהייט :
איך זעה רק די טובלע געצעלמען,
וואו עופה'לעך ליעגען אהן ברויט ;

וואו עלענדע קליינינקע טייבעלעך,
אן יועלכע איין יעדער פערגעסט,
מיט שמוציגע, שוואכינקע לייבעלעך,
פערקומען אהן פוטער אין געסט.

א וואונש

מיט די פלינגלען פון אַדלער, צו טהאָן זיך אַ הויב
אויף אַ באַרג, וועלכען וואַלקענע בעדעקען ;
מיט די מעכטיגע שמים פון אַ צאַרניגען לייב,
וואָס ערפילט אַפט די וועלדער מיט שרעקען —

וואַלט איך הויך אויפען באַרג זיך דערלאַנגען אַ שוואונג
און צו אייך, פראַלעטאַריער, שרייען :
הויבט זיך אויף אונטערדריקטע, שטעהט אויף אַלט און יונג,
עס איז צייט אַז איהר זאָלט זיך בעפרייען !

דער לאנדאנער „פאג“

איך פרעג די זון, ווארום זי לאזט
דעם שווארצען נעכעל איהר פערשמעלען ;
ווארום זי זאל דעם ווינד וואס בלאזט,
איהם צו פערטרייבען ניט בעפעהלען ?

זי ענטפערט מיר, איהר איז דער „פאג“
א ליבער פריינד, וואס זי מוז אכמען ;
ער מאכט אז זי זאל יעדען טאג
ניט דארפען אונזער לאנד בעמראכמען.

„איהר האט געמאכט אייער פלאנעט
— זאגט זי, די זון — פאר א גיהנם ;
דער מענש — ער ווערגט און האבעוועט,
בע'גנבע'עט דעם, בע'גזל'ט יענעם.

„ער אונטערדריקט זיין פלייש און בלוט,
די הענד, וואס קארמענען איהם, בייסט ער.
ער טרייבט און יאגט, און שלאגט מיט וואומה,
און וויל זיין אומעטום א מייסטער.

„איך דאנק דערפאר דעם שווארצען פאג
ווען ער פערשפארט מיר אפט צו זעהען
אין איין שטאדט, וועניגסטענס איין טאג,
די זאכען וואס ביי אייך געשעהען.“

מיין שבועה

ווען איך בין פאר פרייהייט אין תפיסה געזעסען
מיט יאָהרען און יאָהרען צוריק ;
ווען איך בין געווען ווי אַ שויטער פּערגעסען
פון פריינדע, פון ליעבע, פון גליק, —
דאָן האָב איך געשוואָרען אַ הייליגע שבועה,
צו קעמפּען פאר וואַהרהייט און רעכט ;
צו אָפּפּערען יוגענד, און וואוילטאָג און רוהע,
די רוהע פון טעג און פון נעכט, —
כל זמן ווי דער מענש וועט פּערבלייבען אין קייטען,
די וועלט, זי וועט זיין אַן אַסטראָג,
כל זמן ווי דעם אַרבייטסמאַן וועלען בעגלייטען
דער חשך, דאָס אונגליק, דער קלאָג.
דאָס האָב איך צוריק מיט אַ רייע פון יאָהרען,
אין טורמע, פּערשפּאַרט און פּערמאַכט,
אין דונקעלער איינזאַמקייט, הייליג געשוואָרען —
און מיך האָט געהערט דאָן די נאַכט.
און דענאָך, ווען איך האָב גענומען ערפילען
מיין וואָרט צו דער הייליגער זאָך,
איז מעכטיג געוועזען אין מיר נור דער ווילען,
דער רעסט אַבער מורא'דיג שוואַך.

פיער און וואסער

פון די וואלקענס גיסט דער רעגען
און אן אויפהער אויפען גאס,
דאך דעם ברוק איז צו בעוועגען
שווערער, ווי צו מאכען נאס.

אבער הארטער ווי די שמיינער
איז די הארץ פון געלד־מיראן:
איהר וועט ווייך ניט מאכען קיינער,
חוץ דער אויסברוך פון וואולקאן...

און דורך פלאמען, ניט דורך טרערען,
וועלען הערצער פון גראניט,
ווי מעטאל צולאזען ווערען —
פאלק, דו גלויב אין טרערען ניט...

וואלט איך...

וואלט איך וועניגער געפיהלט,
אדער וועניגער פערשטאנען,
וואלט מיין בלוט זיך אָבגעקיהלט,
וואלט מיין שמערץ זיך אויסגעשטאנען.

אבער איך וואלט ניט געווען
גליקליכער ווי איך בין איצטער,
ווייל איך וואלט געהערט, געזעהן
ווי א מענש אן אָבגעניצטער.

אָהן געפיהל און אָהן פערשטאנד
קען מען ליידען זיך פערשפארען,
האַבען וואוילטאָג אַלערהאַנד
און פערלענגערן די יאָהרען.

אָבער איך וואלט קיין מעת־לעת
ניט געקענט דעם נחת האָבען,
וואלט בעטראַכט זיך ווי אַ מת,
וואָס דער קברן דאַרף בעגראָבען.

עם זעהט זיך לאנד

אונזער שיפעלע איז קליין,
און אונז פעהלט אַ קאפיטאן,
און מיר געהען גאַנץ אליין
אויפען בייזען אַקעאָן.

שמאַרק איז אַבער אונזער רודער,
אונזער מאַסס און אונזער זעגעל,
און ביין רודער שמעהט אַ ברודער,
פרייהייט שמעהט אויף אונזער דגל.

און זי געהט, זי געהט, זי געהט,
לאַכענדיג פונ'ם שמורעס־ווינד,
וועלכער ברויזט און בלאָזט און וועהט,
וויל אונז מאַכען טויב און בלינד.

אונזער שיפעלע, די שוואַכע,
לאָזט דעם בייזען שמורעם בלאָזען,
גור אַמאָל פערלאַנגען ראַכע
די געערגערטע מאַטראָזען...

אַבער פאַרווערטס געהט עם פאַרט,
געהנטער, געהנטער ווערט דאָס לאַנד,
און מיר קומען אויף אַן אַרט
מאַן - ביי - מאַן, און האַנד - אין - האַנד.

יעסען - צייט

פייכטער, קעלמער ווערט דער וועמער,
זעלמען איז איצט העל;
פון די בוימער פאלען בלעמער
טרוקען, דאך און געל.

אָה, וואו איז די פרוכט געבליבען,
זייער זומער'ס פרוכט?
האָט מען שפאָס מיט זיי געטריבען,
האָט זיי גאָט פערפלוכט?

פרעגט זיי ניט, ווייל טויבע, שומע,
נארען זיינען זיי:
טראַגען קענען נור די דומע
פירות אלערליי...

אַבער אלצדינג וואָס זיי טראַגען
געהט אין פרעמדע הענט;
ווינטער שמעהען זיי און קלאַגען,
הייל ווי אַבגעברענט.

און זיי שמעהען און זיי פריערען
מיט אַ פליכען קאָפּ,
ביז מען ברענגט אַ האַק צו פיהרען,
וועלכע שניידט זיי אַב...

אונגעהוילד

איך ווייס, אז לאנגזאם געהן איז זיכער,
איך ווייס, אז פארויכטיג איז קלוג,
איך ווייס, אז דער וואָס וויל געהן זיכער,
געהט צייטענווייז ניט גיך גענוג.

איך ווייס ווי שווער עס איז צו שווימען
פאר ניט געאיכטע געגען שמראָם;
די סחורה דארפט איהר מיר ניט ריהמען
פון שלמה - דוד'ס אלטער קראָם...

און דאָך ווען איך בעטראַכט די צרות,
די וועלט ווי זי איז היינט געבויט,
דאָן מױג די חכמה אויף כפרות,
דאָן שפּרינג איך שיער ניט פון דער הויט.

און איך פערנעם דאָן די משלים,
די קלוגע ווערטער — שעהן און קלאָר;
איך שיק די וועלט צו די מיינוואָלים,
צו אלע פינסטערע שוואַרץ־יאָהר.

אן עצה

ברודער, לאז זיך פריינדליך פיהרען
דארטען, וואו דו ווייסט דעם וועג ניט,
היט זיך אבער פון מארשירען,
וואו מען זאגט דיר : געה און פרעג ניט.

בעסער בלאַנדזשע, געה אויף דערנער,
אבער פאלג א מענשען בלינד ניט ;
וויילסטו וויסען — זיי א לערנער,
דאך בעטראכט זיך ווי א קינד ניט.

ווער עס זאל ניט זיין דער פיהרער,
ברודער, זיי קיין בלינדער שעפס ניט,
פאלג קיין פיהרער, קיין פערפיהרער,
ווי א בלינדער, דומער שעפס ניט.

מרה שחורה

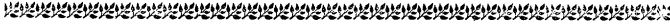
די צייטונגען פערבלענדען אייך די אויגען,
די פרעדיגער פערדרעהען אייך די קעפ,
פון ביידע ווערט איהר, אַרבייטער, ערצויגען
צו נעהמען און נישט אַבצוגעבען קלעפּ.

די פאַבריקאַנטען לאָזען אייך אַהן קרעפטען,
די האַנדעלסלייט אַהן העמדער אויפֿען לייב,
פון אייער דומהייט מאַכען זיי געשעפטען
און אייער שמאַץ איז זייער צייטפערטרייב.

דער מאַגיסטראַטס־הער מאַכט אייך אַן אַ מורא,
דער פּאַליצייסקער האַלט אייך פעסט אין צוויק;
און טאַמער גלויבט איהר נישט אין יענעס'ס תורה,
ברעכט די עזער אייך די האַלז און דעם געניק.

איהר שמידט אַליין פאַר אייער גוף די קייטען,
איהר פלעכט אַליין פאַר אייער האַלז די שטריק;
איהר העלפט אַליין פאַר זיך דעם נעץ פערשפרייטען,
איהר בויט אַליין דעם פאַנגערס פעסטען בריק.

און איהר וועט ליידען ווי איהר האַט געליטען,
אויב אייך איז אַזוי זיס די שקלאַפּעריי,
אויב איהר ווילט אייביג שפייזען פאַראַזיטען,
און וואַרטען אויפֿען טויט צו ווערען גריי.

אן ענטפער

דו פרעגסט, ווארום איך רייס אויף וואונדען
ווען איך ברענג קיין זאלב ניט מיט,
און לאז ניט בלייבען זיי פערבונדען,
אויב איך האב קיין באזאם ניט.

אך דו, מיין ליעבסטער, דו דארפסט וויסען,
דיעזע וואונד איז שרעקליך אלט,
און אויב זי בלייבט ניט אויפגעריסען,
בלייבט דער קראנקער צו איהר קאלט.

דעם חולה מוז מען ערסט דערצעהלען
וואָס ער טראַגט אין זיך אַרום ;
ניט וועט ער גאר זיך וועלען היילען.
אויב ער בלייבט פערבלענט און דום.

איך ווייז די גיפט איהם אין די וואונדען,
ווייז דאָס פּוילען פּונ'ם ביין.
איך רייס אויף דאָס, וואָס איז פּערבונדען,
העלפען מוז ער זיך אליין.

האנד און פערשמאנד

איך דריק דיין געזונדע און מענליכע האנד,
דיך טרעפענדיג און פון דיר שיידענדיג;
איך זעה דיין געזונדען און קלארען פערשמאנד,
מיט דיר — פראלעטאריער — רעדענדיג.

די האנד, דער פערשמאנד זיינען ביידע געזונד,
און דאך איז דיין לעבען קיין לעבען ניט;
דער גרונד דערפון איז אַ גאנץ איינפאכער גרונד,
זיי איינער צום צווייטען זיך קלעבען ניט.

דיין האנד, וועלכע אַרבעט, זי ווירקט אַהן פערשמאנד,
דו לעבסט, קיין שום פרייד ניט פערזוכענדיג;
דעם שכל, וואָס דענקט, פעהלט אַ קרעפטיגע האנד.
דו ליידסט, דערפאר, מיטעל ניט זוכענדיג.

ווען דו וואַלסט געקענט דעם פערשמאנד מיט די הענט
איין איינציגען טאָג נור פּעראייניגען, —
דו וואַלסט אַן די הענט דעם פערשמאנד אַנגעווענט,
דיין לעבען צו קרעפטיגען, רייניגען.

וואהרע ליעבע

פרעגט ביי מיר וואָס ליעבע הייסט,
אויב איהר ווילט עס וויסען ;
און אפילו אויב איהר ווייסט,
פרעגט אום מעהר צו וויסען.
ליעבע הייסט ניט געבען פֿיעל
ליעבע הייסט זיך געבען —
ווען זי איז דער צוועק, דער ציעל
פון אַ גאַנצען לעבען.
ליעבע הייסט אויך ניט אליין
געבען זיך מיט ווילען,
דען זי מוז, ווען זי איז ריין,
טהאָן דאָס און און ניט פיהלען.
און ניט ליעבע צו אַ פרוי
וואָס קען ווערען קעלמער:
אך, די בלאַנדע ווערען גרוי,
און די יונגע — עלטער.
ליעבע הייסט: דעם פאַלק מיט פרייד
לייב און זעעל דערלאַנגען,
געבען זיך, אַהן הויכע רייד
און קיין לויז פערלאַנגען.
זי, זי גופא איז דער לויז
קיין געצאָהלט חויך איהר ניט.
ברידער פרוואווט דאָס אויס אליין,
טאַמער גלויבט איהר מיר ניט.

די לבנה

ווייסט איהר וואָרום די לבנה איז בלייך?
ווייסט איהר וואָרום זי פערשמעקט זיך?
הינטער די יואַלקענס, דעם געבעל, דעם רויך
ווייסט איהר וואָרום זי פערשמעקט זיך?

דאָס איז דאָרום ווייל די וועלט איז ביינאָכט
פול מיט ערשרעקענדע בילדער ;
דאָס איז דאָרום ווייל די וועלט ווערט געמאָכט
מעגליך אַלץ ערגער און ווילדער.

דאָס איז דאָרום, ווייל דער דלות, די נויט
פילען די נאָכט אָן מיט שרעקען,
וועהרענד עס וואַנדלען פערקומערטהייט,
הונגערלייט אין אַלע עקען...

און די לבנה'ס האַרץ, יועלכע איז ווייך,
פיהלענדיג מענשען-לייד, שפּאַלט זיך,
דאָס איז וואָס מאָכט אַז איהר פנים איז בלייך,
וואָס זי פערקריכט און בעהאַלט זיך.

פארטיי־פאליטיק

איך לאז ניט פערצאמען
מיין וועג דורך פראגראמען,
איך קען קיין פארטיי־מאן ניט זיין ;
איך קען מיין געוויסען
ניט בינדען און שליסען
אין ענגע שנוראָוקעס אַרײַן.

איך וויל ניט בעשרענקען
מיין מוח צו דענקען
אַזוי ווי עס דענקט די פארטיי ;
איך קען אייך לייכט געבען
אַ טהייל פון מיין לעבען,
אַליין אַבער מוז איך זיין פריי.

מיין „איך“ מעג פערשווינדען,
אום זיך צו פערבינדען
מיט אייך, אויב איהר האַט וואָס צו טהאָן ;
דאָך פריי מוז איך ווערען,
און וויעדער געהערען
צו זיך — ווען די טהאַט איז געטהאָן.

טרויעריגע מוזיק

די וועלט מעג זיך זיין א מוזיק־אינסטרומענט,
פון וועלכען א שפיעלער — א קענער,
קען מיט מוזיקאליש געבילדעטע הענט
ארויסברענגען לוסטיגע טענער.

דאס קען (אויב ער קען) נור דער קינסטלער אליין
און איך בין אזא מוזיקאנט ניט;
ביי מיר ווערט פון אלערליי טענער געוויין
צו פרעהליכע האָב איך קיין האַנד ניט.

פאַר מיר איז די וועלט א מוזיק־אינסטרומענט
מיט סטרונעס דורכוויקמע פון טרערען;
און וואו איך דערלאנג נאָר א ריהר מיט די הענט,
לאָזט גלייך זיך א טרויערקלאנג הערען.

אן ק. גאלאפ — א סאנעט

(קורץ פאר זיין טויט)

איז וואַלקענס ווען איך בין געוועזען פערשלונגען,
אזוי ווי דער מאַנד פאר אַ רעגען ביינאַכט;
בעת שווער און בעדריקט איז געוועזען געמאַכט
מיין האַרץ פון אַ קומער, געפאַנגען, בעצוואונגען, —

דאָן ביזטו, מיין ברודער, אין איהר אינגעדורנגען,
האַסט מונטערקייט, מוטא איהר און פריעדען געבראַכט;
די האַלב־טויטע ברוסט האָט דאָן וויעדער ערוואַכט,
דער קול, דער פערשטיקטער, האָט וויעדער געזונגען.

איצט האָבען זיך אונזערע ראַלען געביטען:
איך רעג זיך, בעוועג זיך — אַ מאַן, אַ פאַעט,
אזוי ווייך וואַלט קיינמאַל ניט, גאַר ניט געלימען,

בעת דו, מיין ערמונטערער, ליענסט קראַנק אין בעט,
און איך קום איצט דיך פון פערצווייפלונג צו היטען,
צו זאָגען: מיין ברודער מוז לעבען און וועט.

28 דעצ., 1891

די וועלט פאר די רייכע

זיי בעטראכטען די וועלט ווי א מארק,
און די ארעמע מענשען ווי ווארען,
און זיי זיצען ביים פאלק אויפען קארק,
פון דער הויך צו בעטריגען די נארען.

זיי בעטראכטען די וועלט ווי א מייך,
וואו דאס פאלק איז די פיש, וואס זיי פאנגען,
און זיי ווערען פון פאנג ניט נור רייך,
דער פיש מוז נאך דעם נעץ זיי דערלאנגען.

זיי בעטראכטען די וועלט ווי א וואלד,
וואו זיי יאגען די מענשען ווי האזען,
און זיי האלטען פאר רעכט די געוואלד,
פאר אן אונרעכט — זיך שינדען ניט לאזען.

און דער ארעמער געהט אויפען מארק,
און ער לאזט זיך אין נעץ פון זיי פאנגען,
און ער מערקט אויפען יאגד ניט ווי שטארק
ער אליין איז א קלאפ צו דערלאנגען.

און אזוי גיט ער איבער די וועלט
צו די הענדלער, די פאנגער, די יעגער,
וועלכע האבען נור דאן ווען איהם פעהלט, —
איהם, דעם מאכער, דעם טהוער, דעם טרעגער.

1892

אומזיסמיגע ארבייט

איך האב גענומען ווערטער קלייבען,
צו שילדערען מיין ליעב און לייד ;
דאך ניט מיט ווערטער, ניט מיט רייד
לאזט לייד, לאזט ליעבע זיך בעשרייבען.

און איבערהויפט ווען די געליעכטע
איז ניט איין איינציגע פערזאן,
און איז זאגאר ניט א נאציאן,
און איז די מענשהייט די בעטריכטע...

עס וועט קיין פעדער ניט בעשרייבען,
קיין צונג ניט שילדערען מיט רייד
אזא מין ליעבע און איהר לייד ;
עס איז אומזיסט דער ווערטער-קלייבען.

וועמען צו בעוויינען

בעוויינט ניט די מענער, וואס געהען
דורך פאלקסליעבע אויפען שאפאט;
בעטראכט זייער שטאלץ, ווי זיי שמעהען,
און טראצען דעם ווילדען דעספאט.

ניט דארפען זיי אונזערע טרערען,
ניט בעטען זיי אונזער געוויין;
זיי ווילען נור מיר זאלען ווערען
מעהר מוטיגע מענער אליין.

דאך אויב איהר ווילט טרערען פערגיסען,
און קלאגען אויב אייך ווילט זיך פארט,
די טרערען לאזט אייערע פליסען,
און איך וועל אייך ווייזען אן ארט.

אט לאמיר בעוויינען צוזאמען
די העלדענ'ס געליעכטע און פריינט,
דעם קינד, יענעם עלענדע מאמען,
איהר, וועלכע ווערט אלעס אן היינט.

און איהר מיט מיר קענט אייך בעקלאגען,
צוגלייך זיך אליין אין דער שטיל;
אונז ארעמע, אך! מיר פערמאגען
גבורים אזעלכע ניט פיעל.

אין סלעק-צייט

די פייגעלע — זי הונגערט אין איהר שטייגעל,
די הינדעלע זוכט גערשמען און געפינט ניט,
די בלימעלע געהט אונטער אויפען צווייגעל, —
אך, זייער בעל-הבית, נעבעך, פערדיענט ניט.

אין וויגעלע דאס קינד ליעגט ניט געגעסען:
די מאמע'ס מילך איז מיט אמאל אַוועק היינט;
די מיידעלע, די עלטערע בעט עסען, —
אך, ליעבסטע, אייער ברויט-געבער האט סלעק היינט.

און מעהר איז אין קאמין ניטאָ קיין קוילען,
די בעטען — אין זיי זעהען זיך די ברעטער,
פערמאָרעט ליעגט זיך יעדערער אויף הוילען,
ווייל, הונג די נויט, איז לאנג שוין אלץ ביי'ן פעטער.

דערפאר איז פוסט ביי'ן פייגעלע אין שטייגעל,
דערפאר האט איצט א קינד ניט וואס צו עסען,
דערפאר פערוועלקט דאס בלימעל אויפען צווייגעל,
פון אלעמען פערלאזען און פערגעסען.

דער פארמשריט

א, ניין! קיין יהושע ביינן,
קיין נביא וועט היינט דורך א נם
ניט אַבשמעלען מעהר דעם פראַגרעם,
ניט שמערען דעם שייך פון די זון.

קיין מלאך, קיין שד וועט איצונד
ניט אויפהאלטען לענגער די צייט
פונ'ם לעצמען, ענמשיידענדען שמרייט,
אפילו ניט אויף אַ סעקונד.

זיי מעגען דערלאנגען אַ רוק
די וויזערס צוריק פון די אוהר,
די צייט אַבער פאַלגט דער נאַטור,
דעם צייטגייסט דערשטיקט ניט קיין דרוק.

ער געהט זיך גאַנץ רוהיג זיין גאַנג,
ער בלייבט אַ מינוט ניט שמעהן שמיל,
און ענדליך מוז קומען צום ציעל
די מענשהייט בעפרייט פון איהר דראַנג.

פילאנטראפיען

ווען זיי זויגען אויס דעם לעצמען טראפען
פון דעם אויסגעקוועלמען מענשענ'ס בלוט,
ווערען די וואמפירען — פילאנטראפיען,
פריינדליך, פרום און גוט.

ווען זיי קריעכט פון האלו שוין יעדער ביסען,
און אין מאגען ליעגט אלץ ווי א שטיין,
לאזען זיי דעם ארעם מאן געניסען —
צייטענווייז א ביין.

און דער שקלאף האט בושה פאר א מימעל,
פאר א נאמען, און ער כאפט אראב
האסטיג, זיך פערבויגענדיג, די הימעל
פאר'ן פילאנטראפ.

און ער ווייס ניט, אז די פילאנטראפיען
וואלמען ניט געקענט זיין פרום און גוט,
ווען דער טוער וואלט געהאט איין טראפען
מעהר פערשטאנד און מוט!

נאך ק. גאלאפ — א סאנעט

(קורץ נאך זיין טויט)

ער רוהט! פאר דער צייט פון יסורים געטריבען
אין קבר אריין, ליעגט ער טויט פאר דער וועלט
נאך אימער געליעבט, דאך שוין מעהר ניט געקוועלט,
אליין ניט מעהר פעהיג צו האסען, צו ליעבען.

ער רוהט, ער וואָס איז ביז צום ענדע געבליבען
בעגייסטערט פאר פרייהייט, פאר ווארהייט בעזעעלט,
ער רוהט, און דעם אידישען ארבייטסמאן פעהלט
דער פריינד, וועלכער האָט איהם געפיהרט און בעשריעבען.

ער רוהט, נאך אַ דאָפעלטען קאַמפּף און אַ לאַנגען
מיט פיינדע פון פאלק און דעם פיינד אין דער ברוסט,
פון יענע געיאָגט און דורך דיעזען געפאַנגען;

ער רוהט אַ דערשטיקטער פון ביז און פון הוסט,
פונ'ם קאַמפּף, וואָס אין איהם איז ער מוטיג געגאַנגען
אַן אַפּפּער פאר פרייהייט, געאַפּפּערט מיט לוסט.

28 יאנואר 1892

גאמ'ס סמראפצעס

זיי קומען און דערצעהלען אייך :
איהר דארפט זיין פרום און גוט,
און טהאָן וואָס זיי בעפעהלען אייך,
און ליעב האַבען די רום.

זיי קומען און זיי זאָגען אייך :
איהר דארפט ניט דענקען פיעל,
אז ווען די טרייבער יאָגען אייך,
האַט דאָס אַ צוועק, אַ ציעל.

זיי קומען און ערקלערען אייך :
איהר האָט אַן אַנדער וועלט,
יזאז קיינער וועט ניט שמערען אייך
צו טהאָן וואָס אייך געפעלט.

זיי קומען און פעררעדען אייך
דעם שמערץ מיט פרומע רייד ;
און גיבען אין גן־עדן אייך
נחמות — נאָכ'ן טויט.

איהר הערט זיי, הערט זיי, נארעלעך,
און ליידט, און נעהמט צו קלעפּ,
און האַלט אויס אַל די האַרעלעך,
וואָס ברעכען אייך די קעפּ.

וועגען איהם — ק. גאלאפ

וואָס האָסטו געוואונען דורך אונזער פערלוסט,
זאָג, אונבאַרמהערציגער טויט ?
ניט שוין האָבען אונזערע שמערצען דיין ברוסט,
די שוואַרצע ברוסט דינע ערפרעהט ?

וואָס האָסטו געוואונען דורך אונזער פערלוסט,
זאָג, גרויזאמע שמיפמאמע ערד ?
ביי דיר איז ניט פולער, ביי אונז אַבער פוסט,
עס ראָסט אין דיין שייד אונזער שווערד.

וואָס האָסטו געוואונען דורך אונזער פערלוסט,
זאָג, ווייסע מגפה, דו, זאָג ?
ניט-שוין האָסטו פריידען געפונען און לוסט
אין אונזער אונגענדליכען קלאַג ?

זיי שווייגען, די שווינדזוכט, די ערד און דער טויט,
זיי האָבען קיין האַרץ ניט, קיין זין ;
אַזוי ווי עס שווייגט איצט בעגראַבענערהייט,
בעשאַמענערהייט — קאַנסטאַנטין.

נעכטען, היינט און מארגען

אונזער נעכטען איז געוועזען בימער,
אונזער היינט, איז אויך ניט זיס,
אונזער מאָרגען ברענגט נור נייע רימער,
קיימען פאר די הענט, די פיס.

יעדער טאָג איז פאר זיין ברודער ערגער,
שרעקליך זיינען אלע נעכט,
טאָג און נאַכט — זיי זיינען ביידע ווערגער
פאר די פרויהייט און דאָס רעכט.

1892

די רויטע פאהנע

אונזער פֿאהנע איז רויט, ליעבע ברידער,
ווייל מיר ווילען, אז קיינער זאל מעהר ניש זיין בלאם ;
אז די פֿארבע פון נויט, ליעבע ברידער,
זאל ניש טראַגען דער פנים פון אַרבייטער קלאַס.

אונזער פֿאהנע איז רויט, ליעבע ברידער,
ווייל מען האָט איהר בעפֿאַרבען מיט אַרבייטער־בלוט
אין די צייטען פון נויט, ליעבע ברידער,
אין די צייטען פון רויב און פון מאַרד און פון וואַנסה.

**

אונזער פֿאהנע איז רויט, ליעבע ברידער,
ווייל מיר ווילען דעם פֿורפֿור, וואָס האָט אזוי לאַנג
די שיראַנען געקלייט, ליעבע ברידער,
איבערגעבען דעם פֿאַלק מיט אַ יובעלגעזאַנג.

1889

דער „אמת" וועגען זיך

איך לאך פון יעדען וועטער,
איך קלעטער מיר און קלעטער,
אלץ העכער אויפ'ן בארג;
די זונען-שמראַהלען זיינען
צו פויל, מיך צו בעשיינען,
און לייכטען אזוי קארג.
איך שטייג אָבער און קלעטער,
און פריהער אָדער שפעטער
דערגעה איך ביז'ן שפיץ;
איך לאך פון אלע ווינטען,
און געה און לאז פון הינטען
די גריבער און דעם גליץ.
סאַראַקעס לאז איך קרעהען,
דעם שמורעם לאז איך וועהען,
ווי יונג איך בין און שוואַך;
און ביסלעכווייז פערשטומען
די חיות, וועלכע ברומען,
און איך — איך זינג און לאך.
מיין פרעהליכער געלעכטער, —
ער איז ביינאכט מיין וועכטער,
מיין קאַמפּאַניאָן בייטאַג;
מיין לאַסט איז ניט קיין שווערע:
מיין עהרליכקייט, מיין עהרע —
איז אלץ וואָס איך פערמאַג.

1895

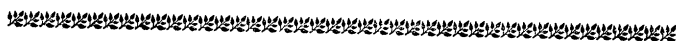
בלומ־טראַפענס

ווען אל־די טראַפענס בלומ, וואָס פליסען
פון יעדער פראַלעטאָריע־וואונד,
וואָלט אימיצער צוזאַמענגיסען,
דאָן וואָלט מען קלערער זעהן און וויסען
דעם גרונד פון זיי, דעם בייזען גרונד.

עס וואָלמען ווערען רוימע טייכען,
און יעדער וואָלט אין זיי ערבליקט
א שטראָם, וואָס פליסט פון זיינעסגלייכען,
און מאַכט אַ בלומ־באָד פאַר'ן רייכען,
און פאַרבט דעם וויין וואָס איהם ערקוויקט.

עס וואָלט דער אַרבייטער בעגריפען,
אַז ער אַליין מיט זיינע הענד,
האַט פאַר דעם בלומ־צאָפער געשליפען
אַ שווערד, יואָס מאַכט זיין בלומ זאַל טריפען,
זאַל טריפען, טריפען אַהן אַן ענד.

דאָך אל־די טראַפענס בלומ זיי פליסען
בעזונדער טיעף אַריין אין דר'ערד ;
זיי לאָזט מען זיך פאַנאָדערגיסען
און נור די ערד אַליין קען וויסען,
וואָס פון די טראַפענס אַלע ווערט.

„ראדיקאלע“ פאלקס-פערטרעטער

זיי קומען צום פאלק און זיי זאגען :
דו טראגסט אזא שרעקליכען יאך,
מיר וועלען דיר העלפען איהם טראגען,
דו גיב אונז אזוי פיעל א וואך.

דער ארבייטער איז זעהר גלויביג
און אכטעט א מאן אין א פראק;
ער איז נעכעך אימער און אייביג
געוועזען א גרויסער פראסטאק.

ער נעהמט אן די הילפע מיט פריידע,
דער העלפער, ער נעהמט זיין געצאהלט,
און ער און זיין פריינד האבען ביידע
זיך איינער דעם אנדערן האלד.

ער קען ניט די טובה פערגעסען,
און גיט זיי א הערצליכען דאנק,
דערפאר וואס זיי העלפען איהם עסען
און שוויצען פאר איהם ביין געטראנק.

דערפאר וואס זיי העלפען איהם טראגען
די לעסטיגע קליידער און שיד...
און נעהמען די מיה פון פערמאגען
כמעט גאר אין גאנצען אויף זיך.

צו די פּערהלוממע

איהר געהט אַרום בעקלאַגענדיג
די שלעכטע, שלעכטע צייט,
און לעגט זיך שלאָפען זאָגענדיג :
ווער ווייס וואָס דאָס בעמיים ?

איהר ליעגט און חלומ'ט שלאָפענדיג,
פון יענער, יענער וועלט,
אין וועהטאָג ליעגט איהר, האַפענדיג
צו קריעגען וואָס אייך פעהלט.

צו קריעגען, רוהיג ליעגענדיג,
דעם הימעל'ס, הימעל'ס מן,
און קלאַגט, דעם מן ניט קריגענדיג,
וואָס ער איז ניט פאַראַן.

איהר רעדט אַמאָל פון אייניגקייט,
און בלייבט, און בלייבט דערביי ;
אייך שרעקט רק אייער וועניגקייט
צו פּרוואַוען ווערען פריי.

דאַן געהט איהר אום בעקלאַגענדיג
די שווערע, שווערע נויט,
בעקלאַגענדיג, דאָך טראַגענדיג
די קיימען ביוואַין טויט.

זאָגען די רייכע

צו לעבען, צו וויסען,
דאָס לעבען געניעמען
מיט הימלישע פּרוכט און געטראַנק;
צי טויבען, צי שלאַנגען —
אַבי אונז דערלאַנגען!
מיר געהמען און געבען אַ דאַנק.
מיר ווילען פּערגעסען
כל־זמן ווי מיר עסען,
כל־זמן ווי מיר טרינקען דעם וויין,
צי אַנדערע לעבען;
מיר האַבען צו שטרעבען
פאַר זיך נור, אום גליקליך צו זיין.

**

מיר, די געקליבענע,
זיי, די פּערבליבענע —
מיר קענען מיט זיי זיך ניט פּאַארען;
אויסער זיך רייבענדיג,
אויביג פּערבלייבענדיג
די מיהלשמיינער איבער די קאַרן.

2. לירישע געדיכטע

א זיסער חלום

איין שעהנעם פריהמארגען,
פערצאנגענעם זומער,
בין איך, פון מיין קומער,
צו בלייבען פערבארגען,
געווען אויסער זיך ;
מיין גייסט האָט געוואַנדעלט
אין נעקסטען יאהרהונדערט,
בעצויבערט, פערוואונדערט,
ווי אלץ איז פערוואַנדעלט
געוואָרען אויף גיך.

די לופט איז דורכדרונגען
געווען מיט געווירצען,
און צייט צו פערקירצען
האָט פרעהליך געזונגען
אַ קול אומעטום,
מיט ליעבליכע מענער,
פון וואונדערבאר שעהנע,
געזונדע און ריינע,
אי פרויען, אי מענער,
אַרום און אַרום.

פון קינדערלעך זיסע,
מיט גליק אין די אויגען.

אין ליעבע ערצויגען,
אין לעבענס-געניסע,
און שעהן פון געשמאלט,
וואס האָבען געליפצעט
אין מויזענדער ערטער,
מעלאָדישע ווערטער
און האָבען געפיפצעט
ווי פייגלעך אין וואַלד.

און האַמערס, און זעגען,
און הובלען, און פּיילען,
זיי האָב איך פאַר מיילען
געהערט זיך בעוועגען
און געבען מוזיק, —
געצייג, וואָס בעגליימען
די לוסטיגע ליעדער
פון אַרבייטסלייט-ברידער,
בשעת זיי פערבריימען
אַרום זיך דאָס גליק.

און שטאַלצע פּאַלייען,
אין וועלדער פערשטעקמע,
פון בלעמער בעדעקמע,
אין בוימער-אַלעען,
אין גלאַנץ און אין פּראַכט,
זיי האָבען געוויזען
אַ לעבען פון פרייהייט,
פון ליעבע און מרייהייט,

ווי אין פארדיווען
צוזאמען פערבראכט.

און יונגפרויען מילדע
ווי ענגעל, נור שעהנער,
און קרעפטיג ווי מענער,
און פרייער ווי ווילדע,
נור פריי מיט א זין, —
זיי זיינען געגאנגען,
די ארבייטערינען,
פון וועבען, פון שפינען,
ווייל אלע פערלאנגען
א חלק דארין.

און דאן איז געקומען
כמעט ווי צו פליהען,
ווי פייגלעך, וואס ציהען
אין שאארען און זומען,
א פולק יונגע לייט,
און זיינען מיט יענע
צוזאמען געווארען
א רייחע פון כארען
און האבען א סצענע
געבויט אן א זייט.

און באלד זיינען הארפען,
און פידלען, און פליימען,
און זילבער-טרומייטען,

וויפיעל נור בעדארפען
זיי האבען געקענט,
אין מאסען ערשיענען —
ווער ווייס זיי פון וואנען —
נור איך האב פערשטאנען.
אז ווען זיי בעגינען
מוז קומען מיין ענד.

דאס איז אויך געשעהען.
ווייל אלדיעזע סצענען
בעטראכטען צו קענען
ווען איהר זייט צו זעהען
געוואוינט נור די נאכט, —
די נאכט מיט איהר קומער,
דאן קענט איהר ניט שוועבען
אין הימעל און לעבען
און... איך וואר פון שלומער.
דעם זיסען ערוואכט.

1892

שמימען אין דער לופט

געבעל צוטראגענדיג,
דונקעל פעראגענדיג,
וואלקענס צושלאגענדיג,
קומען אן פיער
מענשען-בעגליקענדע,
גייסער-ענטציקענדע
ליעדער, ערקוויקענדע
שמימען צו מיר.

און יעדער קעסמליכער
זידליכער, וועסמליכער,
נאָרדליכער, עסמליכער
קול אין דער לופט
זינגט דיזע רעגענדע,
הערצער-בעוועגענדע,
ליעבליך אויפרעגענדע
ווערטער און רופט:

(דער קול פון מזרח)

גוטעס בעגעהרענדיג,
ווארהייט פערעהרענדיג,

פרעדיג בעלעהרענדיג
ביז דו ווערסט מאַם ;
ליעבע פערברייטענדיג,
אחדות פערשפרייטענדיג,
פרעדיג, בעגלייטענדיג,
רייד מיט אַ טהאַט.

(דער קול פון מערב)

שמערצען צו לינדערן,
נויט צו פערמינדערן,
שמאָך צו פעהינדערן
זוך אויס אַ וועג ;
לאַז ער בעשווערליך זיין,
לאַז ער געפעהרליך זיין,
קען ער נור עהרליך זיין,
איז ער דיין וועג.

(דער קול פון צפון)

זיך אליין לענקענדיג,
קיינעם ניט קרענקענדיג,
בייז ניט געדענקענדיג,
ווירק איבעראַל ;
זאַל קיין בעלידיגונג —
גיט זיין אַ שעדיגונג
צו דיין פערטהידיגונג
פון אידעאַל.

דער קול פון דרום)

פיהר, ניט פערפיהרענדיג,
שרייב, ניט פערווירענדיג,
רעד און רעד ריהרענדיג,
שלעפער ניט איין ;
לאז ניט א גרעסערן,
אפשר א בעסערן,
מענשען פערוועסערן
גייסטיגען וויין.

(אלע אין באַר)

וויינענדיג, לאַכענדיג,
טרוימענדיג, וואַכענדיג,
מוענדיג, מאַכענדיג,
— טראַכט אַרום זיי, —
זיי, וואָס פערביטערן
אַלץ זיך, און פיטערן
שלאַנגען, און ציטערן
אייביג פאַר זיי.

דער יאמער-קול

איך הער א קול, א יאמער-קול,
א שמערצליכען געשריי;
איך הער איהם, דוכט מיר, אויף א מאָל,
אין ערטער אלערליי.

איך הער איהם דארטען, הער איהם דא;
איך הער איהם אומעטום —
און שטארקער ווערט ער וואָס פון שעה
און נעהמט אלצדינג אַרום.

און דיזער קול, דער יאמער-קול,
דער ביטערער געשריי,
ער דריקט אויס שמערצען אָהן א צאָהל
און ליארעמט: אָך און וועה!

איך פרעג דעם הימעל און די ערד,
די שטערען און די זון,
איך בעט זיי: זאָגט מיר און ערקלערט
וואָס איז דער מין דערפון?

אָה, וואָס בעטויט דער יאמער-קול
דער שמערצליכער געשריי
וואָס הערט זיך, דוכט מיר, אויף אַמאָל,
אין ערטער אלערליי.

די ערד, דער הימעל, און די זון —
זיי דריי, זיי שווייגען שמיל :
זיי ווייסען וועניג-וואס דערפון
און קלערען אויך ניט פיעל.

איין שטערן נור, ער ווינקט און זאגט :
„דו פרעג דעם פרייען ווינד,
דעם ווינד וואס טראגט דעם קול, וואס קלאגט,
אָט איז ער, רעד געשווינד...“

איך שריי צום ווינד אַרויף און זאָג :
ערקלער מיר, וואָס בעמייט
דער שמערץ-ערפילטער יאַמער-קלאָג
וואָס הערט זיך נאַהנט און ווייט ?

איז דאָס דער לעצטער שמערץ-געשריי
וואָס שטאַרבט אָב און פערשטומט ?
איז דאָס, פערקעהרט, דער אוי און וועה
פאַר אַ געבורט וואָס קומט ?

„אַ הערליכע געבורט בעמייט
דער קול“ — זאָגט מיר דער ווינד —
„די צייט איז לאַנג שוין אויף-דער-צייט...
דאָס געהט זי איצט צו-קינד.“

1893

אויף אונזערע קברים

ווען די פרייהייט וועט זיצען געקרוינט אויפ'ן מהראץ
פון א גליקליכער וועלט און א מענשהייט פון ברידער;
ווען די ווארהייט וועט האַבען א פלאץ אויבענאָן
און אין תהום וועט זיין אלעס וואָס איז איהר צוויידער;

ווען דאָס רעכט וועט געליעבט זיין, דאָס אונרעכט—פּערהאַסט,
און ווען קיינער וועט קיינעם ניט קויפּען, ניט דינגען;
ווען דאָס טהאַן וועט דעם טהווער ניט זיין מעהר צולאַסט
און ביים אַרבייטען וועט מען מיט פּרעהליכקייט זינגען;

ווען ערפינדונגען וועלען פּערציערען די וועלט,
ניט מעהר געבענדיג איינצעלנע מענשען מיליאָנען;
ווען מען וועט אונזער היינטיגען שטרעבען נאָך געלט
ווי אַ חלום אַ בייזען מיט שרעקען דערמאַנען;

ווען די גלייכהייט וועט האַבען פּערטריעבען דעם נייד,
און די בילדונג וועט אויפגעקלערט האַבען די מאַסען,
ווען מען וועט ניט פּערשטעהן מעהר די איצטיגע רייד
פון רעגיערענדע און פון געהאַרענדע קלאַסען;

ווען די ליעבע וועט האַבען פּערניכטעט דעם האַס
און דאָס גליק וועט פּערטילגט האַבען קנאַת און פיינדשאַפט,
ווען די גאַסען אין שטאדט און די הייזער אין גאַס
וועלען פול זיין מיט אייניגקייט, ליעבע און פריינדשאַפט, —

דאן וועט זיצען א מאל אין א ליעבליכען קרייז
פון צופריעדענע קינדער, געבארען אין פריידען,
א געלערנטער מאן, אן ערפאחרענער גרייז,
וועלכער וועט זיי דערצעהלען פון אונזערע ליידען:

ווי מיר האבען געקוועלט זיך מיט דורות צוריק,
ווי מיר האבען אהן אויפהער געקעמפט, וועט ער מעלדען,
ווי עס האבען געווארגען די תליות, די שמריק,
די אמאליגע הערליכע, מוטיגע העלדען.

ווי עס האבען געראנגעלט זיך אייניג די הענט
מיט דעם קאפיטאליסטישען שרעקליכען מאגנען
און צו מאכען פון רויב און בעדריקונג אן ענד,
וואס זיי האבען געטהאן און אריבערגעטראגען.

ווי דעם ארבייטער'ס ארימע ווייב און זיין קינד
האבען אפמ אן דעם אייגענעם דלות פערגעסען,
און די וועלט צו בעפרייען פון פרעסערס געשווינד,
האבען פרייוויליג גאנצענע טעג ניט געגעסען.

ווי א לאנגלאנג פערשאלטענע אלטע נאציאן,
וואס איז אייביג געווען פון דער וועלט אבגעזונדערט,
האט די פעלקער ערמונטערט צום ווירקען, צום טהאן
און איז ענדליך געווארען בעליעבט און בעוואונדערט.

און די גליקליכע קינדער, פערזאמעלט אין קרייז,
וועלען אויפשטעהן געריהרט פון דעם אלטען מאן'ס ווערטער,
וועלען דריקען די האנד דעם געאכטעמען גרייז
און דאן לויפען בעזוכען די הייליגע ערטער. —

~~עצמאדיקע פארשטיינגען פון דער נאטורליכער וועלט~~

וואו עס רוהען די קעמפפער פון היינטיגען דור,
וואס דער מויט נור אליין האט געקענט זיי בעצווינגען,
און בעגריסמערמע קינדערשע שטימען אין כאר
וועלען זייער געדעכטניס מיט עהרפֿורכט בעזינגען.

.1891

קינדערשע מוזיק

ווער עס איז אַ מבין אויף די שעהנע,
איינציג-הימלישע מוזיק,
וועלכע קומט פון אונשולדיגע, ריינע
עופ'עלעך, אין זייער גליק ;

ווער עס קען פערשמעהן די צויבער-מענער
פון די קינדער'ס פלאפלעריי,
ווער עס איז אויף זייער קול אַ קענער,
זייער ליעבע שפיעלעריי ;

ווער עס פֿי ה ל מ מוזיק אין דעם געלעכטער
פון אַ קינדערשען קאַנצערט, —
דער פערשמעהט אַ מעלאָדיע פיעל עכטער,
ווי אַ קינסטלער אַן עקספערט.

*

* *

אַבער אזא מאַן מוז, גלויב איך, פיהלען
אַפט אַ שמערץ, ווען ער בעטראַכט,
אַז די צייט וועט קומען און פעהילען
אַל-די הייטערקייט מיט נאַכט ;

אַז דער טאַן, דער מוזיקאַליש-ליעבער,
וועלכער אונזער האַרץ ערפעהט,

וועט פערזינקען מיט אים קוילען־גריבער,
וואו דאס קינד וועט זוכען ברויט ;

אז די פרייע, קלינגענדיגע ווערטער
וועלען זיך פערזאנדלעך אין א פלוק,
ווען ער וועט, פערשפארט אין מוכלע ערטער,
זיצען ביי א פעליץ, א ראק, א שוך ;

אז דעם שפיעל, דעם שמייכעלע דעם זיסען,
דעם ענטזיקענד־פרייען בליק
וועט דאס קינד ניט קענען און ניט וויסען
זעהן יאהר שפעטער אין פאבריק ;

אז עס וועט פערשווינדען ווי א פעדער
אויפ'ן ווינד, די גאנצע לוסט
אונטער די מוזיק פון שווערע רעדער,
דריקענדיג זיין קראנקע ברוסט.

שמום, טויב, בלינד

איך פרעג די פראלעטאריער :
ווי קומט עס וואס איהר שווייגט,
ווען מיעף זינקט די גערעכטיגקייט,
און הויך דאָס אונרעכט שטייגט ;
ווען דומהייט רייט אויף וויסענשאפט,
און וואַרהייט זעהט אויס דום ?
וואָס שווייגט איהר, פראלעטאריער,
ניט שוין־דען זייט איהר שמום ?
זיי ענטפערן, ניט רעדענדיג,
אך, גומער מאַן, דאָס זיינען מיר,
דער וועהטאָג מאַכט אונז שמום.

איך פרעג די פראלעטאריער :
ווי קומט עס, אַז איהר הערט
געלאַסען, רוהיג, גלייכגילטיג
די חוצפה וואָס פערוועהרט ?
דעם קול פון אַ משפּטים־מאָן,
וואָס לעבט אַליין פון רויב ?
נו, זאָגט, איך בעט אייך, אַרבייטסלויט,
ניט שוין־דען זייט איהר טויב ?
זיי ענטפערן מיר, שווייגענדיג,
אך, גומער מאַן, מיר הערען ניט :
דער טומעל מאַכט אונז טויב.

איך פרעג די פראַלעטאַריער :
ווי קענט איהר בלייבען קאלט
בעטראַכטענדיג דעם אונטערנאַנג
פון מענשען יונג און אלט,
די ווילדפלייש און די העסליכקייט
וואָס וואַקסט אויף אייער קינד ?
וואָס זאָגט איהר, פראַלעטאַריער,
איהר זעהט ניט ? זייט איהר בלינד ?
זיי ענטפערן : דאָס זיינען מיר,
ווי זעהענדיגע שיינען מיר,
מיר זיינען אַבער בלינד.

.1891

מיין איינציגער פערלאנג

(צו יעקב גארדיון)

מיין טאג שטארבט אָב, מיין זון געהט אונטער,
דער אַבענד קומט און האַלט זיך אויף ניט לאַנג;
די נאַכט — איהר וואַלט איך טרעפּען מונטער,
איהר טרעפּען גייסטיג אַ געזונטער,
לאַז מיר דער טאָג נור געבען איין פּערלאַנג:
אַ שעהנעם, קלאַרען זונען־אונטערגאַנג.

אַ זונען־אונטערגאַנג מיט פאַרבען
אי העל אי רויט: פון פּלאַמען און פון בלוט;
אַן אונטערגאַנג וואָס לעבט אין שטאַרבען,
קען טוימען, אַבער ניט פּערדאַרבען,
און געהט אייך, און איהר געהט אַוועג, און רוחם,
און קומט צוריק מיט פּרישע בלוט און גלוט.

מיט בלוט די מענשהייט צו בענייען,
די אַלמע מענשהייט דורך אַ נייעם דור;
מיט גלוט, צו שמידען די כלי־זין,
דעם גייסט, דעם ווילען צו בעפרייען,
און מיר אין טרוים צו וויזען די וועלט קלאַר,
וואָס יענער דור וועט האַבען אויפ'ן וואַהר.

א וועלט בעזעצט מיט פריינד און ברידער,
מיט מענשענליעכע פאר איהר פונדאמענט;
א גוף, וואו פעלקער זענען גליעדער,
קיין גליעד דעם צווייטען ניט צוויידער,
וואו גלייכהייט האלט צוזאמען פרייהייט'ס ווענט,
מיט ליעבע אלס איהר איינציגען צעמענט.

אה, דאן וואלט איך געבליבען מונטער,
מיר וואלט ניט פאר דעם טויטען טאג זיין באנג;
א גייסטיג-פרישער, א געזונטער
וואלט איך ארויפגעהן, ניט ארונטער, —
וואלט איך נור קענען האבען דעם פערלאנג:
א שעהנעם, העלען זונען-אונטערגאנג.

א זונען-אונטערגאנג א קלארען,
א שטערען-רייכען אבענד אין זיין פראכט;
מיט פייגעלעך וואס פיפצענען אין כארען,
בעגריסענדיג דעם טאג וואס ווערט געבארען,
בעזינגענדיג די מענשהייט וואס ערוואכט,
אין דאן — דו, ליעבע, זיסע וועלט, גוט נאכט!

9 אויגוסט, 1906.

אין מינומען פון פערצווייפלונג

א צופאל, א שיקזאל, א גאט, — ווער דו ביסט,
נעהם אלעס פון מיר, נעהם און גיב עס ניט וויעדער,
נעהם אליך, וואס מיין לעבען ערפרעהט און פערזיסט,
נעהם אליך, אויב דוך ערגערט מיין גליק און פערדריסט,
נור לאז מיר די ליעבע צו זיי — מיינע ברידער!

א, לאז מיר די ליעבע! מאך בלינד מיך און טויב
צו אנגריפע ביזנעס, געדרוקטע, געזאגטע,
דען איך קען נור לעבען כלזמן ווי איך גלויב
אין זיי — מיינע ברידער, כלזמן איך ערהויב
פאר זיי די שמים מיינע, די אייביג פערקלאגטע.

און אייביג פערקלאגט איז מיין קול נור דארום,
ווייל איך פיהל די שמערצען פון זייערע וואונדען.
א, לאז מיר מיין ליעבע! אהן איהר בין איך שמוס,
אהן איהר איז מיין הארץ א פערוויאלעמע בלוט,
א טורמע — די וועלט, וואו מיין גייסט ליעגט געבונדען.

א, נעהם פון מיר אליך, מיינע פריידען, מיין גליק,
נעהם, גרויזאמער שיקזאל, אויב דו מוזט זיי האבען!
נעהם, — אויב זיי געהערען דיר — נעהם זיי צוריק,
נור ווענד ניט פון פאלק אב מיין ליעבענדען בליק: —
אהן דער ליעבע בין איך א מת ניט-בעגראבען.

א צופאל, א גאט — ווער דו ביסט — נעהם מיין רוה,
פערקירן, אויב דאס מוז אזוי זיין, מיינע יאהרען,
נור שלום ניט מיין הארץ פאר'ן ארכיימער צו,
נור לאז פון זיין האנד ניט קיין שטיין צו מיר צו,
פון איהם, וועלכער איז אזוי ליעב מיר געווארען.

פון איהם, וואס זיין שטיין וואלט דורכדרינגען מיין ברוסט,
אזוי ווי א פייל פון א פיינדליכען בויגען,
וואלט מאכען א חורבה פון איהר, הייל און פוסט,
נור לאזענדיג ארט פאר א זיפן מיט א הוסט,
א חורבה, ערפרייענדיג פיינדליכע אויגען.

נעהם פריידען, גיב ליידען, נור ווענד אפ זיין שטיין,
נור לאז מיר פון זיין האנד ניט ווערן געשטייניגט!
ניט לאז איהם, א שיקזאל, צערשמערען אליין
א ליעבע פון יאהרען, א בונד שמארק און ריין,
וואס האט אויב געהאלטען אזוי לאנג פערטייניגט.

א שלאפלאזע נאכט

ווען איך ליעג לאנג,
און שלאָף ניט איין,
פיהל איך א דראַנג
ביין טיש צו זיין.

איך מײן, א ליעד
קומט אויפֿען שטעל,
און מיעד — ניט מיעד,
איך שטעה אויף שנעל.
די גאס איז פֿוסט,
און אלץ איז שמיל
און נור מיין ברוסט
רוישט ווי א מיל.

איך פיהל דעם דראַנג
און זעץ זיך היין:

א לוסט - געזאנג
האב איך אין זיין

מיר דוכט איך דארף
א שרייב נור מאַן,
און כאַפֿ און שאַרף
דעם בליישטיפט אָן.

איך זיין און שרייב,
עס געהט, עס ווערט...
דאָך פֿלוצלונג בלייב

איך שטעהן... צושטערט:

א קרעכץ הער איך
ווי פֿון א גרוב...

און שוידערליך
ווערט מיר אין שטוב.
איך הער אַ קרעכץ,
איך קוק זיך אום,
דאָך לינקס און רעכטס
איז אלעס שטום.
דערשראָקען, בלאַס,
קוק איך אַרויס
שטיל אויפֿען גאַס,
אַרום מיין הויז.
דער לאַמפּ איז וואַך,
מעהר קיינער ניט,
איך הער קיין זאָך
ניט, חוץ דעם טריט —
פון דיקען מאַן,
אין בלויען ראַק,
וואָס שפּרייזט פֿער שפּאַן
און היט זיין סראַק.
דער קרעכץ — בעשלים
איך, האַלב־פּערטראַכט,
האַט זיך, געוויס,
מיר אַבגעדאַכט.
איך געה צום טיש
פון פּענסטער צו ;
איך פּיהל זיך פּריש
איך געהם און טהו.
איך שרייב און פּיהל
דעם ווערמער־קלאַנג,
דעם מענער־שפּיעל

פון מיין געזאנג.
דאך מיט א מאל
ניט מיר א שטאך
אין הארץ דער קול,
וואס הערט זיך נאך.
דער קרעכץ, דער קרעכץ
וואס איז מיט איהם?
אָה, ביז און שלעכטם
מעלדט דיעזע שטים.
אין פענסטער בליק
איך פון דאָס ניי,
און קום צוריק
און אַמעס פריי.
דער קרעכץ איז פאַרט,
ווייט, ווייט פון מיר...
קומט, קלאַנג און וואַרט,
שנעל אויף פאַפיר!
דאך ניי, איך טראַכט
אומזיסט און קלער,
אין קאַפּ איז נאַכט,
עס געהט ניט מעהר.
עס ווערט מיר קאַלט,
די ליכט געהט אויס,
דער בליישטיפט פאַלט
פון האַנד אַרויס.
קיין וואַרט, קיין קלאַנג,
און דאָ ווערט טאַג.
פון פרייד-געזאנג
ווערט נאָך אַ קלאַנג...

איך זעה א דריי-אינגקייט

דריי שוידער-געשמאלטען,
דריי שרעקליכע בילדער
פון מאַנסטערס, וואָס שאַלטען
און וואַלטען אַליץ ווילדער,
פּערוויסטען דאָס לעבען,
פּערגיפטען דעם טויט —
פון מענער און ווייבער
אין צוואַנג ביי אַ באַנדע,
וואָס געהט פון זיי לייבער
צום דיענסט צו דער שאַנדע,
הייסט שפינגען און וועבען
פּערהונגערטערהייט —
און די דריי געשמאלטען
פון פּוריען, וואָס שוועבען
פאַר אונז, און זיי האַלטען
אין צוואַנג אונזער לעבען,
און מאַכען זיך שפּעסער
פון אונזער געוויין, —
פון זיי דריי איז איינע
אַ ממזר פּו'ם גלויבען,
די צווייטע — אַ קליינע
חברותא צום רויבען,
אין מאַכט אימער גרעסער,
אין צאָהל אימער קליין ;

עט צעלענדיגע זאצן פון זיין שפיל

די דריטע האלט ביידען
זיי אויף מיט מיליאנען
פון שווערטער אין שיידען,
פון שפיוזען, קאנאנען,
בערייט זיי צו געבען
פערבלומיגמע ברויט.
און די דריי געשמאלמען,
די שרעקליכע בילדער, —
זיי שאלמען און וואלמען,
ערשיינען אלץ ווילדער,
פעררוויסמען דאס לעבען,
פערגיפטען דעם טויט.

1895

צוויי וועלטען

1.

ווען מיינע אויגען, יסורים בעטראַכטענדיג,
ווערען אַסענדע פּערדונקעלט און מאַט,
זעהענדיג עלענדע, טויזענדווייז שמאַכטענדיג,
לעבען אַ הייפּעל, וואָס זיינען צוזאַם ;

זעהענדיג מענשען צוטראַגען פּערקומערטע,
אַלט ניט פון יאַהרען, און שוואַך פאַר דער צייט,
שאַטענס פון מעננער, וואָס בלאַנדזען פּעראומערטע,
שאַטענס פון ווייבער אַהן גליקזעליגקייט ;

זעהענדיג זייערע קליינינקע קינדערלעך,
אַנדלענדיג, וואַנדלענדיג צו פינף־זעכס יאַהר,
קינרער, וואָס האַבען, כמעט פון די ווינדעלעך,
פריידען אין טרוים נור און לייד אויפ'ן וואָהר ;

זעהענדיג זייערע גרויע, בעיאַהרענטע,
אַרימע עלטערן, הונגעריג, קאַלט,
וועניג אין צאַהל, דאָס איז וואַהר, — דען בעוואַהרענטע
זיינען די אַרבייטער געגען זיין אַלט ;

זעהענדיג דיעזע ביין לעבען געשמאַרבענע,
מתים, וואָס וואַנדלען אַהן רוהע און ראַסמ,

טראגענדיג אין זיך פראיעקטען פערדארבענע,
טראגענדיג אויף זיך א שרעקליכע לאסט; —

ווי מיט א פינסטערן וואַלקען פערצויגען דאן,
מיעד פון בעטראכטונג, פערלאנגענדיג רוה,
הויבען צו שליסען זיך אן מיינע אויגען דאן,
מאכען זיי זיך, די פערמאטערטע, צו.

2.

דאן, אויף א וויילינקע, ווער איך אנאנדערער,
און, פון א גלויבען א זיסען בעזעעלט,
ווער איך, אין שלומער, א פרעהליכער וואנדערער
אין א פערעדעלטע, פרייערע וועלט:

דארטען, וואו מענשען געזונדע, געבילדעטע
לעבען און ארבייטען פריעדליך און פריי,
פריי פון האבונגעס און כאפערס פערווילדעטע,
ברידערליך, איינער דעם אנדערן טריי;

דארט, וואו דאס קינד און דער גרייזנרוי געווארענער
ווערען געשטיצט, ווייל דאס איז זייער רעכט,
ווייל יעדער איינציגער איז א געבארענער
מיטגליעד פון איין פרייען מענשענגעשלעכט;

דארט, וואו די פרוי איז א בירגערין, טוענדיג
זעלבשמענדיג איהרע נאטירליכע פליכט,
ווירקענדיג, ליעבענדיג, בילדענדיג, רוהענדיג,
פרייהייט אין הארצען און גליק אין געזיכט.

וואו מיין און דיין זיינען ווערטער פערגעסענע,
הערר און קנעכט — נעמען, וואס קיינער פערשמעהט;

אָפּטאַקאַטאָרען און אַנדערע פּאַטאַלעזיעס

וואו פון פּערהונגערטע, איבערגעגעסענע
רעט מען, ווי זומער פון שניי, וואס צוגעהט.

3.

אין זיעזער וועלט, אין מיין שלומער שפּאַצירענדיג,
ווער איך דורך האַפּנונגען נייע ערפּרישמ,
אויף מיינע אויגען, זיי צערטליך בעריהרענדיג,
פיהל איך די פּרייהייט'ס האַנד, וועלכע זיי ווישט.

א חדש אהן ארבייט

איך בעט ניט נדבות
פון וועגען זכות-אבות,
פעהרערעווען וויל איך מיין ברויט;
ניט בעטלען, ניט שנארען,
צו קצינים ניט פאָהרען,
ניט וואַרטען אויף רייכע לייט'ס טויט.

מיר פעהלט די חריפות
אין שנאָרערשע חניפות
די דריידלעך, די קונציגע רייד;
די אויגען צו גלאַצען
ביין טיש פון אַ קצין,
דערצו בין איך וועניג געשיידט.

איך בעט ניט ביי קיינעם
אַ טיטעל אַ שעהנעם
איך וויל קיין מורנו ניט זיין;
איך וויל אַ בעוואוסטער
אַלס עהרליכער שוסטער,
אַלס עהרליכער שניידער נור זיין.

איך בעט ניט קיין שלישי,
קיין מפטיר, קיין ששי,
איך וויל ניט אין מזרח-וואַנד שמעהן;

אויף נאַרישע גאָה
בין איך קיין בעל־תּאָוה,
מיין שטאַלץ איז מיין האַנדווערק אַליין.

נור אַרבייטען וויל איך,
פּערקויפּען אייך ביליג
מיין פּראַצע, פּון פּנים דעם שוויים;
נור קויפט עס געשווינדער,
מיין ווייב, מיינע קינדער —
אויף זיי דער רחמנות איז גרויס.

די נאַדעל, דער הובעל,
זיי שאַפּען דעם רובעל,
זיי שאַפּען דעם שילינג, דעם פּראַנק;
דער שניידער, דער סטאַליער,
ווען אויך ניט קיין פּוילער,
פּערהונגערט ווען ער ווערט נור קראַנק.

* * *

איך בעט ניט נדבות
פּון וועגען זכות־אַבות,
פּערהאַרעווען וויל איך מיין ברויט;
פּון אַרבייט נור רייד איך,
איך וויל ניט געהן לעדיג,
בעפּרייט מיך דורך אַרבייט פּון גויט.

.1884

דער יונגער פאלקס-פאעט

און מאָל פאַר מאָל, בשעת ער דענקט
און ליעבט, און שרייבט, און זיפצט, און בענקט,
דערביי די האַנד
זעהט נאַכאַנאַנד,

וואָס שפּייזט, און קלייד'ט, און שוכט, און הויזט,
און קעז, דאָך וויל ניט זיין אַ פּויסט;
בשעת די קראַפט

ער זעהט פּערשקלאַפּט,
וואָס ציערט און גילט, און מאַלט, און פאַרבט,
בעת ער אליין, דער טוער, דאַרבט,
דער פּראַלעמאַר,

דער גאַט — דער נאַר,

וואָס מאַכט אַ פּאַלאַץ פּון אַ גרוב
און האַט אַ קבר פאַר אַ שטוב
און גאַל און גיפט

געהט איהם אין קריפט

און סם מיט מרור זעמינגט איהם

— ער שלינגט און טוט זיך ניט אַ קרים —

ביז ס'קומט דער סוף,

דער לאַנגער שלאָף,

ביז וואָן ער גנב'עט זיך אַרויס
פּון לעבענ'ס חשך'דיגע הויז.

**

ווען דאָס דערזעהט
דער פּאַלקס-פּאַעט
נשעת זיין יונגער מח דענקט,
נשעת עם גאהרט זיין האַרץ און בענקט
נאָך איהר, וואָס זי
ברענגט פּאַעזיע
איהם אין זיין וואַכעדיגע וועלט
און האַלט זיין ברוסט פאַר אַ געצעלט
און טהראַנט דארין
אַ הערשערין,
— דאָן קומט אַריין איהר ליעב געזיכט
און ווערט פּערוועכט אין זיין געדיכט.
עס שוועכט אַרום
עס זומט : זום-זום !
דאָן צווישען זיינע פּערזען שטיל
איהר ווערטערלאַזער ליפּענשפּיעל ;
איהר רייץ, איהר חן
מאַכט זיין רעפּריין,
איהר זיסער שטייכעל ציערט זיין בילד
און מאַכט זאָגאר דעם צאָרן מילד,
דעם כּעס וואָס זינגט
דאָס ליעד וואָס קלינגט
צו דער לוייה פּון אַ וועלט
אויף מענשענמאַרד, אויף רויב געשטעלט ;
איהר חן בעלעכט
אַלין, און ער שוועכט
אַרום זיין האַרץ, אַרום זיין קאַפּ
בעלייכט די ווערטער, אותיות, טראַפּ.

**

און מאל פאר מאל
הערט זיך איהר קול
אין יעדער זילבע, יעדען קלאנג,
אין יעדען טאָן פון זיין געזאנג.
ער פיהלט דעם בליק,
דעם שמראהל פון גליק,
וואָס פאלט — אַ העלער זונענשמראהל —
אויף יעדען פערז, פאלט איבעראל,
און שמייכלט צו
און זאָגט: ניט רוה,
ניט רוה, ניט ראַסט ביז אין דער וועלט
פערבלייבט איין איינציגער געצעלט
וואו האַס רעגיערט,
וואו ליעבע פריערט,
וואו פרייהייט זוכט אומזיסט אַן אָרט,
וואו פריינדשאַפט איז אַ פוסטער וואָרט;
וואו אַס האַט די שאַנד
די אויבערהאַנד,
און פרויען-יוגענד זוכט די נאַכט
און מענער-יוגענד לויפט אין שלאַכט;
וואו טויב און בלינד
וואַקסט אויף דאָס קינד
און דעם יסורים-זאַמען גרייז
בעגלייט אַ הימעל, קאַלט ווי אייז,
צום לעצטען מאַל
צום יאַמערטהאַל
בשעת ער גנב'עט זיך אַרויס
פונ'ם לעבענ'ס חשך-דיגען הויז.

**

דאָס זאָגט איהר קול
איהם מאָל פאַר מאָל
נישעט ער זיצט, און קלערט, און דענקט,
און ליעבט און דיכטעט, זיפצט און בענקט.

.1909

צער בעלי חיים

מען צופט אייך, שטומע גרעזעלעך,
מען טרעט אייך מיט די פיס,
דערשראָקענע ווי העזעלעך
פערשווייגט איהר אונז דעם רים ;
פערצייהט איהר אונזער שווערען פוס,
ניט ווייזט קיין כעס אַרויס,
און קומט דער ווינד, ברענגט ער אַ קום,
דערהויבט אייך, היילט אייך אויס.

מען פליקט אייך, שטומע בלימעלעך,
מיט הענט ווי צוואַנגען האַרט,
אַהן כחות און אַהן שטימעלעך,
פערשווייגט איהר אַלץ און דאַרט ;
און ערגער ווי די גרעזעלעך,
איהר אַרעמע, איז אייך,
איין שמעק פון נעזער — נעזעלעך
און שוין שווימט איהר אין טייך.

מען ווערנט אייך, שטילע הינדעלעך,
מען שטיקט, מען קוילעט אייך,
מען רייסט אייך אַב פון קינדערלעך,
איהר שטומט ווי פיש אין טייך ;
און ערגער פאַר די פלענצעלעך,
אייך, הינדעלעך, מוז זיין,

אפילו ניט אין קרענצעלעך,
אין טעפ פאלט איהר אריין.

מען ברענגט איך אום, בהמה'לעך,
מען מאכט פון איך א תל
און אייערע יתומה'לעך,
ווי איך, שינדט מען די פעל.
און ניט בענוצט איהר, נארעלעך,
די כחות, דעם פערשמאנד
צו נעהמען ביי די הארעלעך
דעם חלף פון דער האנד.

דאך, גרעזעלעך און קוויטעלעך
א סוד זאג איך איך אויס,
איך, הינדעלעך און שומה'לעך,
אויך איך זאג איך דאס אויס.
עס פליקט און שטיקט ניט איך אליין
דער מענשליכער בארכאר ;
אלץ ווערגט ער וואס איז שוואך און קליין,
אלץ, אלץ — דער בייזער נארר.

ער ברענגט אום זיינע קליינינקע,
ניט מיט די הענד, געוויס!
ער טרעט אויף זיי, די שעהנינקע,
הגם ניט מיט די פיס.
און מעהר ווי איך, איהר בלימעלעך,
איהר אנדערע, שמערצט זיי :
נישט מעהר זיי האבען שטימעלעך
און שרייען אויס : „אירועה!“

1910

3. קאמפף-ליעדער

ליעדער פאר מיר...

ליעדער פון ליעבע, פון לעבען, פון לוסט,
ליעדער פון פריידיגע, בלענדענדע שטראהלען,
הילכען ניט אב אין מיין ליידענדע ברוסט
ווארפען ניט ליכט אויף דעם אַרט וואו זיי פאלען.

ליעדער פון בשמים, פון בלעטער, פון דופט,
ליעדער פון ליעבליכע פרויענגעשטאלטען,
בלייבען ביי מיר ווי דער קול, וועלכער רופט
דאַרטען וואו כאַאָס און ענדעשען שאלטען.

ליעדער פון שמערען אין הימעל ביי נאַכט,
ליעדער פון הערליכקייט אין דער נאַטור,
ליעדער פון גרעזעלעך, קוויטעלעך, פראכט
געהען מיין אויער פאַרביי אַהן אַ שפור.

* *

ליעדער געזונגענע מיט אַ געוויין,
ליעדער געיאַמערטע מיט אַ געזאַנג,
ליעדער פון פאַלקס-ליידען — נור די אַליין,
האַבען אַ זין פאַר מיר, האַבען אַ קלאַנג ;

נעהמען געפאַנגען מיין אויער, מיין ברוסט
דרינגען אַריין אין מיין האַרץ, מיין נשמה,
און איך אַליין זינג מיט ליעבע, מיט לוסט
ליעדער פון קאַמפּף, פון טריאומף, פון נקמה.

דער פרייהייטס־גייסט

אין די גאמען, — צו די מאמען
פון בעדריקטע פעלקער־ראסען,
רופט דער פרייהייטס־גייסט:
איך ברענג וואפען — פאר דעם שלאפען,
איך בעפריי די ארבייטס־שקלאפען
און איך מאך זיי דרייסט.

„ליכט פערשפרייטען — רעכט פערברייטען,
קום איך און צוברעך די קייטען
פון דער טיראניי;
די נאציאָנען — פון קאָנאָנען,
פון אַרמעען און פון שפּיאָנען
קום איך מאַכען פריי.

„איך קום לעהרען — אַרבייט עהרען,
עהרען, אַכטען און בעגעהרען,
אַרבייט מיט אַ פּאַלק;
גליק און פרידען, — אונגעשיעדען
צווישען היידען, קריסטען, אידען,
צווישען פּאַלק און פּאַלק.

„פרייד אין שטרעבען — קום איך געבען,
לעבענסלוסט און לויט אין לעבען

אלעמען צו גלייך ;
מענשענקינדער — זאל ווי רינדער
ניט מעהר אומברענגען א גרינדער
פון א מערדער־רייך.

„איך קום פרויען — אנפערטרויען
יעדעס רעכט צו העלפען בויען
גלייכהייטס גרויסען טהראן ;
גיב זיי רעכטע — אין די עכטע,
בריעדערליכע און גערעכטע
אָרגאַניזאַציען.“

„איך קום מעלדען — יענע העלדען,
וועלכע שמאַכטען אין די קעלטען
פון סיביר אַצונד,
אז ציטראָגען — וועט אַסמראָגען
באלד מיין שמורם, — באלד וועט שלאָגען
די בעפרייאונגס שמונד.“

.1890

צו מיינע ברידער

אַרעם געוואַרענע
ווען ניט געבאַרענע ;
ווען ניט געבונדענע,
דענאָך געשונדענע
שקלאַפּען זייט איהר ;
אייביג פּער'צרה'טע,
אייביג פּערמאַרעטע,
היער אַבגערויסענע,
דא אַבגעשליסענע,
שמעהט איהר פאַר מיר.

מענער פּערבלענדעטע,
פרויען געשענדעטע,
לאַזט מען אייך פּלאַדעווען,
אויפציהען, האַדעווען,
און דער גביר לאַכט —
וועהרענד ער האַכעוועט,
צופט אייך און ראַכעוועט,
יאַגט אייך אין יאָך אַרײַן,
טרייכט אייך אין סאַכ' אַרײַן,
טרייכט מאַג און נאַכט.

איהר כּוים טהעאַטערן
זיך צו פּערמאַטערן ;

ניט צום צערשמרייען זיך,
ניט צום ערפרעהען זיך,
בוים נאך אַנאַנד :
זיינען די מעכטיגע
הערליכע, פרעכטיגע,
גרויסע און טייערע
הייער דען אייערע,
אויף אייער לאַנד ?

יונגערהייט, אַלטערהייט
הונגערט איהר קאַלטערהייט,
וואוינט איהר אין דריקענעם,
קריינקט איהר אין שטיקענעם
ניט וואו איהר בוים.
שעפסען געשאַרענע,
אייער פערלאַרענע
וואַל וואַרעמט שינדער נור,
זייערע קינדער נור,
ניט אייער הויט.

א, ניט פון העלערהויט
געהט איהר אום געלערהייט,
מאַנער און אויסגעדאַרט.
חשך'דיג, אויסגעקוואַרט,
שטאַרבט פאַר דער צייט.
דאָס קומט פון צימערלעך,
וואו איהר לעבט קימערליך ;
דאָס קומט פון דריקען זיך,

טוכלעקייט, שטיקען זיך,
אַרימע לייט!

וועניג וואָס וויסענדיג,
גאָר נישט געניסענדיג,
לעבט איהר פּערגרעכטערהייט,
שטאַרבט ניט געלעכטערהייט,
גלויביג אין גאָט;
גלויבענדיג שטרעכט איהר ניט,
האַפענדיג, לעבט איהר ניט;
האַט איהר דען יענע וועלט —
גאָט'ס ליעבע, שעהנע וועלט —
דענקט איהר — איהר האָט ?

טיעף־טיעף געזונקענע,
גלויבענס־כעמרונקענע,
גיט איהר די וועלט אַוועק,
לייב, לעבען, געלט אַוועק,
דעם וואָס איז רייך;
און זיינע קינדערלעך,
קינפטיגע שינדערלעך,
קינפטיגע צאַפּערלעך,
רייסערלעך, כאַפּערלעך,
לאַכען פון אייך.

איהר זייט די טויענדער!
אייך רוף אַ ברויענדער,
אייך קלאַפּ אַ מיכטיגער,
אייך קאַמפּ אַ ריכטיגער,
ריכטיג בעדאַכט,

וואָלט די פּערדאַרבענע,
האַלב אַבגעשטאַרבענע,
די האַלב צוגליעדערטע
מענשהייט פּערברידערט, און
גליקליך געמאַכט.

.1890

א מרויסט־געזאנג

הערצער צובראָכענע,
קראַנקע, צושטאַכענע,
אַרבייטער אידעלעך,
צוויי נייע ליעדעלעך,
זינג איך אייך היינט ;
אייער אונגענדליכע,
אַפט אונפערשמענדליכע,
ליידען צו מילדערן
וויל איך איצט שילדערן
גוטעס איך, פריינט.

.1

מרוימט ניט פערצאָגטערהייט,
מוחות פערשלוּמערטע,
זיפצט ניט פערקלאָגטערהייט,
הערצער פערקומערטע,
וויינט ניט און קלאָגט :
ברידער די נאַכט געהט אויס !
אויס איז די זאַרגענשמונד,
די בייזע מאַכט געהט אויס, —
אַט שלאָגט די מאַרענגנשמונד,
ברידער, עס טאַגט !

לוסמליעדער זינגענדיג,
קומט אן די נייע צייט.
זינגענדיג, ברינגענדיג
גומס, קומט די פרייע צייט,
„זייט, זאגט זי, פריי!
מענער געצוואונגענע,
לאזט זיך ניט צווינגען מעהר;
פרויען פערדונגענע,
לאזט זיך ניט דינגען מעהר:
אויס שקלאפעריי!“

ארבייט אין אייניגקייט, —
ארבייטען ברידערלעך,
איז זיך א קלייניגקייט,
לייכט און ניט ווידערליך,
זיס און ניט לאנג;
ווייל די הענד הויבען זיך,
ווירקענדיג פריינדשאפטליך,
אהנע צו רויבען זיך,
האבעווען פיינדשאפטליך,
און אהן א צוואנג.

בלומענקרענין דופטיגע
זאלען פערציערענדיג,
צימערן לופטיגע,
וואו פראדוצירענדיג,
יעדערמאן שמעהט;
שמעהט א בעגייסטערטער,
ליעבט זיך זיין ארבייט ער
ניט קיין געמייסטערטער

איז אזא'ן ארכייטער, —
דיענט ניט פאר ברויט.

קיינער צום וואנדערן
ווערט ניט געדרונגען מעהר :
איינער פון אנדערן
ווערט ניט פערשלונגען מעהר —
קיינעם ניט פעהלט.
ליעבענדיג, לעבענדיג,
לעבט מען געניסענדיג,
לעבט יעדער געבענדיג,
לעבט ער פערזיסענדיג
אלץ אין דער וועלט.

.2

טרוימט ניט פערטראכטערהייט,
מוחות פערשלומערטע,
זינקט ניט פערשמאכטערהייט,
הערצער פערקומערטע,
זיצט ניט פערטראכט !
ברידער, די נאכט געהט אויס,
ברידער, די זון געהט אויף,
די בייזע מאכט געהט אויס :
שנעל מיט דער זון שטעהט אויף,
ברידער ערוואכט.

פריידענפול זינגענדיג
ליעדער ערקוויקענדע,
פריידענפול קלינגענדיג
מענער ענטציקענדע,

קומט אָן די צייט —
פון אַרבייט עהרליכע,
פריי פראָדוצירענדע
אַלעס בעגערהליכע,
ניצלעכע, ציערענדע,
פריעדליך, אַהן שטרייט,

קומט איך פערקינדיגען
ליעבע בעשמענדיגע,
פאַר יעדען מינדיגען
צו אַ זעלבשמענדיגע
אַרבייטערין, —
ליעבע, ערוואַרבענע,
אַהן אייגענננציגע
פלענער, פערדאַרבענע,
אויסזיכטען שמוציגע,
אַהן געלד דאַרין ;

ליעבע, וואָס זוכט ניט מעהר
גייסטליכע רייניגונג,
ליעבע, וואָס פלוצט ניט מעהר
שפעטער די אייניגונג
און איהרע פרוכט ;
ליעבע אַהן ציטערנים,
ליעבע פון זאַרגען פריי,
לעבען אַהן ביטערנים,
פון נויט און באַרגען פריי,
לעכט און פערזוכט.

אויף זיך ערהויבט ניט מעהר,

בלינדערהייט גלויבט ניט מעהר,
לעבט ניט פּעראירטערהייט,
אויף זיך ערהויבט ניט מעהר
הערשער רעגיערטערהייט,
קיין לאַסט ניט טראַגט.
אויפּוואַכט, פּערשלאַפּענע,
לאַנג־לאַנג בעדריקטע לייט,
אונגליק־בעזאַפּענע,
ווערט היינט בעגליקטע לייט, —
ברידער עם טאַגט!

1890

צום „ארבייטער פריינד“

איך הער דיינע שטימע, די שטימע דער וואַרהייט,
דעם קול פון דעם ווירקליכען אַרבייטער־פריינד,
איך הער דיך פון ווייטען, איך הער דיך מיט קלאַרהייט,
מיט הערצליכער פריידע בעגריס איך דיך היינט.

איך בעט דיך, קלער אויף מיינע אַרימע ברידער,
וואָס אַרבייטען שווער אין דער היינטיגער וועלט,
וואָס אַפּפּערען אויף זייער מאַרך פון די גליעדער
און אַפּפּערען אויף דעם מזבח פון געלט ;

וואָס זענען און הובלען און שניצען טאַג־טעגליך,
וואָס ציהען די דראַטווע און קנעמען די ליים,
און לעבען פון דעס־טוועגען אַרעם און קלעגליך,
און האַכען קיין הויז ניט און האַכען קיין היים ;

וואָס טרייבען די רעדער פון אלע מאַשינען,
וואָס אַקערן, זייען און באַקען די ברויט,
און קענען פון דעס־טוועגען ברויט ניט געפינען,
ווען סלעק אַדער קראַנקהייט זיי שמירצט אין אַ נויט ;

וואָס נעהען און טראַגען אַליין ניט די קליידער,
וואָס בויען פאַר אַנדערע הייזער מיט מיה,
און וואַהנען אַליין אין אַ פינסמערען חדר,
צוזאַמענגעשטאַפּט, ווי אין שטאַלען די פיה ;

וואָס האָרעווען נור, אום צו מאַכען די גביר'ען
אַלין רייכער דורך דעם, וואָס דעם אַרעמען פּעלמ,
און לאַזען זיך קירעווען, טרייבען און פיהרען,
ווי אַקסען אין סאַכע, ווי אַקסען אין פעלד. —

ערקלער זיי, איך בעט דיך, אז זיי קענען מאַכען
אַ טוף פון דער הערשאַפט פון קאַפיטאַליסם,
און קוק ניט דאַרויף, מאַמער וועט פון דיר לאַכען
דער שקלאַף, וואָס פּערלוימדעט דעם סאַציאַליסם, —

ווי איינעם וואָס וואַנדעלט אין עולם-התהו
און איז נור מקנא די, וואָס זיי איז גומ,
וואָס וויל פון אַלץ מאַכען אַ תהו-ובהו,
און וויל זיך נור באַדען אין מענשליכע בלוט.

דו האַסט אויף אַזוינעם, מיין פריינד, ניט צו קוקען :
אַזעלכער בלייבט אייביג אַן איינבילדונגס-קנעכט,
אַזעלכער טראַגט אייביג אַ לאַסט אויפ'ן רוקען
און מיינט, אַז עס קען ניט זיין אַנדערס ווי שלעכט.

דו קוק ניט אויף קיינעם און פּרעדיג די לעהרע
פון פרייהייט און גלייכהייט און ברידערליכקייט ;
און זאָג זיי, אַז אַרבייטען וועט זיין אַן עהרע
און לעדיג אַרומגעהן אַ שאַנד מיט דער צייט.

האַלט הויך און האַלט ריין דיין פּרינציפּ און דיין פּאַהנע,
האַלט ביידע זיי הויך, און שריי : „ברידער ערוואַכט!“
פּערקינדיג דעם אויפגאַנג דער ליכטיגען זאָנע
און ווייז זיי דעם סוף פון דער פינסטערער נאַכט.

איך הער דיינע שטימע, די שטימע דער וואַרהייט,
דעם קול פון דעם אמת'ן אַרבייטער פריינד,
איך הער דיך פון ווייטען און הער דיך מיט קלאַרהייט,
מיט הערצליכער פריידע בעגריס איך דיך היינט.

.1885

די „צוקונפמט“

אָה, די וועלט וועט ווערן אינגער,
און דאָס לעבען לייכטער, גרינגער,
יעדער קלאַגער וועט אַ זינגער
ווערן, ברידער, באַלד ; —
לאַז דאָס פאַלק נור ווערען קליגער,
און פעריאַגען דעם בעמריגער,
איהם, דעם פוקם, און אויך דעם טיגער
פון זיין שעהנעם וואַלד.

אָה, די וועלט וועט ווערען שעהנער,
ליעבע גרעסער, שנאה קלענער,
צווישען פרויען, צווישען מענער,
צווישען לאַנד און לאַנד ; —
לאַז די גלייכהייט נור בעזיעגען
האַבזוכט, שופטעריי און ליגען,
לאַז דער מענש נור ענדליך קריגען
מענשליכען פערשטאַנד.

אָה, די וועלט וועט ווערען פרייער,
פרייער, שעהנער, אינגער, נייער,
און אין איהר די וואַרהייט טהייער,
טהייער, ווי אַ פריינד ; —

לאז דער טהוער זיך נור שטעלען
מוטהיג געגען די וואס קוועלען
זיינע ברידער און געזעלען, —
מוטהיג געגען פיינד.

אָה, די וועלט וועט ווערען דרייסטער
און עם וועט ניט זיין אַ מייסטער,
ניט די קרוין און ניט דער טייסטער,
ניט דעם זעלנער'ס שווערד; —
לאַז דאָס פּאַלק זיך נור ניט באַנגען
פּריש אַ הויב זיך צו דערלאַנגען,
און זיך נעהמען — ניט פּערלאַנגען —
רעכטע אויף דער ערד.

מוטהיג ברידער, מוטהיג שוועסטער!
דיעזער קאַמפּף, דער לעצטער, גרעסטער,
רופט אייך פון די טוכלע נעסטער
אויפ'ן פרייען פעלד; —
אַלאַ, מוטהיג אין די רייהען,
אין די רייהען, צו בעפרייען,
צו בעפרייען און בענייען,
אונזער אַלמע וועלט!

1892

די שקלאפען-געדולד

אַה די געדולד, די פערפלוקמע געדולד,
די שקלאפען-געדולד פון די אַרבייטער-מאַסען!
זי נור אליין, זי אליין איז די שולד
דערפון, וואָס זיי קאַרמענען די, וואָס זיי האַסען.

זי, די געדולד האַלט געבונדען די הענד
פון מענער, וואָס קענען דער מענשהייט פערשאַפען
פריעדען און פרייד צווישען יעדע פיער ווענד,
אַן אייביגען פריעדען געזיכערט אַהן וואַפען.

זי איז דער מויער פון יעדען אַסמראַג,
אין פעטערסבורג, ווי אין פאַרזי און אין בריסעל;
זי איז דער מעקסט פון דעם טורמעניק'ס קלאַג,
זי איז דער שליסער, דער שלאַס און דער שליסעל.

זי, די געדולד, גיט איין מוטח דעם דעספאָט
צו ווערגען, צו שטיקען די עדעלסטע העלדען;
זי האַלט דעם טרעפעל, וואָס פיהרט צום שאַפאַט,
פאַר זיי, וועלכע קומען די נייע צייט מעלדען.

זי איז די גרונדלאַגע, דער פונדאַמענט
פון מענשען-פערניכטענדע ווערקצייג-פאַבריקען;
זי אליין שלייפט יעדען מאַרד-אינסטרומענט,
מיט וועלכען אַ ברודער זאַל ברידער דערשטיקען.

זי גיט מיראנען א סצעפטער, א טהראן,
לאזט פאלגען די פעלקער און הערשען — די שררות,
זי — זי, די מאכטער פון דער רעליגיאן,
די מוטער פון קנעכטשאפט, פון חשך און צרות.

זי, די געדולד, האט אליין אין דעם שולד,
וואס מענשען פערבלומען און שטארבען געלאסען ;
זי, די געדולד, די פערפלוכטע געדולד, —
די שקלאפען-געדולד פון די ארבייטער-מאסען.

1891

עם ריהרט זיך :

הערט איהר, קינדער, ווי עם ריהרט זיך,
ווי עם ריהרט זיך איבעראל ?
ווי דער ארבייטסמאן מוסטירט זיך
צו דעם קאמפף מיט קאפיטאל, —
צו דעם טויט־קאמפף מיט'ן שינדער,
דעם האבון, דעם געלד־מיראן ?
הערט איהר, ווי ער ריהרט זיך, קינדער,
דער בערויבטער ארבייטסמאן ?

הערט איהר, קינדער, ווי עם ריהרט זיך,
מערקט איהר, אז דער סוף קומט אן ?
פארווערטס, קינדער, עם מארשירט זיך
לוסטיג ביי דער רויטער פאהן !
פרייהייט איז דער הערצער־קינדער,
אהן טרומייט און באראכאן,
זיינע ברידער, זעהט איהר, קינדער,
געהט בעפרייען דער ארבייטסמאן.

זעהט איהר, קינדער, ווי עם ווארפט זיך
ציטערנדיג די גאלדען קאלב ?
דען זי הערט שוין, ווי עם שארפט זיך
אונזער חלף איהרענטהאלב ?
איהר, די קאלב, די געצען־רינדער

און די טומאה פון כנען
וויל ער איצטער, ליעבע קינדער,
אויסראטען — דער ארבייטסמאן!

דען ער בוקט זיך ניט פאר געצען,
קניעט פאר אַכגעמער ניט מעהר,
וויל זיך מעהר ניט לאזען העצען,
צו געברויכען זיין געוועהר
פאר דעם געץ פון זיינע שינדער
געגען יעדען פרייהייטס־מאן;
א, ער קומט צום שכל, קינדער,
איבעראל דער ארבייטסמאן!

איבעראל פון ביידע זייטען
פון אנטלאַנטיק ריהרט ער זיך!
ער וויל מעהר ניט לאזען רייטען
זיינע בלוטזויגער אויף זיך.
ער וויל מעהר ניט, ווי אַ בלינדער
פערד, ביי זיי געהן אין געשפאן,
ער וויל פריי זיין, ליעבע קינדער,
זאט זיין וויל דער ארבייטסמאן!

קינדער, לאנג גענוג גענאסען
האט דער רייכער אלדאס גוטס,
בלוט גענוג האט ער פערגאסען, —
איער בלוט צוליעב זיין נומן.
קינדער מארש! צום קאמפף געשווינדער!
מראגט די רוימע פאָהן פאַראן,
איהר זייט זיינע ברידער, קינדער,
און ער רופט, דער ארבייטסמאן.

זעחת איהר, קינדער, ער וויל מאכען
פון דער שקלאפעריי אן ענד,
וויל געניסען אלדי זאכען,
וואס עס מאכען זיינע הענד.
קינדער, ער איז אן ערפינדער,
ער האט אויסגעטראכט א פלאן,
זוי צו לעבען, גליקליך, קינדער,
ער — דער פראסטער ארבייטסמאן.

1886

א קאמפאגעיזאנג

וויקעלט פאנאנדער די פאהנע די רוימע,
שפיעלט אויף א מארש און דערלאנגט זיך א ריהר!
וועקט אויף די ארעמע לעבעדיג-טוימע,
זאגט צו זיי: ברידער, זעהט דא שמעהען מיר,
דארטען — דער בלוטיגער פיינד;
דא איז די פרייהייט, דאס ליכט, די גערעכטיגקייט,
דארטען — דער יאך און די נאכט און די שלעכטיגקייט:
ברידער, מארשירט מיט אונז היינט!

ווישט אויס פון ארבייטער-אויגען די טרערען,
זאגט זיי: צום וויינען איז איצט נישט קיין צייט;
לאזט היינט קיין קול פון געוויין זיך נישט הערען,
היינט, ווען מיר קומען ארויס אויף א שטרייט,
מיר און דער בלוטיגער פיינד;
מיר, — וועלכע ווילען די מענשהייט פערברידערן:
ער, — וועלכער וויל אונז דורך שנאה צוגליעדערן:
ברידער, מארשירט מיט אונז היינט!

וויקעלט פאנאנדער די פאהנע, די רוימע,
וועקט די, וואס שלומערן, זייענדיג שוואך,
אינציגווייז נעהמט זיי צונויף די צושפריימע,
זאגט זיי: אונז רופט היינט די הייליגע זאך
געגען דעם בלוטיגען פיינד;

אונז, דעם המון פון בעדריקטע דאך מוט היגע,
געגען האבונעם, פערווילדעמע, בלוטיגע:
ברידער, מארשירט מיט אונז היינט!

אידעלעך, איהר זייט ביי אלע נאציאנען
גרים און תושבים געוועזען צוגלייך,
זייט איצט ביי זיי אין די פרייהייטס-לעגיאנען,
איצט, ווען עס שטעהט געגען זיי, געגען אייך,
דארטען דער בלוטיגער פיינד;
ער מיט די פולקען פון מערדער געדונגענע
געגען די שקלאפען אין קיימען צושפרונגענע,
וועלכע בעפרייען זיך היינט.

וויקעלט פאנאנדער די פאהנע, די רויטע,
שפיעלט אויף א מארש און דערלאנגט זיך א הויב;
האלט פאר די אויגען די העלדען די טוימע,
דענקט אן די אפפער פון האבזוכט און רויב,
היינט געגען בלוטיגען פיינד;
גיט אריין קראפט אלע בלייכע, צוזויגענע,
גיט אריין מוטה אלע טיעף-איינגעבויענע,
זאגט זיי: מארשירט מיט אונז היינט!

1892

דאס ריער פונ'ם לויין-שקלאף

(מיט לועבע געווידמעט דעם „בונד“)

דער הימעל געהערט צום רבנו-של-עולם,
צום פריין געהערט גאר די ערד;
די גבורת ליעגט היינט אין אן אייזערנעם גולם, —
א כוח פון צעהנדליגע פערד.
די הייזער, די ברייזער, זיי זיינען ניט מיינע,
דעם ים האט פערנומען די קרוין,
און אלצדינג פערמעגען די איידעלע, פיינע,
געהובעלטע הונדערט פארשוין.
מיין כוח, מיין מוח, מיין גוף, מיין נשמה
פערדינג איך, פערקויף איך דעם גביר.
איצט פרעגט איהר, אין וואס-זשע בעשטעהט מיין נחמה,
וואס בלייבט, דאכט זיך, איבער פאר מיר?

(כ א ר)

דער פרייער גייסט, דער פרישער מוטה,
די קאמפף-לוסט בלייבט מיר איבער;
די קראפט וואס שאפט, און קעמפט, און טהומט,
און שרעקט זיך ניט פאר רום און קנוט
דער מוטה צום קריעה,
דער נאָהנטער זיעג,
די צוקונפט בלייבט מיר איבער!

די וויסענשאפט ליענט ביי א טויז פראפעסארען,
די בילדונג — זי איז ניט מיין זאך ;
איך, ארבייטער, ווער אהן א לשון געבארען,
און שטארב מיר אוועק אהן א שפראך.
א ביסעלע „שול“ ווארפט מען צו מיר אלס צדקה,
איך נעהם עס און דאנק זיי דערפאר ;
די רייכע, זיי האבען אויף אלץ א חזקה,
זיי שטאפען זיך — איך דאר און קוואר,
מיין קראפט, און מיין זאפט, און מיין לייב, און מיין לעבען —
דאס אלץ איז נור מיינס אויף פאפיער.
איך לעב ניט צו לעבען, איך לעב נור צו געבען,
אלץ גיב איך, און וואס בלייבט פאר מיר ?
(כ א ר)

דער פרייער גייסט, דער פרישער מוטה,
די קאמפף-לוסט בלייבט מיר איבער ;
די קראפט וואס שאפט, און קעמפט, און טהומט,
און שרעקט זיך ניט פאר רוט און קנוט
דער מוטה צום קריעג,
דער נאהנטער זיעג,
די צוקונפט בלייבט מיר איבער !

פון ליטעראטור קריעג איך קנאפ-וואס צו נאשען,
די קונסט איז דעם גביר'ס מאנאפאל ;
די לופט אין די הייזער, דער וויין אין די פלאשען,
די סאמעט, די זיידענס, די וואל.
אין באנקען די שראנקען, אין זיי די מטבעות,
די אוצרות געהערען צו איהם.
איך צאהל אייביג מכס און זאג ניט קיין דעות,
צום קלאג נור בענוץ איך מיין שמים.

מיין קינד, מיין געזינד מוז זיך אָפּט פון מיר שיידען
צו דיענען דעם דאָזיגען גביר ;
מיר גיט מען אַן אַנווייזונג אויפ'ן גן-עדן,
דאָך וואָס בלייבט ביים לעבען פאַר מיר ?
(כ א ר)

דער פרייער גייסט, דער פרישער מוטה,
די קאַמפּאָלוסט בלייבט מיר איבער ;
די קראַפּט וואָס שאַפּט, און קעמפּט, און טהומ,
און שרעקט זיך גיט פאַר רוט און קנוט
דער מוטה צום קריעג,
דער נאַהנטער זיעג,
די צוקונפּט בלייבט מיר איבער !

דער הימעל געהערט צום רבונג-של עולם,
צום פריין געהערט גאָר די לאַנד ;
די קצינים פערמעגען דעם אייזערנעם גולם,
איך דיען דער מאַשין — בין איהר האַנד.
די רעדער מיט לעדערנע רימענס און פאַסען,
געשניטען כמעט פון מיין הויט,
בעשאַפען אַן אייגענס פון מילי-מיליאַסען
אין הייזער וואָס איך האָב געבויט ;
אין ריעזען-פאַבריקען, וואָס יענע פערמעגען,
געווינענדיג וואָס איך פערלייער.
און דאָך איז מיין ענטפער, ווען איהר וועט מיך פּרעגען,
אַ שטייגער : וואָס בלייבט דאָ פאַר מיר ?
(כ א ר)

דער פרייער גייסט, דער פרישער מוטה,
די קאַמפּאָלוסט בלייבט מיר איבער ;
די קראַפּט וואָס שאַפּט, און קעמפּט, און טהומ,

און שרעקט זיך ניט פאר רוט און קנוט
דער מוטה צום קריעג,
דער נאָהנטער זיעג,
די צוקונפט בלייבט מיר איבער!

ניו-יאָרק, יאנואַר 1906.

די מאַרסעליעזע

שמעהט אויף איהר אונטערדריקטע מאַסען,
און מאַכט פון שקלאַפּעריי אַן ענד!
לאָזט ניט מעהר קיין לעדיגגעהער פרעסען
די פּרוכט פון אויסגעקוועלטע הענד! (ביס)
הערט איהר ניט ווי עס רוישען שוין די וואַפען
געגען אונזערע ברידער אויפ'ן גאַס?
זעהט איהר דען ניט, ווי זיי ווערען בלאַס
פאַר וואַומה די בלוטזויגער און פּפאַפען?
שמעהט אויף איהר אַרבייטסלייט,
ערהויבט זיך מאַן פיר מאַן!
מאַרשירט מיט אונז אין אייניגקייט
צום קאַמפּף מיט דעם טיראַן!

וואָס האָט איהר, ברידער, צו פּערליערען,
וואָס טויג אַ לעבען אייך אַהן ברויט?
ווילט איהר דען אייביג ווינטער פּריערען,
און אייביג זומער ליידען נויט?
האַט איהר ווירקליך מורא פאַר האַרמאַטען,
פאַר אַ ביקס, אַ שפּיעז אַדער אַ שווערד?
געהט איהר דען ניט פאַר דער צייט אין דר'ערד
טויזענדווייז, ווען אויך ניט דורך סאַלדאַטען?
שמעהט אויף איהר אַרבייטסלייט,
ערהויבט זיך מאַן פיר מאַן!
מאַרשירט מיט אונז אין אייניגקייט,
צום קאַמפּף מיט דעם טיראַן!

זאגט ארבייטער איזראעליטען
אויף וועלכע גאולה ווארט איהר היינט?
דער גואל פון די פארעזיטען
קען אייער גואל ניט זיין, פריינט!
איהר וואלט אפילו אין ירושלים
בלייבען שקלאפען ביי דעם מאן פון געלט!
נון, וואהלאן, דען! ווייזט דער גאנצער וועלט,
אז איהר שטאמט אָב פון די חשמונאים.
שמעהט אויף איהר ארבייטסלייט,
ערהויבט זיך מאן פיר מאן!
מארשירט מיט אונז אין אייניגקייט,
צום קאמפף מיט דעם טיראן!

1889

א וואַרט צו די אַרבייטער

איהר, וואָס לעבט פּערגרעכט
אין די אייביגע נויט,
אין נויט, וועלכע קלעבט
צו אייך, בעת איהר שוועבט
צווישען לעבען און טויט ;

איהר, וואָס פּלוצט און זוכט
ניט קיין אויסוועג פון זומפּ,
און קליידעט און שוכט
און גיט גאָר די פּרוכט
פון דער אַרבייט דעם לומפּ ;

איהר, וואָס זיצט און שוויצט
ביי אַ סוועמער אין הויז,
און זעלבסט אונטערשטיצט
דעם שווינדעל, וואָס ניצט
איער שווייס און מאַרדך אויס —

איהר האַט הענט און קענט
מיט זיי איינשמירצען שנעל
די מעכטיגע ווענט
מיט דעם פּונדאַמענט
פון דער רויב־ציטאַדעל.

דאך איהר דארט און קווארט
און גיט זיך גיט א ריהר ;
פערבלענדט און פערנארט
אָט זיצט איהר און ווארט, —
זאָגט אויף וועמען ווארט איהר ?

אפשר גאָט, וואָס האָט
איך געזעהן אזא צייט
אין נויט, כאָטש איהר האָט
געהיט זיין געבאָט,
וועט איך העלפען אָהן שמרייט ?

ווען איהר אירט, פערווירט
אין דער וועלט, ליגט די שולד
אין דעם, וואָס איהר שפירט
נאָר נויט, און פערלירט
גיט דערביי קיין געדולד ;

וואָס איהר נייט, בעקליידט
אייער אויסכייטער'ס גוף,
ווען איהר אליין געהט
האַלכ-נאַקעמערהייט
ביז דער טויט גיט אַ רוף,

וואָס איהר וועבט, דאָס שלעפט
ער אין שפייכלער אריין ;
איהר וועבט בעת ער שעפט
אָן גאַלד און פערלעבט :
אייער שווייס גיט איהם וויי

ווען איהר שפינט, געווינט
ער מיליאָנען דערפון,
ער, וועלכער פערדינט
פון אלץ וואָס געפינט
זיך אונטער דער זון.

ווען איהר שפרייט און זייט
די זריעה אין פעלד,
דאָס נעהמט דער, וואָס געהט
אום ליידִיגִעהייט
און וואָס טראַכט נאָר פון געלד.

וואָס איהר פאַנגט, דערלאַנגט
איהר איהם ווי אַ פרעזענט,
דער מאַן, וואָס פערלאַנגט
אַלץ, אַלץ און איהם באַנגט,
וואָס ער האָט נור צוויי הענט.

איהר האָט הענט, און קענט
מיט זיי איינשמירצען שנעל
די מעכטיגע ווענט,
מיט דעם פונדאַמענט,
פון דער רויב־צימאַדעל.

א בעזים און א קעהר !

גענוג ! איך וויל ניט פיטערן
קיין ליידִיג־געהערס מעהר ;
גענוג פאר פירסטען ציטערן
א בעזים מיר אהער !
ארויס, מיין לאַרד און אדעלמאַן,
דו סוועטער — דיקע בויך,
דו מוסר־זאָגער, טאדעלמאַן,
דו קיטעלמאַן, געה אויך !

איך דאַרף ניט מעהר קיין מיטעלמאַן,
א בעזים און א קעהר !
קיין מיטעלמאַן, קיין טיטעלמאַן, קיין קיטעלמאַן,
ניט מעהר !

דו עסט מיר אויף, דו, פרעדיגער,
וואָס בלייבט פון סוועטער נאָך ;
און דו, מיין הערר לאַרד גנעדיגער,
דיין טיטעל איז מיין יאָך.
דער לאַרד נעהמט צו די לאַנד פון מיר,
דער פרעדיגער שטימט צו,
דער סוועטער שוויצט די האַנד ביי מיר,
דאָך זאָג איך אייך : הערט צו !

איך דארף ניט מעהר קיין פרעדיגער,
א בעזים און א קעהר!
קיין פרעדיגער, קיין גנעדיג-הערר, קיין לידיג-געהער
מ ע ה ר !

גענוג מיר לאזען האבעווען
האכונעס דורך מיין מיה;
גענוג פון מיר אייך ראבעווען
און טרייבען מיך ווי פיה!
מיך שרעקט קיין שווארצער קימעל ניט
קיין שווארצער יאהר ניט מעהר;
מיך שרעקט קיין קרוין, קיין טימעל ניט, —
מיין בעזים מיר אהער!

איך דארף ניט מעהר קיין פלאפערמאן, —
א בעזים און א קעהר!
קיין פלאפערמאן, קיין כאפערמאן, קיין קלאפערמאן
ניט מעהר!

איהר אלע דארמאיעדניקעס,
איהר לידיג-געהערס, געהט!
און אייערע נאסליעדניקעס
הייסט מאכען זיך בערייט
צו לעבען אין די קינפטליגע
געזעלשאפט מיט דער צייט,
ווי עהרליכע, פערנינפטליגע
און ברידערליכע לייט;

ווייל דאן וועט מעהר קיין מיטעלמאן,
קיין פארצויט ניט זיין!
קיין מיטעלמאן, קיין קיטעלמאן, קיין מיטעלמאן
ניט זיין!

פאַרווערטס, פאַראויס!

אין אלע ריטהמען וואָלט איך זינגען
צו וועקען דיר צום שטרייט;
אין אלע גלאַקען וואָלט איך קלינגען,
צו מעלדען דיר די צייט;
אין אלע שפראַכען וואָלט איך רעדען, —
א פלאַמענצונג — צו דיר,
אין שטראַהלען די געדאַנקען קליידען,
פאַר דיר, מיין פאַלק, פאַר דיר.

איך וואָלט אין אלע טירען קלאַפען,
ביז דו וואָלסט מיך געהערט;
איך וואָלט ביי דיר דעם פולם דערטאַפּען,
מיר וואָלסט דו ניט געוועהרט.
און וואָלט דיין פולם זיך דאַן בעווייזען
אין אמת'ן נאַרמאַל,
וואָלט איך דיר דיין ירושה ווייזען
פון פערדינאַנד לאַסאַל.

איך וואָלט בענוצט זיי, זיינע ווערטער,
און וואָלט געבאַרגט זיין שמים,
צו ברענגען ליכט אין דונקלע ערטער,
אין הערצער פרייד דורך איהם.
און דו, מיין פאַלק, וואָלסט מיט זיין בשורה
א וועלט בעזעעלט, וואָס וואַרט,
בערייט צום קאַמפּף, מיט ריעזען-גבורה.
מיט דיר אַלס אַוואַנגאַרד.

עס קומט די גאולה

קינדער, מוטה! עס קומט די גאולה.
 אלט-איראפא איז ערוואַכט;
 מאַרקס — ער האָט געמאַן אַ פעולה
 מיט זיין לימוד אין דער נאַכט, —
 אין די שוואַרצע נאַכט פֿון גלות,
 בעת ער האָט מיט אונז געקנעלט,
 און זיין גייסט זעהט די מפלות
 פֿון די קנעכט פֿון בלוט און געלט.

קינדער, מוטה! די פרייהייט רעגט זיך,
 שאַפט זיך קעמפּפּער איבעראַל,
 אַכטצען-הונדערט-צוויי-און-זעכציג
 בליקט אויף אונז מיט איהר לאַסאַל, —
 בליקט און פרעהט זיך אונז צו זעהען
 לעבען ים-סוף, נאָהנט ביין שטראַנד,
 ווי מיר קלייבען זיך און שטעהען
 א י י י שפּרייז ווייט פֿון גליכהייט'ס לאַנד.

קינדער, מוטה, עס קומט די גאולה,
 אלט-איראפא זאָגט אייך: „מוטה!“
 איהר דעספּאָט הינקט אויף איין קולע,
 הינקט און לאָזט אַראָב זיין קנוט.
 קיינעם שרעקט ניט קיין סכנה,
 קיינער ציטערט ניט ביין ברעג,
 פּראַנקרויך האַלט די רויטע פּאַהנע,
 דייטשלאַנד ווייזט דעם וועג!

נעהמט מיט מיין נשמה

.1

ווען איהר געהט ארויס אין קאמפף,
איהר ארבייטער־חילים,
געגען אשמדאי'ס ארמיי
פון אלערליי טייוואָלים ;

געגען בלייכע, בלאַסע טעג,
און פינסטער־שוואַרצע יאָהרען
פון דעם פראַלעטאָריע־קלאַס,
וואָס ווערט האַלב־טויט געבאָרען ;

געגען בלייכע, בלאַסע טעג,
און לעבענס ניט געלעבטע,
געגען שליערס פארען פאַלק ;
פון לילית'ס האַנד געוועבטע ;

געגען מאַרד און מאַסענמאָרד
פון יעדער רויבערבאַנדע ;
געגען מאַכט, וואָס לאַכט פון רעכט
און נויט, אָפּט רויט פאַר שאַנדע ;

געגען עופּעלעך דערשטיקט,
און קינדער ניט ערצויגען,

געגען פאלקסבלוט אויסגעצאפט,
און פאלקסבלוט אויסגעזויגען ; —

ווען איהר געהט ארויס אין קאמף
מיט אַנגעגורטע לענדען,
געגען זיי, וואָס דריקען אייך,
און שטיקען אייך, און בלענדען ;

מיט דעם פורפור-פלאַג אין האַנד,
ווען איהר קומט קריעג ערקלערען,
קריעג דער הערשאַפט פון דער נאַכט,
און רופט : ס'זאל ליכטיג ווערן !

און איהר געהט, און ס'הויבט זיך אָן
די הייליגע מלחמה, —
דאָן, אַה, קינדער, אויב איהר קענט,
זעהט, געהט מיט מיין נשמה.

.2

געהט איהר מיט, איך דאַרף איהר ניט,
דאָ קומט מען אויס אַהן זעעלען ;
ס'קלעקט אַ האַנד צום „מאַכען געלד“,
מיט נאָך איינע צום צעהלען.

נור אַביסעל מאַרד אין קאַפּ,
אַ מויל צום שפּייען, נאַשען,
און אַ מוח שטאַרקער ווי
די אינגעווייד פון פלאַשען ;

נור א קאפ, אין קאפ א מויל,
אין מויל א צונג, א גלאטער,
און דעם צונג געשיקט געדרעהט,
(נור פארזיכטיג, זאנסט שאדט ער !)

חויז דעם, פים צום שמעקן... צום געהן,
צום בראדזענען דורך זומפען:
גאלד, דער יחסן, שמעקט אין דר'ערד,
פאפיער-געלד שמאמט פון לומפען;

דאן דעם כבוד אן א זייט,
וואס וועניגער געוויסען!
תורה, חכמה — צום שווארץ-יאָהר,
א האַכער דארף ניט וויסען;

ספרים עמליכע אין שאַף,
אין קאסטען די פרינציפען,
פונטען מענשליכקייט אין ברוסט
און פודען אויף די ליפען, —

דאָס איז אַלין, וואָס בעט זיך אין
קאלומבוס'עם מדינה,
מיט'ן דאלאר אויבען-אָן,
דעם אידעאל אין רינע;

דאָס איז אַלין וואָס ס'בעט זיך דאָ,
און דאָס איז מיין נחמה,
ווייל דערפאַר קען איך אין קאמפף
איך שיקען מיין נשמה.

3.

נעהמט־זשע, קינדער, נעהמט איהר מיט,
און קוקט ניט אויף איהר קליינקייט ;
נעהמט מיט זיך אין קאמפף איהר מיט,
און פסל'ט ניט איהר ריינקייט ;

קליין, ניט־ריין — דאָס איז זי נור
כל־זמן זי בלייבט דערווייטערט ;
אין דעם שטורעם, אין דעם ברען
ווערט גרויס זי, ווערט געלייטערט.

זי וועט אין דעם ווינד, וואָס טראַגט
ווי פעדערן, שמאַל און אייזען,
אין דעם פרייהייטס - פייער - פלאַם
זיך גרויס און ריין בעווייזען.

פרייוויליג געהט זי צו איך,
מיין האַרץ גיט איהר הסכמה ;
נעהמט - זשע, קינדער, נעהמט אין קאמפף,
אַה, נעהמט מיט מיין נשמה !

נאָו. 1906

4. קינדער פונ'ם פאלק
(לאנדאָנער סילוועסטער)

לאַנדאַן ביי־נאַכט *

איהר לעמפעלעך, לאַטערנעלעך,
ערצהאלט מיר וואָס ביי נאַכט,
זיך שמעהענדיג און ברענענדיג,
איהר צייטענווייז בעטראַכט.
דען אַלע נאַכט בעלייכטענדיג
די מויערן, דעם ברוק —
דאַרפט איהר איצט האַבען, רעכען איך
אַ קלאַרען, שאַרפען קוק.

* *

האַט איהר געזעהן אַ בחור'ל,
פּערהונגערט און פעשמאַכט,
היער געהענדיג און זוכענדיג
די גאַנצע ליעבע נאַכט —
זיך זוכענדיג אַ ווינקעלע,
אַ טיר, אַ טרעפּ אין גאַס,
זיך צוצולעגען אויסרוהען ?
ס'איז שרעקליך קאַלט און נאַס!
די לעמפעלעך זיי ברענען זיך,
בעלייכטען יעדעס הויז ;
צי זעהען זיי — צי הערען זיי,
דאַס זאַגען זיי ניט אויס.

(* די פאַרם איז גענומען פון אַ רוסישען געדיכט.

האט איהר געזעהן ביין האַספּימאַל
אַ מיידעלע ביין מיר ?
מיט רוימע אויגען, שרייענדיג :
„אי וועה, אי וועה צו מיר !“
איהר טאַמע ליעגט אַ גוסס'ער,
פינף קינדער שרייען : „ברויט !“
די מאַמע איז שוין לאַנג נימאַ :
זי איז שוין דריי יאָהר טויט.
די לעמפעלעך זיי ברענען זיך,
בעלייכמען יעדעס הויז ;
צי זעהען זיי — צי הערען זיי,
דאָס זאָגען זיי ניט אויס.

האָט איהר געזעהן, איהר לעמפעלעך,
שפּאַצירענדיג אין גאַס,
אַ האַלב צומישמען אַלמען מאַן,
שוואַך, הונגעריג און בלאַס ?
אַמאַל האָט דיעזער אַלטינקער
געמאַכט פון יאָהר צו יאָהר
אַפּולע מענשען לאַכענדיג
אַלס לוסטיגער אַקטיאָר.
די לעמפעלעך זיי ברענען זיך,
בעלייכמען יעדעס הויז ;
צי זעהען זיי — צי הערען זיי,
דאָס זאָגען זיי ניט אויס.

האָט איהר געזעהן אַ „גרינעם“ איד
היער בלאַנדזשענדיג אַליין ?

קיין קרוב ניט, קיין גואל ניט
און עלענד ווי א שטיין?
די רייכע „קענען נאָר נישט טאָן“,
זיי האָבען מעכטער, זיהן...
די לאַנדאַנער „קאַמיטע לייט“ —
פאַר זיי איז ער צו גרין...
די לעמפעלעך זיי ברענגען זיך,
דרויף זיינען זיי געשמעלט;
נאָר וויסען פון זיי קענט איהר ניט
וואָס טוט זיך אין דער וועלט.
זיי זיינען ווי קאַמיטע-לייט
צום שיינען נור געזעצט,
און זעהען ניט, און וויסען ניט —
דער שוך ביי וועמען קוועטשט.

1884

דאס ליעד פון'ם העמד

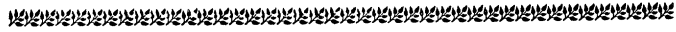
THOMAS HOOD'S

SONG OF THE SHIRT

פריי איבערזעצט אויס דעם ענגלישען.

מיט מאַגערע פינגער, דאָר און אויסגעדרעהט,
מיט אויגען, וואָס זיינען פון אַרבייט שוין בלינד —
אַ ווייבעלע זיצט זיך, אין לומפען געקליידט,
און וואַרפט מיט'ן נאָדעל און פאַדים געשווינד,
שמעך — שמעך — שמעך!
אין הונגער, אין דלות, פאַר אַלעמען פרעמד,
און דאָך מיט אַ ריהרענדער שטים אין דער הויך,
זינגט זי זיך דאָס ליעד פון'ם העמד.

„איך נעה — נעה — נעה!
נאָך איידער דאָס קרייען פון האָן איז צו הערען!
און נעה! אַבער נעה — וויעדער נעה!
ביז איך זעה דורך די לעכער אין דאָך שוין די שמערן.
מיר דאַכט זיך, עס קען ניט זיין ערגער אַ קנעכט,
וואָס אַרבייט אַלס שקלאַווע ביי היידען, ביים מערק;
מיר דאַכט זיך, עס קען איהם ניט זיין אזוי שלעכט,
ווי מיר איז ביי דיעזען אונמעגליכען ווערק!“

„נעה! פראצעווע — האַרעווע — נעה!
ביו איך קען מיין קאָפּ ניט דערלאַנגען אַ דרעה!
און נעה! אָבער נעה — וויעדער נעה!
ביו מיינע געשוואַלענע אויגען טהון וועה.
די מערלע, דער זוים און די באַנד,
די באַנד און די מערלע, דער זוים!
איך פאַל אויפ'ן נאַז מיט די קנעפלעך אין האַנד,
און נעה זיי, עס דאַכט זיך מיר, אָן אין אַ טרוים.

„אָה, מענשען! אויב איהר האַט אַ שוועסטער, אַ ווייב,
אַ מוטער, ווען אייך האַט דאָס שיקזאַל געגעבען,
זייט וויסען, איהר טראַגט ניט אויס וועט אויפגען לייב —
איהר טראַגט אויף זיך מענשליכע לעבען!

שמעך — שמעך — שמעך!
אין הונגער, אין שמוץ, פאַר דער גאַנצער וועלט פרעמד,
נעה איך מיט אַ דאַפעלטען פאַדים: פיר זיך
תכריכים — פאַר אַנדערע מענשען אַ העמד.

„נאַר ווי איז דער טויט אויף מיין רעיון אַרויף?
דעם מלאך המות'ס געשטאַלט — אַ סקעלעט, —
ווי קען עס מיך שרעקען, ווען מיין אייגענער גוף
איז זעלבסט נאַר אַ ביינערגעשטאַלט, ווי איהר זעהט?
נור ביינער אַ הויפען, גענוי ווי דער טויט:
איך פאַסט אַזוי אַפּט, און בין ניט אויסגערוהט.
אָה, הימעל! עס זאַל אַזוי טייער זיין ברויט,
עס זאַל אַזוי וואַלוועל זיין פלייש און בלוט!

„נעה! פראצעווע — האַרעווע — נעה!
צום אַרבייטען בין איך קיין מאָל ניט צו שוואַך,
און וואָס איז דער לויך פאַר מיין פראַצע? פון שטרוי
אַ בעט, אַ שטיק טרוקענע כרויט, דער צובראַכענער דאַך,
אַ קאָדער ביים לייב, דיזער טיש מיט'ן שמול,
פיער ווענט, וועלכע זיינען אזוי פוסט און בלאַנק,
אַז ווען זיי מאַכט עפעס נאָך צייטענווייז פול —
דערפאַר קומט מיין אייגענעם שאַטען אַ דאַנק!

„איך נעה! — אַבער נעה — וויעדער נעה!
פון מאַרגען ביז שפעט אין די פינסטערע נאַכט;
נעה! פראַצעווע — האַרעווע — נעה!
פונקט ווי אַ פערברעכער אין טורמע פערמאַכט:
די באַנד און די מערלע — דער זוים,
די מערלע, דער זוים און די באַנד!
ביז איך פיהל מיין קאַפּ אויף די שולטערן קוים,
מיין מוח פערווירט איז, און שוואַך איז מיין האַנד.

„נעה! פראַצעווע, האַרעווע — נעה!
ביים פינסטערען ליכט פון דעצעמבער טומאַן;
און נעה! אַבער נעה — וויעדער נעה!
אים ליעבליכסטען מאַי וואָס איז ערגעץ פאַראַן,
ווען אונטער'ן דאַך אין איהר נעסט זיצט די שוואַלכ,
און ווייזט מיר פון ווייטען די ליכטיגע זון, —
זי ווייזט מיר דעם פריהלינג און פרעגט מיך וועסהאַלב
איך זעה דאָס אַלץ צו און גענים ניט דערפון.

„אַה, איינמאַל נאָך שעפען וואַלט איך פרייע לופט,
וואו ראָזען און ליליען — ליעבליך און זים —

געפינען זיך דאָרט, וואו די פייגעלע רופט!
דעם הימעל פון אויבען — גראָז אונטער די פיס...
נור איין קורצע שעה דארטען זיין פאר'ן טויט,
צו שלנגען די לופט, וואו אַ ווינטעלע בלאָזט;
ווי דאָן — ווען מיר וואָר אונבעקאָנט נאָך די נויט,
איידער מיר אַ שפּאַציער האָט אַ מיטאָג געקאָסט.

„אָה, איין קורצע וויילינקע בעט איך נור היינט,
אויף איין קורצע שטונדע צו ווערען בעפרייט —
ניט האַפנונג צו זוכען, ניט ליעבע פון פריינט,
מיין האַרץ אויסצואוויינען פערלאַנג איך נור צייט.
אַ ביסעלע וויינען, נור עטליכע טרערען
וואָלט גרינגער געמאַכט מיין צובראָכענעם הערץ.
איך טאָר אַבער נאָדעל און פאָדים ניט שטערען
דורך וויינען — אפילו צו שטילען מיין שמערץ“.

* * *

מיט מאַגערע פינגער, כמעט אויסגעדרעהט,
מיט אויגען, וואָס זיינען פון אַרבייט שוין בלינד,
אַ ווייבעלע זיצט זיך, אין קאָדרעס געקליידט
און וואַרפט מיט'ן נאָדעל און פאָדים געשווינד.
שמעך — שמעך — שמעך!

אין הונגער און דלות, פאַר אַלעמען פרעמד,
און דאָך מיט אַ ריהרענדע שטימע אין דער הויך
זינגט זי די זעם ליעד פונ'ם העמד.

1884

דער יתום'על

איך האָב פֿאַר עטליכע וואָכען געטראָפֿען
אַ קליינעם אינגעל פֿון צעהן ביז עלף יאָהר :
שמוציג, האַלב־נאַקעט איז ער זיך געלאָפֿען,
און האָט געהאַט ביי זיך קעסטלעך אַ פֿאַר.
לויפענדיג האָט ער פֿערלאָרען אַ שלורע,
און האָט זיך אַבגעשטעלט נאָהנט נעבען מיר.
„אינגעלע — זאָג איך — ווער האָט דאָס די צורה
אינגעריכט פֿונקט ווי מיט סאַזשע ביי דיר ?
וואַשען זיך מוז מען אפֿילו אין נויט !“
אַבער דאָס קינד
ענטפֿערט געשווינד :
„וואַשען זיך ? ... איך מוז פֿערדיענען מיין ברויט !“

זייענדיג איינער פֿון די בני־רחמנים,
האַב איך דאָס קינד אין אַ קוכשאַפֿ געפֿיהרט ;
האַב שוין ניט ווייטער גערעדט אַרום פֿנים,
אַבער אַנאַנדער פֿונקט האָב איך בעריהרט :
„זאָג־זשע מיר, פֿרעג איך, ווען דו וועסט אַליץ לויפֿען
גאַנצענע טעג וועגען מ ס ח ר ווי היינט,
ווען קענסטו לערנען אין שול אויף דעם אופן ?
דו בלייבסט דאָך אונוויסענד, מיין יונגער פֿריינד ;
לערנען — דאָס מוז מען אפֿילו אין נויט !“

אָבער דאָס קינד
ענטפערט געשווינד :
„לערנען געהן ? ... איך מוז פערדיענען מיין ברויט !“

איך בין פערטיעפט אין געדאנקען געזעסען,
טראכמענדיג ווי איהם צו געבען פערשמעהן
אז ווען א מענש דענקט ניט מעהר ווי פון עסען
איז ער ניט ווערטה אויף „גאט'ס ערדע“ צו געהן.
„ווען דו בלייבסט אנוויסענד — בלייבסטו א בלינדער ;
דו ווערסט געשטרויכעלט און ווייסט ניט אָן וואָס...
בעסער ניט אויפואַקסען מעגען די קינדער,
וועלכע נאַכהער ווערן שו נא ים דעם שלאָס ;
עהרליך, מיין קינד, מוז מען זיין אויך אין נויט !“
אָבער דאָס קינד
ענטפערט געשווינד :
„עהרליך זיין ? ... איך מוז פערדיענען מיין ברויט !“

1884

א מיידעלע אין דער סימי

לעבען דער בערזע, דעם מעמפעל פון שווינדעל,
 זעה איך טאג טעגליך אן אַרעמעס קינד,
 שמעהענדיג רוהיג און שמיל ווי אַ הינדעל,
 נאָהנט פון אן אַלמען מאַן, וועלכער איז בלינד;
 שוועבעלעך טראַגענדיג,
 שמילערהייט זאָגענדיג,
 בעמענדיג: „קויפט ביי מיר מעטשעס, מיין הערר!
 Two boxes a penny, one penny the pair!”

דרויסען מעג רעגענען, דונערן, בליצען,
 זי שמעהט גאַנץ רוהיג, מוט זיך ניט אַ קעהר;
 זאָרגט נור: אַט קען נאָך דער רעגען בעשפּריצען
 איהר ביסעל סחורה און דאגה'ט ניט מעהר;
 שמעלט אויס די קליינינקע,
 שוואַכניקע, שעהניקע
 הענטעלע בעמענדיג: „קויפט מעטשעס, מער!
 Two boxes a penny, one penny the pair!”

ווייס זי פון עלטערן, שוועסטער און ברידער?
 ווייס זי וואָס פריינדשאַפט, וואָס לייעכע בעמייט?
 האָט זי אַ היים, וואו איהר גוף, איהרע גליעדער
 קענען זיך אויסרוהען — ווען זי האָט צייט?

אָדער ווי ראָלאַנד היל
שלאָפּט זי אין קאַרן-היל?
זאָגט זי ניט, בעט-זיך נור: קויפט מעטשעס, סער!
Two boxes a penny, one penny the pair!

מעקלערס קאַנטאַרשציקעס, גאַנצע חיילים,
לויפען אַהין און צוריק ווי פּער'ס'ט;
צאַפּלען זיך לויפענדיג ווי די טייוואָלים,
אויסרופענדיג אַלע וויילע: „פּערדאַמט!“
לויפענדיג, געהענדיג,
צייטענווייז שמעהענדיג,
זעהט זי זיי, בעט זי זיי: קויפט מעטשעס, סער!
Two boxes a penny, one penny the pair!

זי האָט פאַר רעגענס, פאַר פּאַגעס ניט מורא,
אַבער ווי לאַנג בלייבט אַ גאַס-קינד געזונד?
אַט קומט די אויסצעהרונג — און איהרע סחורה,
וואָס זי היט מעהר ווי איהר לעבען איצונד,
טראָגט שוין אַנאַנדערער
קליינער שמאַדט-וואַנדערער
פונקט ווי זי שרייענדיג: קופּט מעטשעס, סער!
Two boxes a penny, one penny the pair!

1884

דריי שוועסטער

אין ענגלאנד איז דא א שטאדט לעסטער,
אין לאנדאן איז דא אזא סקווער,
אין סקווער שמעהען מעגליך דריי שוועסטער,
די מיידלעך — זיי קען ווער-ניט-זוער.

די קלענסטע פערקויפט דארטען בלומען,
די מיטעלסטע — בענדלעך פון שיד,
און שפעט אין דער נאכט זעהט מען קומען
די עלטסטע, וואס האנדעלט... מיט זיך.

די אינגערע ביידע בעראכמען
די עלטערע שוועסטער אהן האס ;
דען אלע דריי מיידלעך פערראכמען
די וועלט, מיט דער שטאָט, מיט דער גאָס.

און דאך ווען די קליינע צוויי קומען
צום נעסט, וואָס זיי רופען אַ היים,
בענצען זיי בענדלעך און בלומען
מיט טרערען, וואָס בלייבען געהיים.

אן עהרריכע בעמריגעריין

זי נארט אָב מיט מילך־זופ איהר מאַגען,
די פים — מיט צוריסענע שיק;
דאָך וועט זי אַ ליגען ניט זאָגען;
די אַרעמע נארט מעהר ניט זיך.

זי נארט אָב איהר גוף מיט אַ טראַנמע, —
איהר לייב מיינט, אַז דאָס איז אַ קלייד;
זי נארט איהרע פריינד און פערוואַנדטע
מיט כלומרש'ט צופריעדענע רייד.

און דאָך רעדט זי זעלמען און וועניג,
און קיינער בעגרייפט ניט — חוץ מיר, —
אַז טיעף אין איהר ברוסט, אינעוועניג,
וואַקסט לאַנגזאַם אַ גרויסער געשוויר.

מען מיינט, אַז זי האָט ניט קיין שכל;
מען מיינט, אַז עס פעהלט איהר געפיהל;
מען זעהט ניט איהר ביטערען שמייכעל,
וואָס רעדט ניט און זאָגט אַזוי פיעל.

1884

קליין-עמעלע

איך קען א קליינע מיידעלע,
אן ארבייטער'ס א קינד,
איהר צורקעלע, די איידעלע
ערפרעהט די הויזגעזינד.

מען גיט איהר אלע גוטיגקייט
אין ביזע און אין אלעק,
איהר פרעהליכקייט, איהר מוטהיגקייט
איז יעדענ'ס לעבענס צוועק.

זי בליהט, די שעהנע מיידעלע,
זאגאר אין צייט פון נויט:
דער פאטער האלט איהר קליידעלע
פאר בילכער ווי זיין ברויט.

דאך דוכט מיר, ער זעהט קומענדיג
א שווערע, שווערע צייט,
און אַזטמאל מאכט איהם אומעדיג
זיין מאַכטער'ס ליעבליכקייט.

ער זיצט אַפט ביי איהר בעטעלע,
פּעראומערט אויף אַ שטול,
און טראכט ארום קליין - עמעלע
מיט אויגען רויט און פול..

דזשעק גנב

דזשעק איז א קינד מיט א פראַסטליכען קעפעל :
ער וואונדערט זיך ווי דאָס קען זיין.
אַז פאַר גע'גנב'עמע דריי פוילע עפעל
זאָל ער געהן אין טורמע אַריין.

דזשעק איז א קינד פון א פרוי א ניט קלוגע ;
א נאַרישע ווייבעל, וואָס מיינט
אַז דער געזעץ מוז זיין פשוט משוגע,
ווייל דזשעק האָט קיין ביז ניט געמיינט.

דזשעק, יענעם טאָג איז אַוועק א פערקלעמטער,
איחר לאַזענדיג קאַס וואָס זי לעבט ;
ווייס אַזא קינד צי ער גנב'עט, צי נעהמט ער,
א קינד, טראַכט זי, יונג און פערגרעכט.

אַלץ ביז א צייט : דזשעק קומט ענדליך א פרייער,
א פרייער פון טורמע אַרויס,
מעהר נישט די עפעל זיי קאַסטען איהם טייער :
אַך, דזשעק קומט א יתום נאָך הויז.

דער עופ'עלע אין וואלד

אין א בלומען-ווינגעלע
שלאפט אין וואלד א קינד,
און איהם זינגט א ניגעלע
אין דער הויך דער ווינד: —

„שלאף, מיין זיסער אינגעלע,
שמעה ניט אויף, ניט הילך,
ניט בעוועג דיין צינגעלע —
איך האב ניט קיין מילך...“

האב פאר דיר קיין פוטער ניט,
פרעג אט דיעזען בוים;
שלאף, דו האסט קיין מוטער ניט,
האסט, ווי איך, קיין היים.

דו ביסט א פערלאזענער,
ווי פון בוים א בלאט
אן אראבגעבלאזענער,
וועלכער פאלט פור-פלאט.

ליענ, איך וועל בעשיצען דך,
אויף די גרינע גראז,
פון די שווערע היצען דך
מיט מיין פרישען בלאז.

האלט נור צו די אויגעלעך,
רוח אויס יעדען גליעד ;
איך מיט יענע פייגעלעך
זינגען דיר א ליעד.

אבער בעט קיין פומער ניט,
ניט קיין מילך, קיין שפייז,
דען דו האסט קיין מומער ניט,
זי ליעגט קאלט ווי אייז.

זי, די טיעףגעזונקענע,
האט געמאכט א שמרייך :
ליעגט איצט, א דערטרונקענע
אין דעם טיעפען טייך.

זואו דער שטראם, איהר שוויינקענדיג,
רייניגט איהר פון זינד. . .
שלאגט ארויס, איהר טרענקענדיג,
פון איהר קאפ איהר קינד.

זי, די נאך ניט מינדיגע,
האבענדיג געטראכט,
אז זי איז א זינדיגע,
האט זיך אומגעבראכט.

* *

שמיל? דו שליסט די אויגעלעך
מידערהייט שוין צו ?

גומ, איך רוף די פייגעלעך
און דו האסט באַלד רות.

רוה פאר יעדען אבר'ל
שאפען מיר דיר באַלד,
אין א פרישען קבר'ל
דא אין גרינעם וואַלד..."

אין רעגען, אין ווינט און אין קעלט

וואָס טוען צוויי עופ'עלעך קליינע אין גאָס —
אין רעגען, אין ווינד און אין קעלט ?
די הענטעלעך אייז און די פיסעלעך נאָס,
די ליפעלעך בלוי און די בעקעלעך בלאָס ;
וואו איז זייער היים אין דער וועלט ?
זייער היים ? זייער היים בין איך — זאָגט די גאָס,
אין רעגען, אין ווינד און אין קעלט.

וואו געהען צוויי קינדערלעך קלייניקע היינט,
אין רעגען, אין קעלט און אין ווינד ?
וואָס ? גאָר אַהן אַ פאַטער, אַ מוטער, אַ פריינד ? ...
יתומים'לעך ? נעבעך ! וואָס זעה איך ? מיר שיינט,
אַז איינער פון זיי איז גאָר בלינד !
געוויס — זאָגט די גאָס — און איך בין זייער פריינד
אין רעגען, אין קעלט און אין ווינד.

וואָס בלייבען זיי שמעהן מיט אַמאָל היער אַליין,
אין רעגען, אין ווינד און אין קעלט ?
צום האַנדלען צו אַרעם, צום בעטלען צו קליין,
צו שוואַך און צו עהרליך צום גנב'ענען געהן,
וואו קריגען זיי עסען אַהן געלד ?
איצט שווייגט שוין די גאָס, אַך, איהר האַרץ איז פון שטיין,
דער ווינד שווייגט, דער רעגען, די קעלט.

1889

ניט אהין און ניט אהער

(די מעלאָדיע פון: „יא סטאר, יא דריאָכל, יא איסטאַמילסיא!“)

זי איז אַן אלמנה, אַ יונגע אלמנה,
און מאַטערט זיך שווער אויף איהר שטיקעלע ברויט;
זי אַרבייט ביין ליכט פון דער זון, דער לבנה
און ליידט אַכט חדשים אין יאָהר ניט קיין נויט.
זי ווערט פאַר דער צייט, דאַכט זיך ביסלעכווייז גרוי,
דאָך זעהט זי צופריעדען אויס, איז אזוי שמיל!
וואָס האָט פון איהר אַרבייט די אַרימע פרוי?
צום לעבען צו וועניג, צום שטאַרבען צו פיעל.

זעקס שילינג אַ וואַך איז אַ קנאַפע הכנסה,
זעקס שילינג אַ וואַך אַכט חדשים אין יאָהר,
איהר אַרבייט איז אויך ניט קיין לייכמע פרנסה,
קיין וואונדער ניט, וואָס עס ווערט גרוי איהרע האַר,
זי עסט און דערעסט ניט, און עסט ניט אין צייט
און זעהט אימער אויס האַלב פּערהונגערט און מאַט:
זי בלייבט ווי די אַנדערע אַרעמע לייט,
צום לעבען צו הונגריג, צום שטאַרבען צו זאַט.

אַמאָל איז זי וואונדערבאַר ליעבליך געוועזען,
מען האָט איהר גערופען אַ שענההייט זאַגאַר,
געמאַכט האַבען מענשען פון איהר אַ גרויס וועזען.

היינט איז זי, די אַרעמע, געלבלעך און דאַר.
די אויגען פּערזונקען, די ליפען מאַט-בלוי,
איהר ברוסט איז איצט פּלאַך, די פיגור קרום און קליין,
אַ בלוס אַ פּערזעלקמע איז היינט דיעזע פּרוי —
צום לעבען צו העסליך, צום שטאַרבען צו שעחן.

פּערזעלקמ, און אין גאַנצען איז זי אַ יאָהר דרייסיג!
איהר צוקונפט איז שוואַרץ, איהר פּערגאַנגענהייט לעער,
זי האַרעוועט דעננאָך, צופּריעדען און פּלייסיג,
און טרוימט אַפּט ביינאַכט פּון איהר נאָדעל און שעער!
איהר לעבען איז טרויעריג, צוועקלאָז און פּוסט,
און ווען אויך זי לאַכט, ליעגט דער טויט אויף איהר צונג,
זי ווירקט אַהן אַ האַפּנונג, זי אַרבעט אַהן לוסט —
צום לעבען צו אַלט און צום שטאַרבען צו יונג.

דער טויט, אַך, דער טויט קומט אַלין נעהנטער טאָג מעגליך,
זי זעהט איהם אין חלום און אַפּט אויפען וואַהר,
די פּרעהליכסטע ליעדער זיי קלינגען איהר קלעגליך,
איהר שיינען די זינגער קברנים אין כאַר;
לאַנג לעבט זי ניט מעהר, ווען זי וואַלט אויך געוואַלט,
דערצו אַבער האַט זי ניט מעהר קיין פּערלאַנג:
וואָס איז מיר, זאָגט זי, נאָך אַ יאָהר אין דער וועלט?
צום לעבען צו קורץ און צום שטאַרבען צו לאַנג.

1890

די ארעמע מאריע

עלענדע מאריע, אונגליקליכעם קינד —
וואונדערבאר ווי איהר פערפאלגען די הינט,
וועלכע די „ארדנונג די געמליכע“ היטען!
קרענקענדיג, ליידענדיג, עלענד און שוואך,
האט זי געארבעט א צייט אין איהר פאך,
און האט דערביי אימער מאנגעל געליטען.

יאהרענלאנג האט זי געארבעט, צום ענד
האבען איהר „נאטים“ געגעבען די הענד,
וועהרענד די פיס האבען קאס-וואס געטראמען;
„איצט מוז איך בעמלען!“ זאגט זי און פרובירט.
„דא איז אלץ פריי...“ אך, זי האט זיך געאירט:
בעמלען אין ענגלאנד איז שטרענגסטענס פערבאטען.

און דאס ערקלערט איהר דער הערר מאגיסטראט,
וועלכער זעהט אויס זעהר קרעפטיג און זאט,
גלייך ווי מען ברענגט צו איהם מאריע'ן צו פיהרען;
און, אום די פרייהייט פון ארעמע לייט
קלאר צו בענעהמען, גיט פיער וואכען צייט
ער איהר אין טורמע, און הייסט איהר מארשירען.
* *

„בעמלען איז, הייסט עס, אין דער פרייער לאנד —
גיט אן ערנידערונג נור און א שאנד“ —
טראכט ביי זיך מאריע, — „עס איז א פערברעכען.“

וואס טוהו איך איצט ? געהן אין וואַרק-הויז ? אָ, ניין !
גלייכער צוריק שוין אין טורמע צו געהן :
דאַרמען, אין הקדש איז ערגער, איך רעכען."

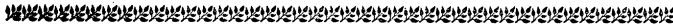
מאַריע האָט רעכט, דאָך זי האָט ניט קיין ברויט,
מאַריע'ן די אַרעמע טרייבט איצט די נויט
ברויט ביי אַ בעקער צו גנב'ען אַ „קוואַטען".
נו, וואָס פערשטעהט איהר ניט ? די פּאַליציי
כאַפט איהר און זעצט איהר אַריין איינס און צוויי :
גנבה אין ענגלאַנד איז שמרענגסטענס פערבאַמען.

דיעזעס ערקלערט איהר דער הערר מאַגיסטראַט,
וועלכער איז אימער נאָך קרעפטיג און זאַט,
רעדענדיג מיט אַ גאַנץ ערנסטע מיענע ;
און דאָס געזעץ צו שטודירען אויף קלאָר
הייסט ער איהר זיצען פערשפאַרט אַ האַלב יאָהר,
אין אַן אַסטראַג פון דער פרייער מדינה.

* * *

מאַריע זיצט וויעדער, קומט וויעדער אַרויס,
וויעדער אַרויס און האָט וויעדער קיין הויז,
וויעדער קיין שפייז ניט צו שטילען דעם מאַגען.
אַה, ער איז גרויזאַם, דער מאַגען אין לייב :
„עסען גיב, שרייט ער, דו בעטעל, דו קלייב,
גזל ברויט, כאַפּ ברויט, אַבי נור געקראַגען."

מאַריע, זי ציטערט איצט פאַר'ן געריכט,
דאָך זי דערמאַנט זיך אז פון אַ געזיכט,
וועלכעס איז שעהן, מאַכט מען אַפּטמאַל אַ לעבען...

רויט ווערט פאר שאנד זי, וואָס איז אימער בלאַם,
 דאָך זי פרובירט, זי ערשיינט אויפֿען גאַס...
 האַפֿט אַז די נאַכט וועט אַ מאַסקע איהר געבען.

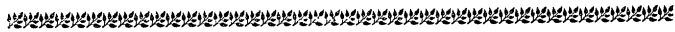
יא, זי קלייבט אויס אַ שטאַק־פינסטערע נאַכט,
 דאָך זי בעהאַלט זיך און ווערט ניט בעטראַכט;
 איהר ערסטע פראַכע ווייזט אויס ניט געראַטען...
 אַט קריגט זי מוט... און זי רופֿט איינעם אָן:
 ער אַבער, צייגט זיך אַרויס, איז אַ שפּיאָן,
 „אַנרעדען מענער, זאָגט ער, איז פערבאַטען“.

דיעזעס בעשמעטיגט דער הערר מאַגיסטראַט,
 ער וואָס איז אימער נאָך קרעפֿטיג און זאַט,
 אימער נאָך שטרענג, אין זיין דין אונערביטליך;
 דאָך זי ווערט דיִעסמאַל צו שטרענג ניט בעשטראַפֿט,
 „טורמע דריי טעג נור“ — אַ גליק אונפֿערהאַפֿט,
 „געה, זאָגט דער הערר, און זיי קינפֿטיג מעהר זיטליך“.

* *

מאַריע ווערט זיטליכער, אַבער ניט זאַט,
 מאַריע איז שרעקליך פֿערהונגערט און מאַט;
 אַבער די וועלט האָט אין זיך פּילאַנטראַפֿען:
 איינער דערלאַנגט איהר אַ שילינג אין גאַס,
 און זי בעשליסט צו פֿערזוכען, צום שפּאַס,
 וואָס פֿאַר אַ טעם האָט דער ביטערער טראַפֿען.

און מיט איהר אייגענעם דעם גאַנצען אין האַנד
 געהט זי און טרינקט אַ האַלב שעה נאָך אַנאַנד,
 אין דער געזעלשאַפֿט פֿון פּיעל אידיאָטען;

שכור'ערהייט געהט זי אום ביז זי ווערמ
ניכטער אין דער פאליציי, און זי הערט,
אז שכור ארומגעהן אין גאס איז פערבאָטען.

דיעזעס ערקלערט איהר דער הערר מאַגיסטראַט,
ער, וואָס איז אימער נאָך קרעפטיג און זאָט,
ער, וועלכער האַלט אז עס טאָר ניט געבראָכען
ווערן דער קלענסטער געזעץ אין אַ לאַנד,
וואו די גערעכטיגקייט הערשט מיט פערשמאַנד.
מאַריע, זי קריגט פון דאָס נייע דריי וואָכען.

* *

מאַריע זיצט וויעדער, ווערט וויעדער בעפרייט,
מאַריע איז קראַנק, איהר פערמאַטערט דער שמרייט
און זי הויבט אָן אַרום טויט איצט צו טראַכטען.
נאָך האָט זי פון פּעקעל זאָכען די שמריק,
דאָן איז בעקאַנט איהר אַ פריינדליכער בריק,
וואָס אונטער איהם פלעגט זי אָפט איבערנאַכטען.

הענגען זיך — טרענקען זיך? פּרעגט זיך נור היינט,
מאַריע בעשליסט זיך צו געהן צו איהר פריינד...
קיינער פערפאַלגט איהר ניט אויסער איהר שאַטען;
נון, איז די עלענדע ענדליך אין טייך...
אַבער מען רעמעט איהר און זי הערט גלייך,
אז זאָגאר זעלבסטמאָרד איז שמרענגסטענס פערבאָטען.

דיעזעס ערקלערט איהר דער הערר מאַגיסטראַט,
וועלכער איז אימער נאָך קרעפטיג און זאָט,
דאָך ער איז גנעדיג, בעשמראַפט איהר איצט גאָר ניט.

„געה און זיי קליגער — זאגט ער נור צו איהר,
זעה, דו זאלסט מעהר שוין ניט קומען צו מיר,
אלעס גענוי ווייסטו איצט וואס מען טאר ניט.“

* *

מאריע קומט ווירקליך צו איהם שוין ניט מעהר,
ליעגט און דערלאנגט זיך קיין ריהר ניט, קיין קעהר,
ליעגט שוין בעגראבען אין דר'ערד און בעשאטען.
ווער ווייס, צי ווייס זי — אז שטארבען פון נויט,
מיט א געזעצליכען, רוהיגען טויט,
איז ניט אין פרייע מדינות פערבאטען.

1890

רענמ

האַט איהר געקענט דעם ריוועטער,
קליין בארנעט מאַס פון בערנער סטריט ?
ער איז שוין ניט קיין ריוועטער,
ער געהט ניט אויס, ער אַרבעט ניט,
ער האַט אויף זיך ניט מעהר קיין באַס,
און הונגערט ניט און ליידט ניט נויט,
דען... טויט איז צייט דריי מאַנאַט מאַס,
קליין בארנעט'ל איז טויט... .

געדענקט איהר נאָך זיין יונגע ווייב,
שעהן מינדעלען פון בערנער סטריט,
וואָס פלעגט אַמאַל צום... צייטפערטרייב,
פאַר קינדער מאַכען באַנעטס, היט ?
זי געהט צו-קינד, געהט מינדעלע,
ברענגט נאָך אַ יתום אויף דער וועלט;
זי האַט אַ וויעג, איין ווינדעלע,
און צוויי-דריי שילינג געלד.

וואָס הויכט מען פריהער אַן צו טהאַן
מיט צוויי-דריי שילינג געלט ?
זי וואַלט געדאַרפט אַ פערטעל האַהן,
אין שטוב פעהלט קוילען, ליכט אויך פעהלט.
דעם נייעם יתום'ס ברודער געהט
אין קעלט אַרום, ווי אַכגעברענט,

זי וואלט עם עפעס אויפגעענהט,
דאך האלט, מען קומט נאך רענט.

מען קומט נאך רענט, דער לענדלאַרד קומט,
דער לענדלאַרד זעלבסט, ער איז שוין דא!
„איך וויל — זאגט ער — מיין געלד!“ זי שטומט,
זי וויינט; ער זעהט, עם איז ניטאָ.
דעם לענדלאַרד'ס האַרץ איז ניט פון שטיין,
„הערט ווייבעל, זאגט ער, וואָס איך טוה:
איך שענק די רענט אייך, אַבער געהן
אַרויס מוזט איהר איס'נו.“

זי וויינט — וויינט מינדעלע און שרייט:
„מיין ליעבער הערר, ווי זעהט איהר ניט,
אַז איך בין... איך בין אויף דער צייט...
און טאָר ניט געהן פון היער קיין טריט?“
דעם לענדלאַרד'ס האַרץ איז ניט פון שטיין,
ער קען קיין טרערען נאָר ניט זעהן,
דאָך הייסט ער נאָך אַמאָל איהר געהן,
איהם קומט שוין צוויי פונט צעהן.

זי וויינט שעהן מינדעלע און קלאַגט,
און ווישט די אויגען מיט אַ טוך.
דער לענדלאַרד הערט אויס וואָס זי זאָגט
און קוקט דערווייל ביי זיך אין בוך.
„עס בלייבט דערביי — זאָגט ער צו איהר —
אומזיסט האַלט איך אלמנות... ניט;
איהר ווייסט, איהר האָט קיין רענט פאַר מיר,
אויך קיין משכנות ניט.“

צוויי שמונדען שפעטער ווערט פון הויז
ארויסגעוואָרפען באַרנעמ'ס ווייב,
זי מיט איהר אינגעל געהט אַרויס
און מיט דעם עופעלע אין לייב ;
דעם לענדלאַרד'ס האַרץ איז ניט פון שטיין,
ער האָט ביי זיך אין יארד אַ שטאַל,
אַהין לאָזט ער איהר וואוינען געהן ;
זי געהט אויף יעדען פאַל.

אין קבר ליגעט דער ריוועטער,
קליין באַרנעט מאַס פון בערנער סטריט,
און דאָ גריסט אַ פּערגליווערטער
די וועלט זיין קינד, וואָס קען איהם ניט.
אין שטאַל קומט אָן זיין אַרעם קינד,
מיט אַ געשריי אין אונזער וועלט ;
דאָך ווערט ער איינגעשטילט געשווינד :
ער שטאַרבט אַוועק פאַר קעלט.

1885

די פערפרארענע

אן ענגלישער פראסט איז א זעלמענער גאסט,
ער קומט אויף ניט לאנג יעדען ווינטער;
פון קצינים געליעכט, פון אכיונים געהאסט,
ערשיינט ער, פערוויילט ער, פערשווינדט ער.
אט וויילט ער אויך היינט אין זיין מאנטעל פון גרוי,
פערוויילט ער און ווערט ניט געלינדער;
מיר דאכט זיך איהם שילמען, איך הער ניט גענוי,
אן ארעמער מאן און זיין קרענקליכע פרוי,
און זייערע דריי קליינע קינדער.

דעם ארעמען מאן און זיין קרענקליכע פרוי,
און זייערע דריי קליינע קינדער,
זיי טרעפט אויפען לאנד אין א וואלד וואס איז גרוי,
דער פראסט און ער זאגט: „געהט געשווינדער!“
די ארעמע לייט ווארפט א צאהן אן א צאהן.
געשווינדער? וואס העלפט דא דער זאגען?
וואס קען אזא ווייבעל א קרענקליכע טהאן?
און קינדערלעך יעדער פערדארט ווי א שפאן,
זיי קענען די פיס ניט דערטראגען.

אך קינדערלעך, יעדער פערדארט ווי א שפאן,
זיי קענען די פיס ניט דערטראגען.

ווייל שוואך זיינען זיי, ווייל א קינד ווי א מאַהן
ליידט אויך פון א לעדיגען מאַגען. . .
אין וועג אַהן א ציעל פון היינט מאַרגען גאַנץ פריה
אַט זעהט זיי דער פראַסט דאָ אויף רייזען,
ער זעהט, ווי זיי שלעפען זיך, נעבעך, מיט מיה,
ווי בלאַנדזשענדיג בויגען זיך זייערע קניע,
זיי בעטען קיין וועג זיך ניט ווייזען.

יא, בלאַנדזשענדיג בויגען זיך זייערע קניע,
זיי בעטען קיין וועג זיך ניט ווייזען :
דעם וועג צו פערדיענען געפינען זיי נייע,
דעם וועג ניט צו קליידער און שפייזען.
זיי וואַנדלען פערצווייפעלטע סתם אין דער וועלט,
און פיהלען אין זיך ניט קיין אבר ;
זיי ווייסען ניט מעהר וואָס איז דאָ, וואָס זיי פעהלט,
זיי געהען דורך הונגער, דורך וועהטאַג און קעלט,
און זוכען, ווייזט אויס, נור אַ קבר.

זיי געהען דורך הונגער, דורך וועהטאַג און קעלט,
און זוכען וואַהרשיינליך אַ קבר :
זיי שילמען דעם פראַסט און די מענשהייט, די וועלט
דער פראַסט ער לעגט איצט צו אַן אויווער :
ער הערט ווי עס פאַהרט צו, פעהילעט אין גרוי,
פערשטעלט ווי דער מזל דער בלינדער,
אַ מאַן, וועלכער הויבט אויף און צעהלט אויס גענוי :
צוויי טויטע — אַן אַרעמער מאַן מיט אַ פרוי,
דריי טויטע, פערגליווערטע קינדער. . .

* *

„געפונען צוויי טויטע, א מאן און זיין ווייב,
ביי זיי דריי פערפֿאַרענע קינדער ;
און יעדען פון זיי אַהן אַ קלייד אויפֿען לייב,
פֿערשאַלטענע אַרעמע זינדער...“
אַזוי שמעהט אין בלאַט, אין דריי שורות פֿערפֿאַסט,
אין ווערטער געשעפט פון אַ מינטער...
דער שרייבער זאָגט אויך, אַז אַ זעלטענער גאַסט,
פון קצינים געליעכט, פון אביונים געהאַסט,
איז אונזער קליין פֿרעסטעל אין ווינטער.

1890

דאס געשפענסט

איין אווענד פערגאנגענעס ווינטער בין איך
אליין אין מיין צימער געוועזען ;
און זיצענדיג לעבען קאמין לאנג, האב איך
געהאלטען א בוך און געלעזען.

און לעזענדיג, בין איך געווארען פערטראכט,
פערטראכט און אביסעל פעראומערט,
איך בין מיר געזעסען ביז שפעט אין דער נאכט
געזעסען, געטראכט און געשלאמערט.

און שלומערנדיג איז געווארען מיר קאלט :
עס האט מיך ערגריפען א שוידער ;
פון פייער איז פלוצלונג ארויס א געשמאלט,
א ביינער-געשמאלט... ווי א טויטער.

א מת, יא א מת איז ארויס פון קאמין,
אהן פלייש, אהן א הויט, היילע ביינער,
אין פנים צוויי לעכער אהן אויגער דארין,
אין מויל אבער קריצענדע ציינער.

און פון די צוויי לעכער אין פנים ביי איהם
האט וואסער געטריפט, דאכט זיך טרערען... .

און באַלד איז אַרויס פון זיין מויל אַזאַ שמים,
וואָס האָט מיך געשוידערט צו הערען.

און ווי יעדעס וואָרט איז אַרויס פון זיין מויל,
איז אימער אַ טראַפען אַ נייער —
איז אימער געפאַלען אַ טרער אויף אַ קויל,
פערלעשענדיג לאַנגזאַם דעם פייער :

„דו שלומערסט, דו מענש! האָט געדונערט זיין קול,
דו זעהסט ניט, עס געהט אויס דיין פייער ;
דו שלומערסט? האָט ער מיך געפרעגט נאָך אַמאָל,
די קוילען, מענש, קאַסמען מיר טהייער !

„מיר קאַסט עס מיין לעבען וואָס דיר איז אין שטוב
דעם אַווענד דאָ וואַרעם געוועזען...
אויף מיר איז געקומען דער טויט אין אַ גרוב,
אום דיר זאָל זיין וואַרעם ביים לעזען.

„פון עלף ביז צוועלף הונדערט נפשות אַ יאהר,
די גרובען פון ענגלאַנד פערשלינגען,
אַט הער ווי זעקס־טויזענד יתומים אין כאָר
אונז אַרעמע גרעבער בעזינגען...“

און ווי ער האָט אַבגערעדט, זיינען פאַר מיר
ערשיענען צו טויזענדער יונגען,
און נעבען זיי מיידעלעך גאָר אַהן אַ שיעור,
און האַבען דיעזן קלאַגליעד געזונגען :

ווייבער, זיך קוועלענדע,
קינדערלעך עלענדע
לאזט איהר, פערשאַמענע
גרעכער, נאָך זיך ;
שעהנינקע מיידעלעך
לאזט איהר אַהן קליידעלעך,
אינגלעך געראַמענע
לאזט איהר אַהן שיך.

קינדער פּערגעמענע,
אַפּט ניט געגעמענע,
וועלען, פּערפּראַענע,
האַרעווען שווער ;
ווער וועט דערבאַרעמען
זיך, און דערוואַרעמען
אונז, די געשאַרענע
שעפּטעלעך — ווער ?

וועט זיך ווער קימערען,
אויב אין די צימערען,
וואו מיר קאַליענען
ליכט און ברויט פּעהלמ ?
אַ, איהר לאַזט אייערע
קינדערלעך מייערע
צום קאַראַניענען
היינט אין דער וועלט.

זיי זיינען פּערשוואַנדען. ער האַט ניט גערעדט,
האַט מיר נור געוואונקען צו שויען

אריין אין קאמין. נעבען איהם, דעם סקעלעט,
איז איצט שוין געווען א רייה פרויען.

א פולק פון אלמנות אין ווייסען געקליידט,
תכריכים אויף זייערע לייבער;
דא יונגע, דא עלטערע, באַרפּיסערהייט —
פערשאַלטענע, אַרעמע ווייבער.

די בלייבע געזיכטער אין שלייערס פּערהילט,
די פיס אין די אַש האַלב פּערשלונגען;
זיי האַבען מיט שרעקען מיין צימער ערפּילט,
און האַבען אַט דיעזעס געזונגען:

דער וואָס עסט — פּערגעסט
אַן אַרעמע לייט;
די טויב ווער עס עסט,
טראַכט ניט צי אין נעסט
ליעגט אַ טויבעל וואָס לייט.

אין דער וועלט, ווער געלט
האַט פּיעל איהם געלוסט,
פּערגעסט דעם געצעלט,
וואו ווילגאַץ, וואו קעלט
מאַכט קראַנק יעדע ברוסט.

דער וואָס טהוט וואָס גוט
איז נור פּיר זיין לייב,
פּערגעסט דעם, וואָס רוהט
פון זאַרג קיין מינוט,
פאַר קינדער און ווייב.

א קארעט ווער'ס האַט,
מיט קומשערס און פערד,
זעהט ניט — און דאַנקט גאַט —
דעם, וואָס פון כלאַפּאַט
בעהאַלט זיך אין דר'ערד.

ווען פון שטוב אין קלוב
דער גביר געהט אַריין,
געהט אויך... אין אַ קלוב
דער גרעכער פון גרוב,
אין מתים־פּעראַיין.

און זיין ווייב? איהר לייב
קויפט איהר, אויב איהר קענט,
צום... צום צייטפּערטרייב;
זאַנסט דינגט אַייער ווייב
צום דיענסט איהרע הענד.

איהר זייט רייך, און אַיך —
אַיך רייכע, איז גוט:
איהר שווימט אין אַ טיך —
פון וואָס? בלייבט אַיך גלייך...
צי טרערען, צי בלומ.

דער קול פון די ווייבער איז לאַנגזאַם אַוועק
און באַלד אויך דער טויטער, לשלום!
און אַיך האָב מיך אויפגעכאַפט האַסטיג אין שרעק,
צום גליק וואָר דאָס אַלץ נור אַ חלום.

1887

דער אלטער מאן און דער נייער יאהר

אום מיט דעם אלטען יאהר זיך צו געזעגענען,
שטעהט און קאליעט ביי נאכט היינט א מאן,
און אום דעם נייעם יאהר באלד צו בעגעגענען,
ווארט ער אין גאס איצט, אין קעלט, אין טומאן;
אויפגערעגט, ווארט ער, דער אלטער אין גאס,
ווארט ער און איז ניט אין כעס.

ער איז אן ארבייטסמאן, ער איז אן אלטערמאן,
מיט א פערשווארצט געזיכט און ווייסע האַר;
און דיעזער הונגערמאן, און דיעזער קאלטערמאן
וויל איצט בעגעגענען דעם נייעם יאהר.
הונגער, אומעטיג שטעהט ער אין גאס,
אומעטיג, דאך ניט אין כעס.

זיבעציג נייע יאהר האָט ער בעגעגענט שוין,
זיבעציג יאהר אלע קעלטער ווי אייז,
און האָט מיט זיבעציג יאהר זיך געזעגענט שוין,
ער, דער פערפראַרענער אַרעמער גרייז;
טרעפענדיג פיעלע פון זיי היער אין גאס
אויפגערעגט, דאך ניט אין כעס.

„א, ליעבער נייער יאהר, ווילסטו ניט בעסער זיין,
הער איך איהם מורמלענדיג שמיל אונטער זיך,
„ווילסטו דען אויך פאר מיין ברודער א מעסער זיין,
איך בין שוין אלט... וועמען קימערט פאר מיך...“

דא לאזט ער פאלען א טרער אויפן גאס,
וויינט, דאך ער איז ניט אין כעס.

„אָה, ליעבער נייער יאָהר, זיי אונז אַ טרייער יאָהר,
זיי צו מיין ברודער, דעם אַרבייטער, טריי ;
„זיי איהם אַ טרייער יאָהר, זיי איהם אַ פרייער יאָהר,
מאך איהם, דעם שקלאַף, אָה, דו ליעבער יאָהר, פריי ;
קוק ניט אויף מיך, ווי איך שמעה דאָ אין גאס,
הער מיינע רייד אויס אָהן כעס.

„דלות און נויט האַבען פאַר דער צייט גרוי געמאַכט
מיך, ווי דו זעהסט מיך, אַ ליעבער יאָהר, היינט ;
פאַר דער צייט האַבען זיי פון מיינער פרוי געמאַכט
שפייז פאַר'ן וואַרים פון דר'ערד, זייער פרייגד.
איך האָב בעוויינט מיין געליעבטע אין גאס,
בימערליך, אַבער אָהן כעס.

„איך האָב געשטרימען פאַר פרייהייט, גערעכטיגקייט,
און האָב בעגראַכען מיין איינציגעס קינד ;
איך האָב געקעמפּט געגען מענשליכע שלעכטיגקייט,
שווימענדיג געגען דעם שטראַם און דעם ווינד ;
זויב און קינד האָב איך בעגלייט דורך די גאס,
צו זייער קבר אָהן כעס...“

קיים רעדט ער אויס דיעזע ווערטער דער אַלמער מאַן,
פאַלט ער אַנידער — אַ מת אויפן ברוק,
פאַלט ער אַנידער אויף אייביג אַ קאַלמער מאַן ;
שמיל איז זיין צונג אין מויל, שטאַר איז זיין קוק,
און ער נעהמט אַבשיעד פון לעבען אין גאס,
רוהיג ווי אימער — אָהן כעס.

צוויי געסעלעך

(א כאראקטער-בילד פונ'ם אידישען לעבען אין לאַנדאָן).

אין אַ קליינע געסעלע, אַ שמוציגע, אַ שמאלינקע
זיצט אַ יונגע ווייבעלע אין קאמערל אליין,
שבת איז אוועקגעגאנגען, און איהר מאן נפתלינקע
האָט איהר „אויף אַ וויילינקע“ געלאָזען דאָ אליין.

„וואו געהסטו, נפתלינקע?“ האָט איהם געפרעגט די ווייבעלע,
איידער ער איז אויסגעגאנגען, דריי—פיער שעה צוריק.
„מעהר נישט, זאָגט ער, וויידושעס געהמען, וואָרט אויף
מיר, מיין טייבעלע,
איך וועל זיך נישט זאמען לענגער ווי איין אויגענבליק.“

„קום-זשע טאָקע באַלד, זאָגט זי, ווייל צייטענווייז
פעררעדסטו זיך,
אומעדיג איז אַלע מאַל, נור זאָנסט מאַכט עס נישט אויס
היינט אָבער איז קראַנק דאָס קינד, טאָמער, קרוין,
פערשפעטסטו זיך,
זאָג איך דיר, עס איז נישט, אַ פעני געלד אין הויז.“

עס איז באַלד שוין צוועלף ביי נאַכט. די קליינימסקע
אין וויגעלע,
האָט אַ הויכען הוסט געטאָן און האָט זיך אויפגעכאַפט.
און די יונגע מאַמעלע זינגט אויפּען שטעל אַ ניגעלע,
זינגט און האַרנט דערווייל, פילייכט האָט אימיצער געקלאָפט.

ליעבע מיידעלע,

איבערמאָרגען קויף איך דיר אַ פּיין־געפּוזטען „העט“
און אַ נייע סאַמעטענע, פּיין־געטרימטע קליידעלע
קויף איך דיר, מיין טאַכטערל, אויך אויַרינגלעך אַ „סעט“.

און דאָס קינד איז איינגעשלאָפּען. אויף די קליינע מיילעלע
שוועבט אַ זיסער שמייכעלע, זי שלאַפּט און הוסט ניט מעהר,
און די יונגע מאַמעלע פּערטראַכט זיך איצט אַ ווילעלע,
קוקט אַרויס פּון פּענסטערל, צי קומט ניט עפּעס ווער.

צוויי פּאַרטאַג שוין! לאַנגזאַם טיקטאַק קלאַפּט דער
פּערפּענדיקעלע;

האַסטיג טיקטאַק קלאַפּט ביי איהר דאָס קליין צובראַכען
הערין,

זי הויבט אָן צו פּיהלען הונגער און נעהמט ברויט אַ שטיקעלע,
עסען אַבער קען זי ניט, עס דריקט איהר צו דער שמערין.

דריי! זי דרעמעלט אַיין, דאָס קעפעל אָנגעשפּאַרט אָן
עלענבוֹיגען

זיצענדיג, בעטראַכטענדיג דאָס ליעבע, קראַנקע קינד.
פלוצלונג הערט אַ רויש זי, און זי עפענט אויף די רויטע

אויגען,

גיט אַ קוק — ווער האָט געקלאַפּט? ער? ניין, ניט ער,
דער ווינד!

אין אַנאַנדער געסעלע, אַ שמוציגע, אַ שמאַלינקע,

אין אַ פּיינע שטיבעלע, מיט אידעלעך געפילט,

האַט די ווידזשעס און דערצו אַ זייגערל נפתלינקע

זיצענדיג ביין מישעלע אין קערטעלעך פּערשפּיעלע.

א פאק צרות

אן געהט אן אלטע פרוי
און טראגט א שווערען פאק;
די פרוי איז דאר און גרוי,
פער'חשך'ט ווי איהר זאק.

זי טראגט די שווערע לאסט,
איהר בויגען זיך די קניע;
דען זי, די אלטע, פאסט,
זי לעבט און ווייס ניט ווי.

און פרעגט איהר: וואס זי האלט
פערבארגען אין איהר זאק?
און ווייסט איהר וואס עס שפאלט
דעם רוקען איהר אין פאק?

דאס זייגען זעכציג יאהר
יסורים, גרויס און שטארק,
וואס האבען נאך א האאר
געבראכען היינט איהר קארק.

זי טראגט אויף זיך דעם טויט
פון א געליעבטען מאן,
און איהרע קינדער'ס נויט
איז אויך דארין פארצן.

זי מראַגט צושטערמע פרייד
און צרות אַהן אַ שיעור,
און פיהלמט ווי יעדעס לייד
וואַקסט רק אין פאַק ביי איהר.

אַן געהט זי זיך די פרוי
און שלעפט די שווערע לאַסט;
זי איז פערשוואַרצט און גרוי,
זי שלעפט, זי ליידט, זי פאַסט.

אין חשך איינגעהילט,
אַט בויגט זי זיך און מראַגט;
מען ווייס ניט אויב זי שילט,
מען הערט ניט אויב זי קלאַגט.

דער בלינדער פיעדלער

ארויף משיפמייד, ניט ווייט פונ'ם מאַנומענט,
שמעהט אויף דעם טראַטואַר מאַגמעגליך
אַ בלינדער מאַן, וואָס האַלט אין דאַרע הענט,
אַן אַבגעניצטען, אַלטען אינסטרומענט,
און שפיעלט אַ ניגון אונגעהויער קלעגליך.

פון וואַנען געהמט זיך דיעזער מוזיקאַנט?
וואו רוהט ער אויס ביינאַכט די ביינער?
ווער ווייס? איהם זעהען מענשען אַלערהאַנד,
דאָך קיינעם פון זיי איז ער ניט בעקאַנט —
אַרום איהם טראַכט פון טויזענדער איך איינער.

ווייל איך פערשמעה דעם טרויעריגען שפיעל,
וואָס קומט אַרויס פון זיינע סטרונעס;
דעם ניגון וועלכער דריקט אויס אַזוי פיעל
יסורים פון אַ לעבען אַהן אַ ציעל
און רוהע צווישען פיעלגעליעבטע טרונעס.

ארויף משיפמייד, ניט ווייט פונ'ם מאַנומענט,
איז שרעקליך גרויס דער רויש מאַגמעגליך;
מען פאַהרט, מען לויפט, מען קאַכט זיך און מען ברענט,
און קיינעם שמעלט ניט אַב דער אינסטרומענט,
וואָס שפיעלט זיין ניגון אונגעהויער קלעגליך.

א גלויביגע פרוי

נחמה איז א אידענע
פון קנאפע פערציג יאהר,
וואס האט געהאט פערשידענע
חלומות אויפ'ן וואָהר...
און ווי פון זיי פלעגט אימליכער
זוי מיט'ן רויך אוועג,
פלעגט זי אלץ ווערען זימליכער,
און פרום גאר אהן א ברעג.
עס פלעגט איהר רופען, עדערן
צו זעהן דעם ווינד, וואס טראַגט
פון די חלומות יעדערן,
נור זי האט אלץ געזאָגט :
„איך פרעג ביי גאט קיין קשיות ניט,
ער ווייסט שוין וואס ער טהוט,
און געהט אלץ מיט'ן רויך אוועג,
איז דאס מסתמא גוט.“

די ווינשע, די פערשמאַרבענע,
די ליעבע קאלט און טויט,
די פלענער, די פערדאַרבענע, —
זיי האט זי שמילערהייט
בעהאַלטען אין חדרים'לעך,
טיעף אין איהר שוואַכע ברוסט;
אין יעדען פון די קברים'לעך
א האַפנונג, א געלוסט...

און שטעלענדיג א ליכטעלע,
האָט זי זיך ניט בעקלאָגט,
האָט אַלין גור איהר געדיכטעלע
דאָס פרומינקע געזאָגט:
„איך פרעג ביי גאָט קיין קשיות ניט,
ער ווייס שוין וואָס ער טהומ,
און לעב איך, ניט דערלעכענדיג,
איז דאָס מסתמא גומ.“

איין קבר'ל אַ ריינינקען
בעזוכט זי זעהר אַפּט,
אין קבר'ל, דעם קליינינקען,
דאָרט ליעגט זיך און עס שלאָפּט
איהר הייסע, שטאַרקע, קרעפטיגע
דאָך קורצע ליידענשאַפּט,
אַ לייעכע, אַזאָ העפטיגע,
וואָס האָט איהר גור פּערשאַפּט
גערודערס אונבעשרייבליכע,
וואָס האָבען איהר געפלאָגט
מיט גייסטיגע און לייבליכע
יסורים, דאָך זי זאָגט:
„איך פרעג ביי גאָט קיין קשיות ניט,
ער ווייס שוין וואָס ער טהומ,
און איז מיין האַרץ צובראַכען היינט,
איז דאָס מסתמא גומ.“

זי האָט געהאַט אַ מיידעלע,
— אַנאַנדער זיסען טרוים! —
אַ פּובלינקע, אַן איידעלע,
אַ פּרישען, פּיינעס פּלויס,

וואָס איז געווען איהר הערצליכע,
און איינציג־זיסע פרוכט
פון יענע ליעב, די שמערצליכע,
וואָס זי האָט קאָם פּערזוכט.
אויך זי ליעגט אַ פּערלאָרענע,
און האָט אין איהר אַן אָרט,
ווי אַנאָך־ניט געבאַרענע,
דאָך זאָגט די פרוי איין וואָרט :
„איך פרעג ביי גאָט קיין קשיות ניט,
ער ווייס שוין וואָס ער טהוט,
און ווילט זיך איהם מײן עופ'עלע,
איז דאָס מסתמא גוט.“

לאנג האָט נחמה האָפּענדיג
געלעבט, אַז גאָט וועט איהר,
ווען אויך אַמאָל בעשטראָפּענדיג,
בעלזינען פאַר איהר „פיהר“,
דעם פּרומען און דעם עהרליכען,
מיט לעבען, מיט געזונד,
זיין נאָמען צו פּערהעררליכען,
דאָך כאַפּט זי זיך איצונד,
אַז איהר נשמה דאַרבענדיג,
האָט אויך דעם גוף פּערצעהרט ;
זי מורמעלט דעננאָך שטאַרבענדיג,
און קאַס־קאַס וואָס מען הערט :
„איך פרעג ביי גאָט קיין קשיות ניט,
ער ווייס שוין וואָס ער טהוט,
און שניידט ער מײנע יאָהרען אָב,
איז דאָס מסתמא גוט.“

ווער איז שולדיג ?

(פריי נאך וויקטאר הוגא'ס געדיכט :
 A qui la faute? געשריבען אין
 דער צייט פון דער פאריזער קאמונע,
 ווען די קאמונארען זיינען בעשול-
 דיגט געוואָרען אין דער שרפה פון
 דער נאַציאָנאַל-ביבליאָטעק.)

דער דיכטער:

זאָג, אַרבייטער, ביסמו משוגע ? פערברענען
 די ביבליאָטעק ? זאָג, ווי קענסטו דאָס קענען ?
 דו, מענש ווילדער, רעד !

דער אַרבייטער:

— יא, איך האָב איהם פערברענט
 דעם ביכערשאַץ אייערען מיט מיינע הענד.

דער דיכטער:

אַה, שוידערהאַפּט ! דאָס איז אזא מיין פערברעכען
 וואָס האָט ניט קיין נאַמען ! באַרבאַר דו, בערעכען !
 אַליין לעשמו אויס פון דיין זעלע דאָס ליכט,
 דעם זונען-שיין, וועלכער בעלייכט דיין געזיכט ;
 דיין צאָרן, וואָס ווייס ניט פון חרפה און בושה,
 פערוויסטעט אָן אוצר, וואָס איז דיין ירושה !

דו נאַר, דו, בעגרייפסטו דען ניט, אַז דאָס בוך
 ברענגט ברכות פאַר דיר, פאַר דיין מייסטער אַ פּלוצ.

ווייל עהרליכע פראצע פערעהרט עס, פערטהיידגט,
און געגען דיין בלוטזויגער רעדט עס און פרעדיגט.
און דו ווארפט אריין מיט דיין אייגענער האנד
אין דיין שאץ פון בילדונג א העלישען בראנד ?
אין ווערקע, וואס זיינען צייט הונדערטער יאהרען
פון גייסטרייכע מענער געשאפען געווארען,
פון מענשענפריינד, אומעדום, יעדען בעקאנטע,
ווי שקספיר, למשל, ווי מילטאן, ווי דאנטע,
און דענקער אהן צאהל פון פלאטאן ביז וואלמער,
און שרייבער פון אריסטאפאן ביז מאליער,
וואס האבען דורך דורות פיעל הערצער ערהייטערט,
די זימען גערייניגט, די מוחות געלייטערט,
און אנדערע וויעדער, וואס האבען דערוואוסט,
דערפארשט די נאטור, אויך די מענשליכע ברוסט,
אונשמערבליך איז זייער מליצה און פראזא :
דא געטהע, דא ניוטאן, דא ברוך שפינאזא,
און אין דיזע ווערק, אין די הייליגע פרוכט
פון זיי, וועלכע האבען דעם אמת געזוכט,
געפונען און דיר אין די ביכער געלאזען.
האסט דו איצט א פייער פאנאנדערגעבלאזען ?

בארבאר ! דיזע שרפה, וואס פלאקערט און ברענט
און בושעוועט צווישען פיער מעכטיגע ווענד,
ערמארדעט דעם גייסט, וואס דארף זיין ביי דיר מהייער,
פערניכטעט דיין אייגענעם גרויסען בעפרייער !
בעקלערסטו דען ניט, אז די אויפקלערונג האט
פון אייביג אן געגען דעם קריעג, דעם שאפאט
געקעמפט, געגען דלות און פאלקסלייד געשטרימען,
בעת זיי, דייע אויפקלערער, האבען געליטען

אליין נויט, און האַבען אין תפיסה געשמאַכט,
 בעקעמפּענדיג אשמדא׳ס פינסטערע מאַכט,
 און אַפּטמאַל זיך אַפּפּערנדיג אויף די תּלוּת
 אנשטאַט אויף זיין בימה צו האַבען עליות, —
 אַלץ — דו זאָלסט נישט בלייבען פּער'חושב'ט און ווילד
 דער מענש זאָל זיין מענשליכער, זימליך און מילד ?
 נעהם, עפען אַ בוך, לעז די גרויסע פּאַעמען
 די אייביגע לעהרער, די וואַהרע פּראָפּעמען
 און זעה, ווי דער גייסט פּון זיי שפּיעגעלט זיך אַב
 אין דיינע געדאַנקען, דיין מוה, דיין קאַפּ ;
 ווי זייערע הערליכע, ליכטיגע שטראַהלען
 בעלייכטען דיין לעבען, אויף וועלכען זיי פּאלען !

דאָס בוך, דו פּערברעכער, דאָס בוך ברענגט דיין רעכט,
 בעפּרייט פּון די קייטען פּון קנעכטשאַפט דעם קנעכט,
 בעפּרייט איהם פּון אַלערליי העסליכע פּלעקען
 און גיט איהם איין האַרץ, אז ער זאָל זיך נישט שרעקען
 פאַר פירשמען־דעספּאָטען, וואָס טראָגען אַ קרוין,
 און זייערע כלאַפעס, וואָס מאַרדען פאַר לוינ,
 דאָס בוך מאַכט צום מענשען דין, מאַכענדיג דרייסטער
 צו ראַנגלען זיך מיט אונטערדריקענדע מייסטער,
 וואָס האַלטען אין צוויק דין, אין צוויק און אין יאָך
 מיט פּיאַזוקעס פּון גיהנם וואָס שרייען : נאָך ! נאָך !
 עם עפענט אויף דיינע פּערשלאַפענע אויגען,
 כדי דו זאָלסט זעהן ווי די בלוט דיינע זויגען
 די זעלביגע, וועלכע פּערגיסען דיין בלוט,
 קוים וואַנסטו צו שטעלען זיך געגען דעם קנ
 דאָס טהוט אויף דאָס בוך, וועלכעס ברענגט דיר דאָס וויסען.
 און וועקט די געפּיהלען ביי דיר, דאָס געוויסען,

און פריי ווערט דער מענש, פריי ווערסטו, ווערען מיר!
דאָס אַליץ מאַכט דאָס בוך און דאָס בוך געהערט דיר!!

און דיזען יאהרהונדערטע־אַלמען בעפרייער,
די ערכשאפטן פון דורות פער'שרפ'עט דיין פייער?
דו הרג'עסט אַליין צו דיין איינציגען פריינד,
דיין שיצער און שטיצער פון נעכטען און היינט?
דו ברענסט דאָס, וואָס אימער איז טריי דיר געוועזען?
וואָס שווייגסטו? נו, ענטפער דאָך!

ד ע ר א ר ב י י ט ע ר :
— איך קען ניט לעזען.

דער יונגער העלד

(א מעשה שהיה פון דער צייט נאך דער פאריזער קאמונע, פרוי איבער-
זעצט פון א געדיכט פון וויקטאר הוגא.)

אויף א פאריזער באריקאדע, אין א גאס,
וואס איז פון שולדיג בלוט און אויך פון ריינע גאס,
ווערט א צוועלף-יאָהריג קינד, צוזאמען מיט „רעבעלען“
גענומען אין געפאנגענשאפט.
„האללא, פיטשוק! ביסמו אויך איינער פון די מאַרגעזעלען?“
— פּרעגט איהם, אויף יענע וויזענדיג, דער אפיציר
איהם געהמענדיג אין האַפט,
און קריעגט דעם שטאַלצען ענטפער: „יא, דאָס זיינען מיר.“
— „נון, אויב אזוי, זאָגט דיעזער, ווערסטו באַלד דערשאַסען,
וואַרט ביז עס קומט צו דיר.“ — דאָס העלדענקינד
זעהט ווי עס פאַלען איינציגווייז זיינע גענאַסען,
ערמאַרדעט פון סאַלדאַמען. ער ווענדעט זיך געשווינד
צום אפיציר און זאָגט צו איהם: „ערלויבט מיר נור
אָוועקצומראַגען צו מיין מוטער דיעזע אַוהר.“
„דו ווילסט אַנטלויפען, האָ?“ — „אַה, ניין, איך קום צוריק,
אויב איהר ערלויבט, הערר קאַפיטאַן, אין אַן אויגענבליק!“
„די חברה זיינען טרומען.“ — לאַכט דער קאַפיטאַן —
„וואו וואוינט דיין מוטער?“ — „דאַרטען נעבען דעם פאַנטאַן,
איך געה און קום צוריק אין אַ מינוט.“
„נו, גוט!“
אַנטלויף-זשע גיך!“ — דאָס קינד לויפט שנעל אַוועג;

עם לאכען די סאלדאמען, עם לאכט דער אפיציר,
און דורך זייער געלעכטער הערט זיך שיער
דער לעצטער קרעכץ
פון זיי, וואָס פאלען ווי די זאנגען, אַהן אַ ברעג,
פון לעבען אַבגעשנימען, לינקס און רעכטס.
דאָך פלוצלינג הערט דער שפּאַט־געלעכטער אויף,
דען — זעהט נור צו! — היער קומט דאָס קינד אַרויף,
צום גרויסען מויער; שמעלט זיך דאַרמען וואו עם פליסט
דאָס בלוט פון זיינע קאַמעראַדען,
די העלדען פון די באַריקאַדען,
און שרייט מיט שמאַלץ צום אַפיציר: „אַט בין איך—שיסט.“

עם ווערט פאַר שאַנדע רויט
דער דומער, בלייכער, בלינדער מויט,
און רויט ווערט אויך פאַר שאַנדע
דער הויפטמאַן פון די מערדער־באַנדע,
און ער בעפרייט
דאָס וואונדערבאַרסטע קינד פון אונזער צייט.

אויף'ן סמרענד

אַ פאַטער, אין שכרות פערזונקען,
אַ מוטער, פערלאָזען, בעטרונקען,
זיי פיהרען אַ קינד פאַר די הענד,
זיי קומען פון שענק און זיי דענקען
געווים וועגען אַנדערע שענקען,
און פיהרען דאָס קינד אויפֿען סמרענד.

דער מאַן האָט די שכירות גענומען,
ווען שבת איז ענדליך געקומען,
די ווייב האָט געוואַרט ביזן פאַבריק;
און ער מיט זיין קינד, מיט איהר מאַמען,
זיי זיינען געגאַנגען צוזאַמען,
אין שענק נאָך אַביסעלע גליק.

אין שענק, וואו עס ווילט זיך ניט עסען,
אין שענק, וואו עס לאָזט זיך פערגעסען
אַן קליידער, אַן שיד און אַן רענט;
אין שענק, וועלכער איז אַ גן־עדן
פאַר מענשען וואָס זיצען אַהן פריידען,
אַהן ברויט צווישען פיער הוילע ווענט.

איצט געהען זיי ביידע בעטרונקען,
דורך דלות און שכרות פערזונקען
און פיהרען דאָס קינד פאַר די הענד;

ווער ווייס, אויב דער גאנג וועט איהר געבען
א טעם פון א לייכטערען לעבען.
א לעבען פון מיידלעך אין סטרענד.

אין סטרענד, וואו ביי נאכט פון טהעאטער
קומט מעהר ווי איין פראנטעל א זאמער
ארויס אין די דונקעלע וועלט ;
וואו גלייך ווי די זון געהט נור אונטער
פערדונגענע ליעבע ווערט מונטער,
די שאנדע מיט דונקעל פערשטעלט.

חן-גריבעלעך

חן-גריבעלעך צוויי, קליינע מינען פון גאלד,
האָט היענעלע, משה דעם פינישער'ס קינד ;
די גריבעלעך צוויי האָבען יונגע לייט האָלד,
די גריבעלעך וואָלט יעדערער פילען מיט גאלד,
און היענעלע איז פאַר איהר שפיגעל ניט בלינד.

דאָך לאָזען די גריבעלעך, אוצרות פון חן,
איהר הערצעלע איבער פער'צרה'ט און שווער,
אין היענעלע'ס גריבעלעך, הנ'עוודיג שעהן,
אַ שאַמען פון יענער וועלט אַפט לאָזט זיך זעהן,
פער'גנב'עט זיך אַפט אַן אַנטרונענער מרער.

ס'האָט היענעלע, משה דעם פינישער'ס קינד,
אין גריבעלעך גאלד, דאָך איהר גליק אין אַ גרוב,
ווייל היענעלע'ס גליק איז אַוועק מיט'ן ווינד,
און ס'ווערען די גריבעלעך איהרע געשווינד
חן-קברים'לעך שטילע, בעהאלטען אין שטוב.

צווייטער מהייל

א וועלט מיט וועלמעלעך

1. יוגענד-חלומות:

ליעבע, לנסט און ליידענשאפט.

בין השמשות-געדאנקען

א מיפעער, טיעפער ברונעם
איז די פערנאנגענהייט,
און פערל שעפ איך פון איהם,
אָהן מיה צו יעדער צייט.

איין עמער געהט אַרונטער,
זיין חבר געהט אַרויף;
און קוים דערגרייכט דעם גרונט ער,
גיט ער אַ זוף, אַ זוף.

ער זויפט, דער בראַווער קערל,
ביז ס'טהוט אַ ציה דער שטריק:
ער זופט זיך אָן מיט פערעל,
און שטייגט אַרויף צוריק.

און דיעזער שטייגער ש י ט אַוים,
אַן אייגענעם דאַ פאַר מיר;
צום אונגליק זאָגט ער ניט אַוים,
ווי מ'ווערט אַ יואוועליר.

ס'גיט פערעל, גרויסע, קליינע,
דער עמער, אַלערהאַנד,
עס פעחלט נור דאַ אַ היינע
מיט היינע'ס קינסטלערהאַנד.

אויף שנירעלעך צו רייהען,
אין גאלד צו זעצען זיי,
אין פראכטגעוואנד צו נעהען
נאך מוסטערס אלערליי.

די איינוואוינער פון שעלען,
די קינדער פונ'ם ים
ווי אותיות אויסצושמעלען,
אין פערזען מיט זיין גראם.

די פערל צו פערואנדלען
אין ליעדער האַניגזים;
אין ראַזינקעס און מאַנדלען,
אין יאָדרע־רייכע נים.

כדי, אויך, ס'זאלען ווערען
צוריק אַ פערל — צוויי
פון היינע'ס ליעכעס טרערען,
דורך היינע'ס לאַרעליי.

1910

* * *

מיעף אין מיין הארצען פערבארגען,
מראג איך א שרעקליכע וואונד,
און איך האב אימער צו זארגען
טאמער פערראטה זי מיין מונד.

טאמער דערהערט וואו אן אויער
דעם סוד פון מיין ליעבע און לוסט;
טאמער דורכלעכערט דעם שלייער
אן אויג פון א פינד — אין מיין ברוסט.

א, עס טאר קיינער ניט האבען
דארטען א הארכער, א בליק,
ניט ביז די צייט קומט צו גראבען
קברים פאר ליידען און גליק.

1884

* * *

מיר קומען צו חלום פערשמאָרבענע קוסען
פון יאָהרען און יאָהרען צוריק,
זיי שוועבען אַרום מיר צוקאַפּענס, צופּוסען,
די עדות פון נעכטיגען גליק.

זיי קומען און וועקען אויף מױמע געפיהלען
און גראָבען זכרונות אַרויס,
וואָס האַבען געהאַט לאַנג אַ קבר אַ קיהלען
אין מאַמע צייט'ס אייזיגען שוים.

זיי רייצען מיט מיר זיך, די בלייבע טייוואָלים,
די שאַמענס פון נעכטיגען גליק;
זיי קומען, מיר דוכט, אויף להכעים צו חלום
די קוסען פון יאָהרען צוריק.

* * *

ס' האָט קינדער מיין מוזע געהאַט... אָהן עין הרע...
פון זיי די געראַטענסטע אָהן חבלי לידה ;
געבאַרען — דאָס ווינש איך אַיעדער עקרה —
אי לייכט, אי מיט גרויסע און הימעלשע פריידע.

מען זעהט קיין טבעת קדושין אויף איהר ניט,
ניט קענט איהר מיט רינגען, מיט כתובות זי געהמען,
זי קינדעלט אויס ליעכע, זי האָט פאַר איהר פיהר ניט,
ניט פאַר איהרע קינדער זיך ערגעץ צו שעהמען.

ניט אַלע, פערשמעהט זיך, פאַרשווינען, גבורים,
(עס שוואַנגערט אַ מוזע ניט איין מאַל אַ חודש)
דאָך כאַטש אָהן קידושין — זי האָט קיין ממזרים,
זי האָט זיי, אַה גלויבט מיר, פון רוח הקודש.

* * *

ס'איז דאָ אַ ריטהעם אין דעם דופק
פון אַ האַרץ, וואָס גאַהרט און זוכט,
וואָס רעגט זיך אויף, דאָ אין ערוואַרטונג,
דאָ אין אַנגסט און אייפערזוכט.

איז אייער אויער נור אַ מבין
אויף אַ פולס און זיין מוזיק,
געפינט איהר אויס די פולס־נגינה
אין איין קורצען אויגענבליק.

איהר הערט דאָן ווי ער קלאַפט מיט אימפעט
בעת די האַרץ איהר פרייד ערוואַרט,
זיין טיק־טאָק איז אַ „מרכאָט־פּחאָ“ —
אויף אַ „פור“ אַנגעשפּאַרט.

דערפאַר ווען ס'איז די האַרץ פּערצווייפעלט,
און די האַפּנונג ווייט פון גליק,
איין זאַגט דער פולס: „מונח־אתנחתא“,
אַפט זאַגאַר: „סוף פּסוק — פּסיק“.

ס'ווידערהוילען זיך די ריטהמען:
מראַל־אַ אַדער מראַל־אַל־אַ,
פרייד צי לייד שטעלט די נגינה —
מלעיל צי מלרע.

* * *

איך האָב דיך בעזיפצעט, בעזונגען,
געליעבטע, אין ווערטער אַהן צאָהל ;
בעת איך בין געזונקען, געשפרונגען
פון שמערץ אָדער פרייד — ווי אַמאַל.

דאָך אל' די געזאָנגען און קלאַנגען
האָב איך ניט געליעהען מיין קול ;
אין האַרצען ביי זיך פלעג איך טראַגען
די שמחה, דעם שמערץ — ווי אַמאַל ?

נור צוויי מאַל ווען דו האָסט דערלאַנגט מיר
ערסט נעקטער, דאָן גאַל פון איין שאַל,
אַ יובעלרוף הויך האָט געדאַנקט דיר,
אַ זיפן האָט געקלאַנגט — ביידע מאַל.

* * *

אלץ וואס דאס לעבען קען געבען,
אלץ וואס די ליעבע קען נעהמען,
נעהם איך אלס רעכט פונ'ם לעבען,
גיב איך און דארף זיך ניט שעהמען.

גיב איך און נעהם זיך אלס רעכט,
לעב אזוי פיעל ווי איך קען;
קלער ניט וואס גוט איז וואס שלעכט,
לעבענדיג צינד איך און ברען.

און ווען דאס ברענען און צינדען
אויס איז — דאן וואלט איך אייך דאנקען
פלוצלונג צו לאזען פערשווינדען
מיין פלאם, און ניט לאזען עס צאנקען.

* * *

איך שמעל ניט א האנד אויס נאך ליעבע
און האב ניט קיין מורא פאר האם,
און דאך איז א לעבען אהן ליעבע,
אהן משקה, אהן רייפען א פאם.

איך שמעל ניט א האנד אויס נאך ליעבע,
און האב ניט קיין מורא פאר האם,
און דאך מאכט פון לעבען די שנאה
א גיפטיגען, העלישען שפאם.

איך וויל ניט קיין ליעבעס־רחמנות,
ענטלויף ניט פונ'ם גרימיגען האם:
זיין צארען, ווי יענעם נדבות
פערצכט אהן פערדרום איך, אהן כעס.

* * *

עס קומט מבקר-חולה זיין
מיין קראַנקע האַרץ דער קאַפּ,
ער ברענגט אַ שאַרפעס אויג מיט זיך,
אַן אויג אַ מיקראָסקאָפּ.

ער אונטערזוכט די ברוסט ביי מיר,
די קראַנקהייט און איהר גרונד ;
זיין בליק דערשפּירט די שמערצליכסטע,
די טיעפסטע, טיעפסטע וואונד.

ער שטעלט זיין דיאָגנאָזע קלוג,
ער רעדט אַ קלוגען שפּרוך,
ער טרויסט מיין האַרץ די בלוטענדע,
און אויס איז זיין בעזוך.

דאַן בלייבט אַליין די עלענדע,
און האַלט זיך מיט איהר לייד ;
ניט היילען קען אַ הערצענסוואונד
אַ צונג מיט קלוגע רייד.

* * *

זי שטעלט אויס די ליפעלעך — רויזיג און שעהן,
זי שמייכעלט אַ גרום איהם אַנטקעגען;
ער שלינגט מיט זיין בליק פון די ליפען דעם חן,
ווי'ס שלינגט די פערטריקענטע ערד איין דעם רעגען.

זי שטעלט אויס די ליפעלעך — ליעבליך און רויט,
זי עפענט זיי אויף אום צו עסען;
ער בליקט אָן בעצויכערט דאָס פענעצעל ברויט,
ווי'ס וואַלט זיין נשמה אינ'ם ביסען געזעסען.

זי שטעלט אויס די ליפעלעך — פריש פול מיט זאפט,
ער מיינט אַז זיי שטרעבען צו זיינע,
איהם דוכט עס מוז זיין אַ מין טייוועלשע קראַפט
אין קוסען פון טייבעלעך'ס שנעבעלעך פיינע.

נור איין מאל זעהט ער איהרע ליפעלעך שעהן
פערשלאָסען פאַר ביסענס, פאַר קוסען;
הערט פלוצלונג אַ פייף, אַ וואולגארען, אַהן חן,
און ערגעץ אַ שד לאַכט פון שוואַכע, פון טרוסען.

* * *

גערן וואָלט איך ווי שלמה המלך געלעבט,
ווי משה רבנו געשמאַרבען :
מיין לעבען אין הונדערטער לעבענס פּערוועבט,
דעם טויט דורך אַ קום מיר ערוואַרבען.

גערן וואָלט איך ווי שלמה המלך געלעבט,
ווי משה אַ תורה געגעבען ;
ווי ביידע די מענשען צו בילדען געשמרעכט,
די וועלט זאל אין מיר זעהן איהר רבי'ן.

דאָך גרעסער ווי שלמה המלך שיינט מיר
אַ שלמה וואָס איז ניט קיין מלך,
וואָס זינגט, אָהן אַ האַרעם, פון שירים דעם שיר,
און מיט זיין פאַסטושקע לעבט פּרעהליך.

און גרעסער פון משה רבנו האַלט איך
איהם משה'ן דעם פעלקער-ערלייזער :
ער שטעהט געגען פּרעה'ן און פּרעה'לעך זיך,
איהם שרעקט ניט יעהאָוואַ דער בייזער.

און וואָלט איך ווי שלמה פיעלייכט ניט געלעבט,
געשמאַרבען וואָלט איך שוין ווי משה,
נור וואָלט צו אַ קום איך פון ליפען געשמרעכט
ניט גראַד פון דער שכינה הקדושה.

* * *

„אביסעלע יענעם — אביסעלע דעם...
פאר דיר בלייבט נאך אלץ א סך איבער:
א הארעלע ליעב איך זיי, גיב איך און נעהם,
דיך האב איך פאר אלעמען ליעבער.

„קום, ליעבסטער, און נעהם פון מיין ליפ דיר אראב
די זאפטגסטע קוסען, אלץ דיינע...
אט האלז איך דיר, גלעט איך דיר, קום דיר דיין קאפ,
ניט קוק אן א זייט, ד'בין ניט זיינע...

„האב אוצרות פון קוסען! וואס מאכט עס דיר אויס“ —
פאר דיר בלייבט דאך אימער דער גרעסטער —
אויב דעם קומט א קום אן, א חיריק די גרויס,
דעם צווייטען א קום פון א שוועסטער.

„נו, קרים זיך ניט, ליעבסטער, דו ווייסט דאך איך ליעב
פאר אלעמען מעהר דרך און לענגער;
ניט קרים זיך, מיין טייערער, נעהם וואס איך גיב,
וואס טויג דיר צו זיין אזא שטרענגער?
* * *

דרייפערטעל, פיערפינפטעל — איך נעהם וואס זי גיט,
אין גאנצען דער קרן, כמעט גאר די פירות;
ס'בעגרייפט נור די נארישע הארץ מיינע ניט,
ווי קומט צו דער ליעבע תשבורת?

* * *

איך דארף ניט קיין מול, איך דארף ניט קיין שכל,
איך דארף ניט קיין געמליכע גאב ;
איך בין איך זאגאר די אונשמערבליכקייט מוחל,
כל זמן ווי מיין ליעבע איך האב.

כל זמן ווי איך לעב, און איך ליעב, און בעוועג זיך,
מיט פרייד אדער לייד אין מיין ברוסט,
כל זמן ווי איך זיפן, און איך זינג, און איך רעג זיך,
און לאך צי פון שמערץ, צי פון לוסט.

איהר לאזט מיר מיין ליעבע, און איך בין איך מוחל
אלץ וואס איהר קענט האבען און האט ;
איך דארף ניט קיין מול, איך קום אויס אהן שכל,
איך בין אין מיין וועלטעל דער גאט.

* * *

ווען איך וואלט געוועזען יהושע בין-נון,
און ס'וואלטען געפאלגט מיר די זון, די לבנה,
וואלט אפשר איך אויך די לבנה, די זון
פערהאלטען, דאך גאר מיט אנאנדער כונה.

ניט גבעון, און ניט אין אילון דער מהאל,
פערלאנגט ביי מיר ליכט פאר א לאנגע מלחמה;
פערקעהרט איך וויל רוח אין דער ליעבע אמאל,
און דונקעל וואס לענגער בעדארף מיין נשמה.

איך דארף ניט קיין איבערנאטירליכע מעג,
איך בעט ניט קיין ליכט פון דער זון, קיין דערווארמונג,
דער שטראהל פון איהר אויגעלע לייכט מיר מיין וועג,
און ווארעם גענוג איז מיין ליעבסטע'ס אומארמונג.

און וואלט איך געוועזען יהושע בין גון,
און ס'וואלטען געפאלגט מיר די זון, די לבנה,
וואלט איך זיי געבעטען — דעם מאַנד און די זון,
זיי זאלען דאָס ליכט, זייער זיסע מתנה —

בעהאלטען ביי זיך ביז די ליעבע ווערט קאלט,
ביז איך מיט מיין גליק וועלען דארפען זיך שיידען;
ביז איך ווער פערטריעבען דורך האס, דורך געוואלט,
דורך שנאה און אייפערזוכט פון מיין גן-עדן.

* * *

Down in the forest something stirred,
It was only the note of a bird.

מיעף אין וואלד האט די לופט זיך גערעגט,
אזוי שמיל, אז איך האב'ס קוים געהערט ;
דאך, בעלעכט, האט דער וואלד זיך בעוועגט,
ווי א שוף אין איהר האפען געקעהרט.

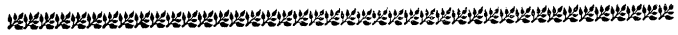
מיעף אין וואלד האט די לופט זיך גערעגט,
ס' האט א פויגעלע'ס פיפן זי בעוועגט.

ס'שטעהט דעם לעבענ'ס פריהמארגען פאר מיר,
און איך גאהר נאך א גלעט פון דיין האנד !
און, געליעכטע, איך וואך ביי דיין מיר,
אבער ס'ווארט זיך ניט מעהר נאך-אנאנד.

מיעף אין וואלד האט די לופט זיך גערעגט,
ס' האט א פויגעלע'ס פיפן זי בעוועגט.

ס' האט די לופט מיעף אין וואלד זיך גערעגט,
און איין ווינטעל דעם אנדערען פרעגט :
וועט ערוואכען די ליעבע ? און באלד ?
און א ווידערהאל ענטפערט : און באלד.

מיעף אין וואלד האט די לופט זיך גערעגט,
ס' האט א פויגעלע'ס פיפן זי בעוועגט.

* * *

זיי זיינען זיך דארטען געזעסען די צוויי,
דורך הערבסט-טעג און ווינטער-טעג, געהענדיג ראש
און פלוצלונג א שרפה דאס הויז האט ביי זיי
פערברענט, און איצט גראבען זיך ביידע אין אש.

ווייל דארטען אין אש ליעגט א דימענט פערשארט,
דער דימענט, ער ווערט ניט אין פייער פערברענט
מען דארף איהם נור זוכען, ער ליעגט און ער ווארט
אויף איהם אדער איהר, צווישען הרוב'ע ווענט.

און דאך צי'ס געפינט דער יואוועל זיך צי ניט,
צוויי זאכען ניט ניט זיי דאס לעבען צוריק:
זי רעטעט פון בראנד מעהר איהר גלויבען שוין ניט,
אין פייער אויף אייביג פערליערט ער זיין גליק.
— הענריק איבסען.

* * *

אה, די פוסטע, קאלטע, טונקעל-גרויע ווערטער!
קיינמאל, קיינמאל ווערען זיי ביי מיר
פול ניט, ווארעם ניט, ניט ליכטיג אין די ערטער,
וואו, אלס גאסט, דאס גליק קלאפט אן מיר,
וואו עס בעט ביי מיר
זיין בילד זיך אויף פאפיר.

אה, די ביזע ווערטער, נאָר פאַר גיהנם-ליידען
האַבען היץ זיי, פאַרב און זונענשיין;
ווערען שטום און אייזקאלט ביין גן-עדן,
הערען אויף געהאַרכזאַם מיר צו זיין,
בעת ביין מיר די פרייד
ווארט אויף דעם רוף: „אַריין!“

ווערטער אַהנמעכטיג צום זינגען און צום זאַגען
דוקא בעת די האַרץ איז פול מיט גליק;
לעבען אַבער אַב ווען'ס קומט צום קלאַנגען,
ווען עס געהט דאָס גליק אַהיים צוריק,
און אין אויג אַ טרער
מטושטש מאַכט דעם בליק.

* * *

עם טרעפען זיך, שלינגען זיך ליפען צוויי פֿאַר,
צוויי מענשען — איין לעבען, צוויי הערצער צוזאַמען;
צוויי שטימען איין איינציג האַרמאָנישער טאָן,
איין איינציגער קלאַנג אין צוויי גראַמען.
איהר העל־קלאַרער טייך אין מיין ים פליסט אַרונטער,
אַ שמראָם געהט אין וועלענרויש אונטער.

מיר שוידען זיך. אויסגעהט דער פלאַם פונ'ם ליכט.
דער קלאַנג איז פֿערשאַלען, די פֿרייד איז געשטאַרבֿען;
אינ'ם וועלענרויש וואַרפט זיך פֿערלאַזען אַ שיף
געשטראַנדעט, פֿערוויסט און פֿערדאַרבֿען.
עס געהען אליין מיט אַ גסיסה־העויה,
צוויי מתים צו זייער לוויה.

מיר טרעפען זיך וויעדער, מיר קומען צונויף
און גלייך לאַזט אַ שופֿר־משיח זיך הערען;
ניטאָ מעהר קיין גיהנם, אויס חרבֿן אין שיף
ס'לייכט וויעדער איין איינציגער שייַן פֿון צוויי שמערען
עס שטייגט אויף אין יאַמערטהאַל מיין הרהיזתים
מיין האַרץ שטעהט אויף תחית־המתים.

* * *

און וויעדער אמאל איז זי שבעה געזעסען
מיין ארעמע ליעבע אין הארצען ביי מיר.
און וויעדער אמאל האט זי קריעה געריסען
נאך האפנונגען גרינע, איצט בלייך ווי'ס פאפיר,
אויף וועלכען היינט טרויערט מיין מוזע נאך איהר.

און וויעדער אמאל שוועבט ארום די נשמה
פון איהר, וואס מיין ליעבע אויף אייביג פערליערט.
זי שוועבט אין מיין הארצען, היינט אויך א נחמה,
זי שוועבט ווי אין עולם התורה פעראירט,
אזוי ווי א שיפעל פון שטורעם געפיהרט.

און וויעדער אמאל ברענט א לעמפעל א קליינער
און ווייזט דער אבלה איהר חושך אויף קלאר ;
און ווייזט דער אלמנה, מיין ליעבע דער ריינער,
א מארכלאזען מוח, די צוויי פונ' פאאר,
א לעבלאזען לעבען, דעם גארנישט פון גאר.

* * *

זיין וואלט איך א קינדער־קעניג,
אין א קינדער־לאַנד,
מיט א קינדער־מיניסטעריום
אַהן צופיעל פערשטאַנד ;
מיט א בלומען־הראַן אין וועלדעל
אויף דער פרייער לופט,
אין דער האַנד א לולב־סצעפּטער
מיט זיין פרישען דופט.
און א קרוין וואלט איך געטראָגען
אויך ניט פון מעטאַל,
אויך א שפּאַגע וועלכע קומט ניט
פון קיין אַרסענאַל.

און דער קעניג מיט די בירגער
וואַלטען זיך געשפּיעלט,
וואַלטען וועלדער מיט געלעכטער,
מיט געזאַנג פּערהילכט ;
און די ברעקלעך־אונטערטהאַנען
וואַלטען מיך רעגירט,
דאָך לאַז ווערען קאַלט די ליעבע,
וואַלט איך רעזיגנירט.
ווייל די ליעבע, זי אליין נור,
מיט איהר צאַרטער האַנד,
קינדער־פאַלק און קינדער־קעניג
פיהרט אין קינדער־לאַנד.

* * *

איך ווייס, איך ווייס :
מען דארף די געפיהלען בעהערשען, בעשרענקען,
א טאטען ניט מראצען, א מאמען ניט קרענקען,
איך ווייס, איך ווייס!
מען דארף רעספעקטירען די מיינונג פון שכנים
און ווער רעדט פעראכטען — אודאי ניט קיינעם,
איך ווייס, איך ווייס!
דער מענש אין זיין לוסט טאר ניט זיין ווי א חיה,
געוויס ניט, איהר דארפט מיר ניט ברענגען קיין ראיה,
איך ווייס, איך ווייס!
מען דארף ניט בעגעהרען וואס אנדערע האבען
און זיך בלויז אן אייגענע ליעבליכקייט לאבען,
איך ווייס, איך ווייס!
אה, יא! עולם־הזה פערגעהט ווי א שאטען
און ווער עס איז גוט, לעבט ווי גאט האט געבאטען,
איך ווייס, איך ווייס!

* * *

נור איך — איך ליעב!
און קלוג ווי איך זאל ניט די דומהייט בעדענקען
קען איך מיין געפיהל ניט בעהערשען, בעשרענקען,
איך ליעב, איך ליעב.
און זעה איך די ליעבסטע, איהר שמייכעל דעם שעהנעם,

פּערגעס איך אָן לייטען, אָן קרוכים, אָן שַכּנים —
איך ליעב, איך ליעב.
איך פיהל נאָר דעם חן פון איהר בליק, איהר העויה,
איך ליעב זי און פרעג ניט : בהמה צי חיה —
איך ליעב, איך ליעב !
ך' בעגעהר זי אַלס מיינע ! ניט גולה, ניט צדקה,
וואָס אַרש מיר צי האָט אויף איהר ווער אַ חזקה —
איך ליעב, איך ליעב !
און פיהרט אַזאָ ליעבע דירעקט אינ'ם גיהנם,
ווייל זי, מיין געליעבטע, דאַרף לעבען פאַר יענעם —
דאַן — ברען איך און ליעב.

* * *

איך שווייג
און זי פרעגט
מיט א שטרעאל פון א בליץ אין די אויגען,
אויף אמאל פון א פינסטערע כמארע פערצויגען,
מיט א קנאל פון א דונער אין קול'כעל: „ווארום
ביזטו שטום?“
און ס'פערציהט זיך א שמורעם, א רעגען וואס טריפט
ווי מיט שוועבעל און פעך, ווי מיט גאל און מיט גיפט,
וואס נאך איהם וועט אין הימעלגעוועלב קיין שום דוהע,
קיין פארביגער בויגען פון פריעדען און רוהע
זיך ניט זעהן...
און איך פיהל,
אז עס קומט מיט א דאפעלטער וואוסה, מיט א גום
פון א דאם א געפלאצטען, אין העלישען פלום
נאך אמאל
איהר „ווארום?“
איהר „ווארום ביזטו שטום?“ אין א שרעקליכען קול,
און איך הער
זוי זי גרילצט:
„נעהם די לאפע פון מויל ארויס, בער!
ך' קען דיין האם אזוי גוט ווי דיין ליעבע פערטראגען
לאמיר הערען, דו פאלשער, וואס האסטו צו זאגען?
נו, קום, שפיי א קללה אויס, זידעל-זיך, לייג,
נור ניט שווייג!“

זי ווערט שטיל.

און איך וויל

איצט איהר זאגען : „געליעבטע, איך שווייג נור דאָרום,

ווייל דו פילסט, איבערפילסט מיר מיין ברוסט

מיט בעגעהר, מיט אַ ברענענד - פערצעהרענדער לוסט,

דו אליין טרייבסט פאנאנדער די ווערטער

ווייס איין הימעל, אין וואַסערע וויסטיגע ערטער,

נור דאָרום

בין איך שמום“.

אַבער קיים

טהו איך אויף מיינע לעפציק, ווער איך באלד זי געוואָר,

מיטען ליעבליכסטען שמייכלע, גאָר אויפען וואָהר,

און דער גרימצאָרן איהרער, דער אויסגוס, דער פלוך,

מיטען דונער, דעם בליץ און דעם פלוך —

לץ אַ טרוים!

בלויז אַ טרוים!!

אַ שוידערהאַפּט־העסליכער, אַבער ניט מעהר ווי אַ טרוים!

„ס א פ א“

איהר ארעמע הארץ איז א תפיסה,
אין וועלכער, אין קיימען געשמידט,
געהט אויס, אין א לאנגזאמער גמיסה,
איהר ליעבע פון וועכטער געהיט.

א פסול'ע ליעבע, א טריפה,
וואס האט אהן א ברכה געברענט,
געפלאקערט צום סוף ווי א שרפה,
מיט האס פאר בעשרענקונג פון ווענט.

א ליעבע אהן חופה, אהן רינגען,
פון וועלכער די צניעות ענטלויפט,
וואס דינגט ניט און לאזט זיך ניט דינגען,
און קויפט ניט, און ווערט ניט פערקויפט.

וואס געהמט פאר א קום א נשמה,
און גיט אב איהר וועלט פאר א קום,
און גיט פאר בעטרוג, אלס נקמה,
א גיפטי-ראנק אנשמאט דעם גענום.

א ליעבע אהן שרעק פאר א ריכטער,
אהן חרפה פאר לייטען, פאר גאט ;
וואס וויל ניט און קען ניט זיין נישטער,
און לאכט פון דעם אבלאכער'ס שפאט.

וואָס לאַכט פֿון קברנים און טרונעם,
פֿון תּליות, פֿון פעטליעם, פֿון שטריק;
צודריבעלט די שטריק, און מאַכט סטרונעם,
און שפּיעלט אויף זיי גיהנם־מוזיק.

* *
און איצט, אין אַ לאַנגזאַמער גסיסה,
נעהט זי, איהר בעזיצערין, אויס;
עס פּלאַצען די ווענט פֿון איהר תּפיסה,
דער טויט שטופּט די ליעבע אַרויס.

דער שלאָס מיט די קייטען צושפּרינגען,
אויס וועכטער, אויס אייזערנער שטאַנג!
די ליעבע, אַ פּרייע, קען זינגען,
צום אַבשיעד, איהר שוואַנען־געזאַנג.

ס'איז אויס אין די אויגען דער פייער,
געשטילט איז דער קאַמפּף אין דער ברוסט;
און דאָ איז דער טויט, דער בעפּרייער,
מיט זיך נעהמט ער ליידען און לוסט.

און ער איז צו איהר ניט געקומען
ווי ס'קומט אָן אַ שונא אין לאַנד;
דעם טויט האָט זי ליעבענד גענומען,
איהם געבענדיג פּריינדליך די האַנד.

זי בעט ניט ביין טויט קיין ערבאַרמונג,
זיין שמייכעל פּערלאַנגט זי, זיין גלעט;
זי געהט צו איהר לעצטער אומאַרמונג,
צום קבר — איהר חתונה־בעט.

ניט אמת ?

ניט אמת ? ווען'ס שטארבט אָב די ליעבע ביי דיר, און חרוב ווערט דיין בית-המקדש אין האַרצען, און אויף דעם מזבח, וואו'ס פלעגען אַמאָל געבראַכט ווערען ליעבעפול ליעבע'ס קרבנות פון מנחה און שלמים אויף הייליגע פלאַמען, בלייבט איצטער דיר איבער ניט מעהר ווי די אַש, מיט דונקעל-געוואָרענע קאַלטע בלוטס-טראַפענס, וואָס זעהען זיך אָן ווי די שפורען פון מאַרד, בעגאַנגען דורך מעגשליך-אונמעגשליכע הענד, דערשטיקענדיג לעבען און פריידע אין זיך...

ניט אמת ? ווען'ס שטארבט אויף דעם אופן די ליעבע ביי דיר, און די שכינה אין דיין קדש-קדשים רייסט קריעה, און הויבט אָן איהר שלשים פון טרויער, בעת צלמים פון פליישליכע, מעגשליכע געטער : פון באַקבוס אין שכרות, און ווענוס אין תאוה, פערנעהמען איהראַרט אין דיין האַרצען, אי הֵר מעכמעל, און שטעלען זיך פּרעך ביין מזבח פון ליעבע, וואו דו, כהן גדול, פלעגסט שטעהן שטאַלץ אַמאָל און אַפּפערן, האַלטענדיג זיך פאַר אַ גאַט, וואָס איהם אַליין קומט גאַר דער וויירוין, די אַפּפער, די גאַטהייט, די כהונה און אַליץ ?

שׂיט אמת, אַז ווען דיעזע הייליגע ליעבע

שטארבט אָב, און אַ שרפה מיט שלאַנגען פון פייער,
מיט וואַלקענס פון רויך מאַכט דיין הר המוריה
פאַר אַיין אונגעהייערן קבר, אויף וועלכען
דיין כותל מערבי שטעהט ווי אַ מצבת,
אַ זכר למקדש פון חרבן און טויט, —
ניט אמת, מיין פריינד, אַז עס געהט דאָן אַרויס
דיין אַרעמע, קערפער־בערויבטע נשמה
אין גלות, אין עלענד, אין עול־התהו,
און ווערט דאָ געשליידערט מיט וואוטה נאָך אַנאָנד
כף הקלע, צום שפּאַס פאַר די שדים,
די לצים פון אשמדאי'ס פּראַקטישער העל;
געוואָרפען אין היץ און אין קעלט, צווישען הימעל
און ערד, צווישען שמערצליכע תאוה און שמערץ;
אַניט — ווען עס קריגט די נשמה איהר רוח —
פּערגעסען ווערט זי גאָר אין גאַנצען, אַ שטייגער
ווי אויף אַ פּערלאַזענעם שלאַכט־פעלד
דער בר מנן פון אַ דערשאַסענער טויב?

ניט אמת, מיין פריינד? אַזוי פיהלסטו אין זיך
בשעת עס שטארבט אָב די ליעכע ביי דיר...

איך גיב אויף

זיי זאגען אז טרינקען איז שעדליך,
איך גלויב זיי, טרינק לאנג שוין ניט מעהר.
ס'פלעגט קוויקען דער ביטערער טראָפען
מיין האַרץ די פערביטערטע זעהר.
און אַפּט פלעג איך וועהמאַג פּערזינקען,
די ווערים פון רייע דערטרינקען
אין וויין, אין אַ טראָפעלע ביער...
גענוג! דאָס איז שעדליך פאַר מיר.

זיי זאגען, אז טאַבאַק איז שעדליך,
איך גלויב זיי, איך גלויב זיי דאָס אויך;
און דאָך וויפיעל גליקליכע שטונדען
האַב איך ניט פּערבראַכט מיטען רויך!
ווי אַפּט האַב איך פּריידען געפונען,
האַב שמערצען — ווי וואַלקענס צורונען —
פּערלאָרען אין אַ פּאַפּיראַס...
דאָך פּאַלג איך זיי, אַפּפּער אויך דאָס.

זיי זאגען, אז דיכטונג איז שעדליך,
אז געלד האָט ניט ליעב דעם פּאַעט;
געוויס, עס איז דאָ וועניג ריוח
אפילו ביין שעהנסטען סאַנעט.
און כאַטש איך פלעג הימעלספּרייד קריגען,
כמעט אַ גן-עדן-פּערנגניגען,

פון איטליכען ליעד — ווייס איך היינט :
מערקור, גיט אפאל, איז מיין פריינד.

זיי זאגען, אז ליעבע איז שעדליך,
פאר יונג, קליוחומר, פאר אלט.
עס שמערצט, — דאך איך פאלג זיי די פרומע ;
איך האס היינט אין יעדער געשמאלט
דעם כשוף, דעם רייץ פון די פרויען,
מיט זיי וועל אליין זיך גיט טרויען,
א מזוזה האב איך היינט ביין טיר ;
אויס ליעבע ! זי'ו שעדליך פאר מיר.

איצט זאגט מען, אויך לעבען איז שעדליך,
דאס לעבען איז איין לאנגע זינד ;
געוויס, עס איז דא אינ'ם לעבען
פיעל פרייד פאר'ן גרייז, פאר'ן קינד —
דאך פריידען בעמייטען עבירות,
דורכאויס נור פערבאטענע פירות.
איך פאלג... איך בין קראנק, איך בין מיעד...
איך שמארב... איך דערוינג נור דיעס ליעד.

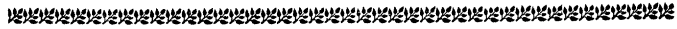
חוני המעגל

(פאר די זאמעטקינס, איהם און איהר — א מתנת.)

ער זיצט אין זיין לעהנשמול, א ספר אין האַנד,
אין צימער ווערט דונקעל און אויסער דעם זייגער,
דעם וועכטער פון צייט, וועלכער רעדט צו דער וואַנד
און קלאַפט אויף זיין היימיש-אַלטמאָדישען שטייגער,
איז קיינער ניטאָ, ניט אין הויז, ניט אין גאַס,
הפנים אַוועק מיט די שטראַהלען וואָס בלענדען —
און ס'זיצט זיך נחמיה פערטראַכט, עטוואָס בלאַס,
פערטיעפט אין די אידישע שעהנע לעגענדען.

און איבער זיין בוך דרעמעלט לאַנגזאַם ער איין
— עס דרעמעלט שוין לאַנג דער קאַנאַריק אין שטייגעל —
און ס'קרױשקעט זיך באלד זיין נשמה אַרײן
אינ'ם גוף פונ'ם געטליכען חוני המעגל.
און ס'דוכט זיך איהם אַב, אַז אויף זיעבעציג יאָהר
שלאַפּט איצטער איין ביסלעכווייז ער פונקט ווי יענער.
ער קלערט וואָס וועט זיין, ווי אַ מענש אויפען וואָהר,
און מאַלט פאַר די צוקונפּט זיך בילדער און פלענער.

און ניט נור וואָס וועט זיין זעהט ער און בעטראַכט,
שוין לעבט ער — און דאָס געהט אויף גיך אין חלומות —
פונ'ם מקיץ נרדמים צום לעבען ערוואַכט,
מיט מענשען אַרום איהם, מיט עופות, כחמות,

מיט פעלדער און הייוער, אלץ וואונדערבאר פרעמד,
אלץ אנדערס ווי זיי האָט געזעהן ער פארציימען,
דאָן קוקט ער אויף זיך. אָך! זיין בנה, זיין העמד,
צוקריכען ווי שפינוועבס. אַ חרפה פאַר ליימען!

און ענדליך, איהם דוכט, האָט צו זעהן ער דערלעכט
נאָך וואָס ער פלעגט גאַהרען אין יענעם יאַהרהונדערט:
אַ מענש, אַ געפליגעלמען, זעהט ער וואָס שוועכט,
הויך, הויך אין דער לופט, פון די וואַלקענס בעוואונדערט.
און אַט איז אַ טעלעמקאַפּ. . . ווייזט אייך אויף קלאָר
וואָס טהוט זיך פאַר צעהנדליגע טויזענדער מיילען,
און דאָס אלץ אין וואַסערע זיעכעציג יאַהר. . .
הכלל, אַ מענש דאַרף זיך צו שטאַרבען ניט איילען.

איצט פרויען, וואָס בלייבען ביז אַכציג יאַהר יונג
און מענער צו ניינציג נאָך אמת'ע ריעזען.
נחמיה וואָלט טהאָן צו איהר וואוינונג אַ שפרונג. . .
וואָס וואָלט זי געזאָגט, ווען ער וואָלט זיך בעווייזען
איצט פלוצלונג פאַר איהר. . . אַבער וואו איז איהר הויז?
פערשוואונדען איז אַלעס! אַך, פריידעניו, שענהע,
דו פוכלינקע פלויס, דו! דו בליהענדע רויז!
וואו איז זי איצונד, די נשמה די ריינע?

די הענטעלעך שמאַל מיט אַ ריהר וואָס איז צאַרט,
די פיסעלעך קליין מיט אַ טראַט פון אַ פעע,
אַ הערצעלע קיינמאַל ניט ביטער, ניט האַרט,
אַ קעפעלע גאַט'ס העכסטע קינסטלער-אידעע;
און ציינדעלעך, פערעלעך — שנורעלעך צוויי,
און אויגעלעך בלויאינקע, מאַגישע שפיגלען.

און שולטערען רונדע, מען זוכט הינטער זיי
מיט זיכערהייט גרויסע מלאכים'שע פליגלען.

וואו איז זי? געה זוך אין א שיפברוך א רינג,
געפין א בריליאנט נאך א שרפה ביין מויער,
און דא לויטער פרעמדע, רעד, קלאג פאר זיי, זינג,
כאטש רעד צו א מויבען א שכור'ען פויער.
אך פריידעניו, זי האט אויף עטליכע מעג
פון איהם זיך, ווי פון איהר נשמה, געשיעדען,
דערווייל זיינען צעהנדליגע יאהרען אוועק,
דער היינט פונ'ם נעכטען איז שרעקליך פערשיעדען.

און ס'שמעהען דא הייזער ניט איין אויף אן ארט,
זיי קייקלען אויף רעדער זיך ווי עקיפאזשען;
דער עולם בעוועגט זיך און וואנדערט, איין ווארט,
אין רייזע־פאלאצען מיט הונדערט עטאזשען.
וואו גאסען? ווער גאסען? מען וואוינט אויפען טייד,
מען רייט אין דער לופט ווי אמאל קיין וואלהאלא
די העלדען די טויטע — מיט געטער צוגלייך,
אך, וואו איז, ווער ווייס, זיין געליעכטע, זיין כלה?

ער כאפט זיך צום שמאק, ער איז לאנג שוין צופוילט,
נחמיה בעשליסט אהן א שמעקען, א פיהרער,
צו לאזען זיך איבער'ן שטאדט. דאך איהם גרוילט
צו זיין א ווילד - פרעמדער, פיעלייכט שוין ניט איהרער,
אפילו ביי פריידעלען, איצטער ווען אלץ
איז אנדערס... ער שמעהט ווי א שטיין, ווי א גולם,
ער פיהלט ווי לומ'ס ווייב זיך פערוואנדעלט אין זאלץ,
און... הימעל! וואס זעהט ער? דער אלטער בית עולם!

ער איינער נאך אימער גענוי ווי אַמאָל :
דיזעלביגע אַלטע, בעקאַנטע מצבות,
נור גרעסער צו זיין שיינט נחמיה'ן די צאָהל,
דאָ רוהען מעהר מענשען היינט — זכרים, נקבות.
איצט קוקט ער אויף זיך... איז אליין אַ סקעלעם,
קיין פלייש און קיין בלוט, כמעט טויט יעדער אבר,
דאָס וואַנדעלט משמעות, נחמיה'ס פאַרטרעט
אַרויס פונ'ם ראַהם... האַלט! וואָס איז דאָס פאַר אַ קבר!

„פּ“, „נ“! אויף אַן אַלטער, פון רעגען, פון ווינד,
פון היצען און שטורעמס צוטומעלטער ברעמעל —
ניט זי... דאַנק גאָט! ניין! ווייל דאָ ליגעט גאַר אַ קינד,
און הייסט גאַר ניט פריידע, איהר נאַמען איז עמעל.
אַ שטיין איז פון האַרצען אַ שווערער אַראַב,
„הילדה — דערצעהלט מען אייך — עמעל בת זלמן“
פיער יאָהר אַלט! און ער האָט פערלאָרען דעם קאַפּ!
אַ בריה אַ איד... שנעל, אַרויס פון בית עלמין.

ער געהט, אַבער ס'יאָגען אין מח מיט רעש
זיך איינער דעם צווייטען פיעל שוואַרצע געדאַנקען,
ווי'ס יאָגען זיך פליגלען פון ווינדמיהלען ראַש,
דער — יענעם... דאָך פּלוצלונג, פון יענער זייט פּלאַנקען
דערזעהט ער אַ קבר'ל אָהן אַ „פּ“ „נ“,
און דאָ שטעהט דער קברות־מאַן, רוהיג ביין טויער,
אַ שנעע־ווייסער באַרד, אויף אַ בויך ווי אַ טון,
אַ פנים — אַ בוריק און רויה אונגעהייער.

„וואָס? פריידעלע בעריל'ס? געוויס, איך געדענק“
— נחמיה'ן דער קברות־מאַן ענטפערט געלאַסען —

געלימען האָט זי פון אַ ליעבשאַפּט, אַ קרענק,
מען זאָגט אַז דאָס קריגט מען ביי זיי אין די קלאַסען:
פערפיהרט האָט אַ פּלומ זי, ניט שעחן און ניט רייך,
און האָט ניט געוועלט מיט איהר חתונה האַבען.
ויברח! הוטשאַק!! און זי האָט מען אין טייך
געפונען, און הינטער'ן פּלאַנקען בעגראַבען.

„אַ קימאָלן איז דאָס...“ דאָ גיט אַ געשריי
נחמיה, און וועקט אויף דעם פּויגעל אין שטייגעל,
ער רייבט זיך די אויגען אויס, טהוט זיך אַ דרעה,
אין זיך, אַרום זיך זוכט ער חוּני המעגל...
ניטאָ... און אַהן פּריידעלען איז ער אין הויז,
ניטאָ מיט אַ וואָרט זיך צו וועמען צו ווענדען,
נור פּריידעניו'ס בריעף פאַלט אַרויס אין זיין שוים,
פּונ'ם בוך, פון די אידישע, שעחנע לעגענדען.

20 מאי 1910

א מאמע'ס הארץ

(אן אלט פראנצויזיש ליעד)

אמאל האט א בחור, א יונגער, געליעבט,
איוועה איז צו מיר, איוועה, איוועה!
אמאל האט א בחור, א יונגער, געליעבט
א מיידעלע, וועלכע האט איהם ניט געליעבט.

בעפוילען האט זי איהם: „ברענג מארגען צו מיר“ —
איוועה איז צו מיר, איוועה איצונד —

זי האט איהם בעפוילען: „ברענג מארגען צו מיר
די הארץ פון דיין מוטער צו שפייזען מיין הונד.“

דער'הרג'עט זיין מוטער האט ער אויפען שמעל,
— איוועה איז צו מיר, וועה איז מיר און ווינד! —
זיין מוטער דער'הרג'עט האט ער אויפען שמעל,
און איז מיט איהר הארצען געלאפען געשווינד.

און לויפענדיג איז ער געפאלען אויף דר'ערד,
איוועה איז צו מיר, מיר שוידערט, מיר גרויט, —
און לויפענדיג איז ער געפאלען אויף דר'ערד,
און די הארץ האט געראלט אינ'ם קויט.

דאך ליעבעפול האט איהם די הארץ נור געפרעגט,
איוועה איז צו מיר, וועה איז מיר און ווינד! —
די מוטער'ס הארץ האט געפרעגט נור ביי איהם:
האסט דו זיך ניט וועה געטהאן, מייערעס קינד?

א הספד אויף דאָנאַ בלאַנקא

זי איז פריי!
אַה, איך ווייס, עס איז דום,
איהר געזונטע, איהר קלוגע;
און איהר קוקט אויף מיר קרום
בעת איהר הערט ווי איך שריי:
זי איז פריי, זי איז פריי!
ניין, איך בין ניט משוגע,
כאַטש די פרייע ליעגט טויט,
כאַטש זי ליעגט קאַלטערהייד,
אין אַ שרעקליכען זאַרג,
אין אַ זאַרג האַרט און שוואַרץ,
פול מיט פעסט, ווי אַ זומפ;
כאַטש דער טויט ווי אַ באַרג
דריקט איהר ברוסט, פרעסט איהר האַרץ,
און איך שריי: זי איז פריי!
כאַטש איהר האַרץ איז שוין פוסט,
ווייל אַ טייוועלשער פומפ,
מיט אַ העלישער קראַפט,
האַט פון האַרצען איהר בלוט,
פון איהר לעבען די זאַפט
אויסגעזויגט, ווי די ברוסט
זויגט הייס־הונגעריג אויס
דאָס קינד, בעת עס רוחט,

בעת עם ליעגט און עם רוהט,
ביי דער מאמען אין שוים.

זי איז פריי!

זי איז מעהר ניט קיין ווייב,
קיינעם ווייב! זי איז פריי!
קיין געזעץ, קיין שום זימע
האלט איהר הייליגען לייב
ניט אונטער אימיצענ'ס שוץ;
איבער איהר גיט קיין שליטה
איצט דעם, וואס דעם שוץ
קויפט זיין גאלד, קויפט דער פוץ
אויף איהר גוף, וואס דאס גאלד
האט בעצאהלט; ווייל זי האט
איצט ניט ציערונג, ניט גאלד,
ניט קיין הייזער אין שטאדט,
ניט קיין פעלד אויפען לאנד,
ניט קיין אוהר אויפען וואנד,
ניט מעהר האלד...

זי איז פריי!

די אנשלאפענע פרוי,
מיט די אויגען פערמאכט,
פאר דער צייט, פאר דער נאכט,
יענע אויגען העל-בלוי,
ווי דער הימעל-אזור,
בעת די נעכט זיינען שעהן,
ווען'ס בעזינגט די נאטור,
א זינג-פויגעלעך כאר,

מיט א קינדערשען חן,
אין דעם ליעד, דעם רעפריין,
און די בוימער ארום,
פאר בענייטערונג שמוס,
רוישען בראוואַ ענטציקט.
זי איז פריי, און זי שלאָפט,
מיט די אויגען פערמאכט,
פאר דער צייט, פאר דער נאָכט,
אָחן אַ נאָכטליעד פּערוויעגט,
ליעגט זיך רוהיג און שלאָפט,
מעהר ניט זאָרגט, מעהר ניט האַפּט,
מעהר ניט דענקט, אָדער טראַכט,
נור איהר גוף זאָגט: „גוד־באָי!“
זי איז פריי, אַלץ פּערכיי!

זי איז פריי!
און איך זאָג אייך, זי וועט
איצטער האַבען אַ בעט,
אפשר שמאַל, אפשר קליין,
דאָך פאר זיך נור אַליין;
זי וועט שלאָפען אַליין,
ניט פון קיינעם געשמערט,
און ס'וועט רוהען אַליין,
אין אַ קעסטלע קליין,
איהר געהייליגטער לייב.
זי איז מעהר ניט, איהר הערט!
קיינעם'ס האַב, קיינעם'ס ווייב,
ס' האַט קיין שליטה אויף איהר
קיין צווייפטיגער מהיער.

קיין שום שד, קיין שום גאט —
זי איז איצמער שוין פריי!

זי איז פריי!
און איך שריי: זי איז פריי!
געגען גאט'ס מיראנדי,
געגען הימעל און ערד,
געגען דין און געזעץ,
געגען ביקס, געגען שווערד,
געגען רייטער און פערד,
געגען יעדער געוואלט
אין יעדוועדער געשמאלט:
זי איז פריי!

1901

ווער ווייס...

(פאר יהואש — א מתנה).

איז דאס א התראה פון יענער זייט לעבען?

* *

די הארץ אין הלשות — כסדר געמינטערט,
א שכל וואס דרעמעלט, א פריהלינג פערווינטערט,
א זונענשמראהל מאכטלאז בערוישונג צו געבען,
די ליעבע, די שנאה ניט קאלט און ניט הייס,
בעטייט דאס: דער סוף פונ'ם אנהויב פון סוף,
אן אנהויב פון לאנגען, אונעדליכען שלאף, —
איז דאס א התראה פון יענער זייט לעבען?
ווער ווייס...

* *

און שטארבט אב דער הייליגער פייער'ל, יענער
פונאנדערגעבלאזענער זעעלישער פונק,
וואס האט אלס א שטענדיגער, לייכטענדער ברענער,
אלס ריינער נר תמיד מיין לעבען בעלויכטען,
געווארפען זיין שייך, ווי פון הימעל א וואונק,
אין ווינקעלעך פינסטערע, פינסטער פון דורות,
אין כמארעס פון קלויסטער-געשאפענע תורות,
ענטפלעקט מיר דעם אמת, דעם לאנג, לאנג געזוכטען ;

און געהט אויס דער דאזיגער הימלישער פלאם,
וואס צינדט מיט זיין ליכט אן אין מח געדאנקען.

די האפנונג בעלעכט, ווייזט א ציעל צו דערשמרעכען,
מאכט גייסטפול און גייסטרייך דעם בשר ודם ;

און געהט אויס די ליעבע צום שוואכען, צום קראנקען,
צום פרייהייט-און-ווייסען-בעגול'טען מאן ;
די פאלקס-ליעבע, אויב זי איז מעהר ניט פאראן,
וואס שמעהט אויפען וואך ביי די בלוט מיט די פלייש,
די שוועכליכע, מענשליכע בלוט מיט די פלייש,
בעגלייטענדיג זיי דורכ'ען מדבר פון לעבען,
דורך טויזענד געפאהרען אלס עמוד האש ;

און הויכט דיעזער מעכטיגער פלאס אן צו צאנקען,
זיך ווארפענדיג פיעבערהאפט, וועהרענד ער לייכט
אמאל ווי א קראפטלאזער צינד-העלצעלע,
אמאל מיט דער מאכט פון דעם אייביגען סנה, —
דער בראנד וואס קיין לעשער, קיין שפריצער דערגרייכט,

— איז דאס שוין דער אנהויב פונ'ם אויסלאזען, ווער ווייס ?
איז דאס אין דער לופטען די פלעדערמויז שוין,
וואס מעלדעט די נאכט מיט א שטומען געוויין,
און קומט מיט די פליגלען בעדעקען מיין גוף ?
איז דאס שוין דער ערשמער, געשעפטשעמער רוף
פון איהם מיט די טויזענדער גיפטיגע אויגען,
מיט בליקען, וואס מארדען ווי פיילען פון בויגען ?
איז דאס די התראה פון יענער זייט לעבען ?
ווער ווייס...

ניו יארק, ענדע אפריל, 1910.

נישט קשה

נישט-קשה !

אין פענסמער ביי מיר שיינט די זון נאך אריין,
בעלייכט נאך מיין פנים, דערווארעמט די גליעדער ;
און מונטערקייט האב איך אהן פויקען, אהן וויין,
אין ברוסט טראג איך פיעל ניט געזונגענע ליעדער.

מיין לירע פערמאגט אונגעשפיעלטע מוזיק,
און מאַנכע כמעט ניט בעוואויגענע סטרוניעס,
מיין בליק געהט ניט אימער אהינטער, צוריק,
און שמעלט זיך ניט אַב ביי מצבות און טרוניעס.

איך האב נאך פאר עלענדע, שוואַכע אַ וואַרט,
פאר מענשען אהן האַפנונג אַ פרעהליכע בשורה,
און וואַרעם נאך האַלט איך אין האַרצען דעם אַרט,
וואָס האַט געקענט ווערן פאר ליעבע אַ קבורה.

די עופ'עלעך האַבען מיך אימער נאך האַלד,
און איך האַב זיי אַלץ נאך אַ טויענד מאל העלמער ;
איך האַב פאר זיי מעשיות פון גלאַנץ און פון גאַלד
אַ וועלט וואָס ווערט קיינמאַל ניט קעלמער, ניט עלמער.

* *

נישט-קשה !

די זון מעג זיך נייגען אויף מיין האַריוואַנט,
און אפשר איין טאַג ניט דערהויבען זיך וויעדער ;
דערווייל איז איהר שטראַהל נאך אי וואַרעם, אי נאַהנט
דערווייל זינג איך די אונגעזונגענע ליעדער.

ביידע וועלמען

איך וויל מיין חלק עולם הבא,
און אויך מיין עולם הזה האָבען :
אויף יענער וועלט אַ ברוך הבא,
גלייך ווי איך שטאַרב און ווער בעגראָבען.
— איך וויל אַ ברייטען ברוך הבא,
ווי פאַר אַ רב, ווי פאַר אַ גבאי,
און דאָ — אַ שעהנע קבורה האָבען.

* *

מיין פאַרציע וויל איך פון לויתן,
מיין גאַנצען חלק שור-חבר.
און, לעב איך, וויל איך מיר אַ חתן
זיין שמחת-תורה, יעדען יאָהר.

און צו פערטרייבען זאַרג און קומער,
דעם חתן גיט זיין גלעזעל וויין ;
אויך זאָל פונ'ם יין המשומר
אַ כּוס אויף יענער וועלט מיר זיין.

געשמאַכט גענוג האָב איך אין חדר,
אַהער מיין פענעץ פּוטער-ברויט !
חויף דעם, אַ היסביבעט צום סדר,
אַ קיטעל דאַן און נאַכען טויט.

מײן קאפּ מוז אויף אַ קיסען ליגען,
און אונטער איהם, צום שוין, אַ שווערד;
און שמאַרב איך, מוזט איהר זעהן צו קריגען
פאַר מײן צוקאַפענס ווייכע ערד.

און שערבלעך וויל איך אויף די אויגען
פון אַ געליעבטער פרויענהאַנד...
און דאַר טען מוז מיר זיין בעצויגען
די הימעלטיר מיט שוואַרץ געוואַנד.

און שאַפענ'ס טרויערמאַרש זאָל שפּיעלען
אויף מײן לויב ווערעם-אין;
און דאַן וועל איך זיך דאַ שוין פּיהלען
דריי-פערטעל אינ'ם פאַראַדיען.

און טרעפען זאָל אַ מלאַך דומה
מיך העפּליך, אַהן דעם טאַן, דעם כעס
פון אַן אוריאַדניק, אַ בהמה,
וואָס פּרעגט ביי אידעלעך אַ פאַם.

און צו מײן יאַהרצייט זאָלט איהר שטעלען
אַ ליכט, ניט שפּאַרענדיג קיין געלד,
אַ ליכט אַ רעכטס, און וועט איהר וועלען,
מעגט איהר אויך קומען מעסטען פעלד.

און אויף מײן קבר זאָל, יאַהר-יעהרליך,
אַרונטערטריפען אַזאַ טרעה,
וואָס זאָל דעם טויט כמעט בעגענהרליך
אין לעבען מאַכען — אונגעפעעהר.

* *

בקיצור, איך וויל עולם הבא
איך וויל אויך עולם הזה האַבען :
אויף יענער וועלט אַ ברוך הבא,
גלייך ווי איך שטאַרב און ווער בעגראַבען,
— אַ פיינעם, ברייטען ברוך הבא,
און דאָ — איך רוף דאָס עולם הזה ;
בעשרייבט עס מיט אַנאָנדער פראַזע —
וויל איך אַ שעהנע קבורה האַבען.

מיין שוואנענ-געזאנג

עס קומען געדאנקען פון טויט אויף דער עלטער,
ווי 'סקומען אין אַווענד געדאנקען פון שלאָף,
ווי 'סקומען אין הערבסט, כעת די נעכט ווערען קעלטער,
געדאנקען פון ווינטער, מיט פרעסט אַהן אַ סוף.

און שווימען אין מח ארויף די געדאנקען,
דאַן מאַלט זיך ניט ווילענדיג אויס יענע שמונד,
ווען'ס קומען געזעגענען זיך מיט דעם קראַנקען
די טויט-קאַנדידאַטען, דערווייל נאָך געזונד.

צוזאַמען מיט דיעזע אין קרעכצפולען חדר,
דערזעה איך אונשמערבליכע טויטע ביי זיך;
אַלץ אַלטע געליעכטע אין אייביגע קליידער,
זיי שוועבען אַהן פליגלען, זיי געהען אַהן שיך.

זיי דאַרפען ניט שיך, ניט סאַנדאַלען, ניט זאַקען,
זיי ריהרען ניט מעהר אַן די בלאַטיגע ערד;
צופום ניט קומט איצט אַהער הלל הזקן,
ניט רייט ער, דער נשיא, אַריין אויף אַ פּערד.

ער שוועבט אין דער לופטען אין זויבערע ריינע,
תּכּריכּים פּון זייד אין מיין צימער אַריין,
אזוי קומען: בערנע, בייעלינסקי און היינע,
און שעללי דער מלאך'על, ליעבליך און פיין.

צװישן די צװען זײטן פון די ספרות פון די אידן פון די ארץ ישראל פון די ארץ ישראל פון די ארץ ישראל

און בייראָן, דער געמליכער בעל מרה־שחורה
און מאָרים דער נביא פונ'ם ערד־פאר־אדועז,
און נעבען זיי ליעבלינגע פיעל פון דער תורה
בן־עמרם אין מיטען — אַ גייסטיגער ריעז.

און דאָ איז אין צימער דער שפּאַניער סערוואַנטעס,
אַ בוחן לבבות ווי שעקספיר דער גאָט;
פּערוואַקסען מיט איהם זעהט מיר אויס ראָזענאַנטע'ס
אונשטערבליכער ריימער — זיין העלד דאָן־קיכאַט.

דאָן זעה איך אַ ליעבלינג פון עלטערע צייטען,
ישעיה בן אמוץ מיין דיכטער־פּראָפעט;
אויך ער קומט צופּוס ניט, ניט קומט ער צורייטען,
ער שוועבט צו און ברענגט מיט אַנאַנדער פּאַעט.

דער וועלט'ס מליץ־יושר! אַט איז וויקטאָר הוגאָ,
געשטראַפּט אונז, געוויצען די צוקונפּט ווי ער...
ביים לעבען געהאַלטען פאַר שעדליך־משוגע
אין מוסר, אין טרויסטרייד — סיי יענער, סיי דער.

און דאָ איז דער ליעבענדער, ליעבליכער שיללער,
נאָך אימער מיט אַבשיי פאַר געטהע זיין פריינד,
די פּאַלמע איהם אַבטרעטען אימער נאָך וויל ער
איהם, פּויסט'ס און מעפיסט'ס בעשעפּער — נאָך היינט.

איצט ווינקט צו מיר היינע, גאָט אַמור'ס געזאַנדטער,
זיין אויג אויפגען שוועל פון טיר שליידערט אַ שטראַהל,
עס זאָגט מיר זיין שמויכעל: אַן שמעחת אַ בעקאַנטער:
דיין ליעבלינג און מיינער... אַהין קוק, לאַסאַל!

א בליק פון א לייב אין גמיסה נאך האט ער,
דער העלד פון זיין צייט, דער גיגאנט פון זיין לאנד,
דארט שטעהט ער, און נעבען איהם איבמען, דער פאטער
פון נארא, פון הילדא, פון העדדא, פון בראנד.

און הונדערטער אנדערע גרויסע נשמות,
געלייטערט דורך יאהרען, דעם טיגעל פון צייט,
דער זיעג לאנג גערייניגט פון בלוט פון מלחמות,
דער קאמפף פון די גיפט און די גאל שוין בעפרייט.

דער ביסענדער וויץ פון זיין רשעות געשיעדען,
די אייזערנע לאגיק נאך שארף, אבער מילד. —
זעהט! מארקס און באקונין זיי לעבען אין פריעדען,
דער שפיעז לאנג פערראסט, און אין ווינקעל דער שילד.

און לעסינג מיט מענדעלסזאָהן — קיינמאל פאנאנדער
געטרענט — זעהען ביידע אויס יונג עד היום,
און יונג זעהט אויס הערצען, דער גרויסער איסקאנדער,
דער רוסישער עמוס — דער קול פונ'ם תהום;

דער מאן מיט א מעכטיגען שופר צו וועקען
פון שלאף א האלב־טויטע, פערשאַלטענע לאנד,
א לאנד, וואו די פעלדער די וועלדער בעדעקען
מיט תליות, און ביקסען — מיט בלוט נאכאנאנד.

א לאנד, וואו עס וואוינען אי גראציען, אי מוזען,
אין עהרליכע הערצער, אין העררליכע קעפּ,
דאך פוריען רעגיערען, די ברוט פון מעדווען,
די פרייהייט אין קיימען געשמידט ליעגט אין סקלעפּ.

אהא! מיון ריש לקיש! דער לערנער פון תורה,
וואס ווייס וואס א שווערד איז, וואס ליעבט אהן א שיעור,
ליעבט שעהנהייט און פרויען — דער גרויסער אמורא,
ר' יוחנ'ס שוועסטער, איהר פרעגט נור ביי איהר.

זיי קומען די ליעבלינגע מיינע אין צימער,
פון אלערליי לענדער, פון יעדוועדער צייט,
איך גיב זיי מיון גרום פונ'ם לעבען ווי אימער,
זיי ברענגען א גרום פון דער אנדערער זייט.

דאך זיינען ניט אלע פון זיי שוכני עפר,
וואס וואוינען שוין לאנג אין א בעסערער וועלט,
פארען צווישען זיי מעהר ווי איין קבר-שלאפער,
וואס האט עד היום נאך ביי אונז זיין געצעלט.

און נעהנטער ווי אלע צו מיר שמעהט דא איינער,
נאך פריש איז זיין קבר, נאך גאנץ איז זיין בעט;
קיין צווייטע, קיין מויער, קיין ציגעל, קיין שטיינער
פערשטעלען דעם ארט ניט, וואו'ס רוהט דער פאָעט.

דאס האט ער א הויב זיך געטאן פון די כלומען,
דעם קבר פערלאזען, איצט איז ער ביי מיר.
אהער מיט די גייסטער די גרויסע געקומען
איז ער און ער עפענט צום אַבשיעד די מיר.

און דא נעבען גארדינען שמעהט א נשמה
— פערצעהרט איז געווען שוין ביים לעבען דער גוף —
ער איז דער פערקערפערטער האס, די נקמה
פאר אונרעכט, פאר רויב — דער גורדין און דער רוף.

און גאלאפ ביי אונז איז געוועזען זיין נאָמען.
זיין שאַמען בעגריסט מיך, נאָך אימער ניט אלט,
און נעבען איהם זעה איך — אַה, הערצליך ווילקאָמען! —
אַ ליעבליכע, הערליכע פרויענגעשטאלט.

* * *

און דושנע ווערט מיר צווישען אַל' דיזע גייסטער,
משמעות דאָס ווער איך אַ גייסט שוין אַליין,
נור קליין בין איך, פיהל איך זיך, צווישען די מייסטער,
אין'ס קרייז פון די ריעזען אַ מילבעלע, קליין.

דאָך ווילט זיך אַהן ווערטער ניט שיידען פון לעבען,
עס בעט זיך אַ ליעדעלע, עפעס אַ וואָרט;
ניט-שוין וועל איך איהם אַן אַמיעזדנע ניט געבען,
ישראל'ק דעם פועל, גלייך דאָ אויפן אָרט?

נור וואָג איך צו זינגען מיט זיי ניט אַרום מיר:
אַ זיפּן אַהן אַ טעקסט איז דער איינציגער קלאַנג,
וואָס איך קען איהם לאָזען, דעם פאַלק אין זיין קומער,
דער זיפּן — ער פערבלייבט שוין מיין שוואַנענגעזאַנג.

1910

2. אידישקייט, „געטליכקייט“ און
געלעגענהייטס־געדיכטע

ריקבליק אויף דעם יאהר תרמ"ד

לאזט איהם געהן דעם יאהר, דעם אלמען
האלט איהם ניט צוריק ;
ער איז פול מיט שרעקגעשמאלמען,
בלוט איז אין זיין בליק !
לויטער צרות, קיין נחמות,
האָט ער אונז געבראַכט,
אין דער גאַנצער וועלט מלחמות,
מענשענמאָרד און שלאַכט.

אייער יאהר ! ער געהט, איהר אידען,
לאזט איהם, לאזט איהם געהן !
לאזט איהם געהן, און זייט צופריעדען,
וואָס ער בלייבט ניט שטעהן.
מענשען האָבען זיך געוואונדערט,
עס זאל קענען גאָר
אין דעם ניינצעהנטען יאהרהונדערט
געבען אזא יאהר...

לאזט איהם געהן, און פאלגט מיין עצה,
גיט איהם עטוואָס מיט,
לאז ער נעהמען אויפ'ן פלייצע
איין אַנטיסעמיט !

כאַטשי איינעם פון דער באַנדע!
אפשר ווערט בעפרייט
דורך דעם איינעם פון איהר שאַנדע
אונזער „נייע צייט“.

אונזער צייט שעמט זיך אודאי
מיט די אייניקלעך
פון דעם אַלמען מאַרקוועמאדא,
מיט די שמעקערלעך.
דער פּראַצעס פון מיסאַעסלאַר
קרענקט זאָגאַר דעם זוהן
פון דעם נאַצאַרענער צעסלער
ווען ער הערט דערפון.

לאַזט איהם געהן מיט די פּאַגראַמען,
וואָס ער האָט געבראַכט ;
לאַזט איהם געהמען די בני־המן,
וועלכע מאַג און נאַכט
אונז פּערפּאָלגען מיט זלוולים,
מיט העפּהעפּ, האַס־האַס.
מיט די שענדליכסטע כלכולים,
מיט עלילות דם.

1884

צו כנסת ישראל

(פאר א. ליעסין — 8 מתנה).

אָה, גלויב זיי ניט, אַלטימ־שקע, כנסת ישראל,
איך בין ניט ענטרונגען געוואָרען פון דיר ;
מיר דאַכט נור, דיין לאַנד בלייבט שוין ארץ ישמעאל,
אפילו אויב דיינס איז עס אויפֿען פּאַפּיר.
מיר דאַכט פּאַלעסטינאַ ז'ניט מעהר דיין מדינה,
און סתם „טעריטאָריע“ — איך האַלט ניט דערפֿון ;
איך זעה ניט קיין ראַלע אויף אַזיאַ'ס ביהנע
פּאַר דיר. אַבער, מאַמינקע, איך בין דיין זוהן.

און, מאַמע, מיר שמאַרצען די אייביגע וואונדען
אויף דיר, וועלכע בלייבען רק אַפען און ניי ;
דעם לייב שניידט דער שטריק מיר, וואָס דיך האַלט געבונדען,
דיין גלות — ער לאַזט מיר ניט אַטהעמען פריי.
עס ברענט אויף מיין שטערען דער חותמו־שלקין,
און ברענט אויף דעם אָרט פון דיין גילדענעם ציין,
און גערן פּערוואַנדעלט וואַלט איך אין כליזין
מיין פען, פּאַר דיין קאַמפּף, אין מיין הייליגער היין.

דו האַסט אַבער, מאַמוניו, אַלערליי קינדער,
פּערצייַה מיר, איך ליעב זיי ניט אַלעמען גלייך,
געשאַרענע שעפּסען, געמעסטעמע רינדער —
דער צורר אַליין שייַדט אַב אַרעם פון רייך.

איך פיהל זיך אַ פרעמדער אין יעדער אסיפה,
וואו איבער בערויכטע רעגירט אַ האַבן.
איך קען איהם ניט לויבען. איך טויג ניט צו הניפה,
ער איז ניט מיין ברודער, דאָך איך בין דיין זותן.

ניין, גלויב זיי ניט, אַלטימשקע, כנסת ישראל,
ניט אַבטרייניג בין איך געוואָרען פון דיר.
מיך האָט ניט געפאַנגען די מאַכט פון סמאל,
קיין כישוף האָט לילית געהאַט איבער מיר.
ס'איז אמת, איך בין ניט אין יענער אַגודה,
וואו'ס ראַנגלען זיך פרושים מיט עשו'ס געזינד,
אויך טראַג איך די פאַהן ניט פון מחנה יהודה,
דאָך, מאַמוניו, טייערע, איך בין דיין קינד.

אין טרוים, אויפֿען וואָהר — רק מיר שטעהט פאַר די אויגען
צום פעלז צוגעשמידט פראַמעטיי דער טיטאַן.
איך זעה ווי זיין בלוט ווערט פונ'ם אַדלער געצויגען,
זיין האַרץ מיט רציחה געריסען, און דאָן —
ווי ס'וואַקסט אַב טאַג־מעגליך דאָס האַרץ פון דאָס נייע,
להכעיס דעם פייניגער, בלוטיג און ווילד ;
און יעדעס מאָל זעה איך דיין אַלמע, דאָך נייע
געשטאַלט אין דעם שרעקליכען, גריעכישען כילד.

און קומט אָן דיין אַדלער, דאָן גימען זיך טראַפענס
פון בלוט פון מיין האַרצען בעת דיינס ווערט פערצוקט,
און קומט דיין רפואה , דאָן שטעה איך צוקאַפענס
ביי דיר, אויף דיין מאַרטיר־מגילה פערקוקט.
בעוואונדער דיין אייביגקייט, מאַמע, דיין כח
צו לעבען, געדייהען, זיין אַלט און דאָך שטאַרק ;

צײַט צו שטעלען זיך געגען אַ וועלט מיט אַ מח געשאַרפט אויף אַ מיהלשמייַן, וואָס ברעכט דיר דעם קאַרק.

און גלויב מיר, איך וואָלט זיי געגלויבט דיינע גלויבער, אין זייערע לופטשלעסער וואָלט איך געלעבט ; איך וואָלט צו דער ווירקליכקייט'ס שטימע אַ טויבער, אַ בלינדער צום לעבען געווען ; וואָלט געשמרעכט, צוזאַמען מיט זיי, צו דיין לאַנד פאַר דער אומה, צו אַלץ — נור אַוועק פון מיין דאָ, פון מיין היינט ; איך וואָלט זיי געפאַלנט דיינע גוטע און פרומע, און, מאַמינקע, ווייסטו, איך האָב זיי ניט פיינט.

איך קען אַבער ניט. ווען דער שמערץ געהט אַריבער, פערלאַנגען די חושים צוריק זייער רעכט ; דאַן זעה איך די שלאַנגען אין וועג, זעה די גריבער, אַ מאַרש אַ געמאַכטען, אַ שמער וואָס איז עכט. דערביי רופט אַ בת־קול : מען דאַרף ניט מעהר האַכען צו זיין אַ נאַציאָן היינט אָן אייגענע לאַנד ; פערשאַמען ווערט ביסלעכווייז איצט יעדער גראַכען, דער גרענעץ פערשווינדעט, עס וואַקסט דער פערשטאַנד.

און דו פלאַנצסט זיך בוימער אין יעדוועדער גאַרטען, אין יעדוועדען קלימאַט, און אימליכער בויט איז טיעף איינגעוואַרצעלט, און בליהט זאָגאַר דאַרמען, וואו לאַנג שוין פערגעסען איז בכלל, איז רויס. און וואָס פאַר אַ בלעטער עס זאָלען ניט טראַגען, די בוימער — מען זעהט, זיי געהערען צו דיר ; און זינגען זיי שירה, דאַן הערט מען זיי זאָגען אין אַלערליי שפראַכען דיין אידישען שיר.

דו ביזט ניט א פאלק דורך די הייהל פון מכפלה,
דעם כותל מערבי, דעם חורבן, דעם טויט ;
קיין שכינה אין טרויער, קיין אנדער אבלה,
קיין ירמיה'ס קלאג מאכט די בלאסקייט ניט רויט.
דו לעבסט און דו לידסט, דו געפינסט דיין רפואה
פון גלעד אין זיך, אומעטום, וואו דו ביזט ;
דו לעבסט אין בן־אמוץ'עם צוקונפטס־נבואה,
פון דורות וואָס קומען מיט יובעל בעגריסם.

און פונקט ווי דו דארפסט ניט קיין האַר־באַנד, קיין שייטעל,
קיין שנרעלעך פערל, קיין ציערונג, קיין שוין,
קיין גילדערנע קייטעל, קיין הערינג אין קלייטעל,
קיין ווינקעלע מיסט אין שטוב — אידיש צו זיין,
אַזוי קענסטו בלייבען צו קינדער אַ מוטער,
אפילו ניט אין די געצעלמען פון שם,
און איך קען אַ זוהן דיר זיין, מאמע, אַ גוטער,
ווייט פון הר הבית, ווייט, ווייט פון דערהיים.

אַ זוהן, יא אַ זוהן און אַ זוהן אַ געטרייער,
געטריי צו זיין מוטער, געטריי אויך צו זיך,
געטריי צו דעם וועלט־קאַמפּף, דעם פעלקער־בעפרייער,
וואָס מוז, ווען די צייט קומט, בעפרייען אויך דיך.
אַזוי וועל איך לעבען און דיר, מאמע, דיענען,
ביז אַב לויפט מיין זאַמדגלאַז, ביז אלעס איז אויס.
איך וועל אַבער דאַן פון דיר אויך ניט ענטרינען :
דער טויט וועט געפינען מיין קאַפּ אין דיין שוים.

עבדים היינו

עבדים היינו לפרעה,
דאך שקלאפען, ניט הויזקנעכט, אה, ניין!
מיר בויען דיר פתום און רעמסס,
מיר באקען דיר ציגעל אהן שטרוי,
מיר מאכען — גאט ווייס ווי אזוי —
די ציגעל פיעלייכט אויך אהן לעהם.
מיר שוויצען ביי פתום און רעמסס,
עס זיפען ביין חס די בני שם.
עבדים היינו לפרעה,
א מצרי! מיר מאכען א ווארע,
געוויס!
דאך הייצען דעם אויווען — אה, ניין!

* *

עבדים היינו לפרעה,
דאך שקלאפען, ניט הויזקנעכט, אה, ניין!
ישראל'יק — ער האט דען א ברירה?
קען ווערן פון שוטרים דערשטיקט.
ער ארבעט — פערדיענט... אן עבירה,
אום שבת, ווען ער ווערט געדריקט,
און ארבעט ווי טאג אזוי נאכט
ביי פתום און רעמסס פערשמאכט...
עבדים היינו לפרעה,

עם שקלאפט ביי דער טומאה די מהרה,
געוויס!
דאך פוצען די שטיוועל — אה ניין!

עבדים היינו לפרעה,
דאך שקלאפען, ניט הויזקנעכט, אה, ניין!
מיר בויען איך פעסטונגען פעסטע,
מיר באקען די ציגעל אהן שטרוי.
אין גלות ביי קלענסטע, ביי גרעסטע,
יעדער אטהעמצוג איז אן אויוועה!
דור גלות און שמד, אונמער'ן רוסישען קנוט
כסדר מען באדט זיך אין אידישע בלוט.
עבדים היינו לפרעה,
א פריץ! מיר מאכען א ווארע,
געוויס!
דאך טראגען פאמאיעס — אה ניין!

איש תם יושב אוהלים

וואס קימערט ר' יאנקלען די שעהנע נאטור,
די וואונדער פון מילי-מיליאסען פון וועלמען?
ער זיצט זיך ביין ספר, פערטהאן אין זיין דרוש,
ר' יעקב, דער מאן, וועלכער זיצט אין געצעלמען.

די בערג, און די בויער, די ליליע, די רויו,
זיי זיינען פאר איהם נור פארען אין משלים;
וואס ווייס ער פון פויגעלעך, בלעטעלעך, גראז?
ר' יעקב איש תם איז א יושב אוהלים.

און חרוב איז דער בית המקדש שוין לאנג,
ניטא מעהר קיין קטורת, ניטא קיין מזבח;
וואס טויגען די בשמים, דאס בלימעל, די נאז,
און יענעם פערצייטיגען ריח-ניחוח?

איהם ארט ניט די הערליכקייט פון דער נאטור,
אליין פון דער שכינה'ס זיו איז ער א נהנה.
א מציאה דער ים, מיט'ן טייך, מיט'ן שטראם...
ער האט בלויז איין איינציגע וועלט—דאס איז יענע.

נור יענע וועלט איז איהם אן אמת'ע וועלט
דאס לעבען אין דער וועלט פערגעהט ווי א חלום.
וואס טויג איהם צו וואנדערן ווייט פון געצעלט?
ר' יעקב איש תם איז א יושב אוהלים.

עם שמעהט געשריעבען

מען גלויבט, אז צוויי מאָל דריי איז זיעבען,
אי על־פי דין,
אי על־פי זין,
כל זמן דאָס שמעהט נור וואו געשריעבען.
און קיין זאך איז ניט איבערטריבען,
און גראָד פון אום,
און גלייך פון קרום
ווערט, ווען עם שמעהט אזוי געשריעבען.

די גאַנצע וועלט געהערט צו דיעבען,
די שעהנע וועלט,
מיט גאָר די געלד
און דאָס איז רעכט : עם שמעהט געשריעבען.
אין דלות בלייבט, איז רק געבליבען,
דער מאַן וואָס שאַפט
און בלייבט אָהן קראַפט ;
אז דאָס איז כשר, שמעהט געשריעבען.

אַלץ וואָס ער מאַכט ווערט אויפגעריעבען
פון יענעם'ס מויל,
וואָס איז צו פויל
צום טהאַן, אזוי שמעהט אויך געשריעבען.
מען הייסט דעם אַרבייטער זיך איבען

אין שפארעריי
אין שנארעריי,
מען זאגט : עם שמעהט אזוי געשריעבען.

אָט האָט גאָט אדם'ען פערטריבען
פון פאראדיזן,
די מעשה איז
אָן אמת, ווייל זי שמעהט געשריבען.
און גאָט, ער האָט אונז אויסגעקליבען
צו דינען איהם
מיט אונזער שמים
דריי מאל אַ טאָג, ווי'ס שמעהט געשריעבען.

עם טאָר אַ איד זיך ניט פערליבען
ווייל ליעבע פאָסט
פאַר דעם, וואָס שפאָסט
און לאַכט פון אַלץ וואָס שמעהט געשריעבען ;
וואָס איז בעשערט ווערט ניט געקליבען,
אַ אידיש קינד,
וואָס לויפט פון זינד
ליעבט גאָט און טהומט וואָס שמעהט געשריעבען.

און ווערען דארף אין יאָך געטריבען,
אָט ווי דער אָקס
אָן אַרטהאָדאָקס,
געפינען קענט איהר דאָס געשריעבען ;
דעם קיסר מוז ער פאַלגען, ליעבען
ווייך נור אַ ליץ
ברעכט אַ געזעץ,
אַ פרומער היט וואָס שמעהט געשריעבען.

פערדינאנד לאסאל

(1825 — 1864)

(צו זיין 25 יאָהריגען. אָהרציט, געפֿייערט דעם 31 אויגוסט, 1889).

1.

לאַסאַל, זאָגט איהר, מױט? שױן אַ פּערטעל יאָהרהונדערט,
דערצעהלט איהר מיר — ליעגט ער אין דר'ערד?
דער מאַן, וועלכען אַרבייטסלייט האָבען בעוואַנדערט,
און אויסבייטער האָבען מיט שרעקען געהערט?
דער מעכטיגער וועקער, אַ קינסטלער אין שפּראַכע,
דער אַרבייטער־פּריינד און דער פּעלקער־טריבון?
דער פּרעדיגער פאַר אונזער הייליגער זאַכע,
וואָס איהם האָט די גלייכהייט גערופּען: מײן זוהן,
וואָס איהם האָט די וואַרהייט גערופּען מײן ברודער
און — פּאַטער, דער אַרעמער עלענדער מאַן;
ער, וואָס האָט געמאַכט אין דער וועלט אַ גערודער,
בעקעמפּענדיג יופּיטער ווי אַ מיטאַן:
פּערשפּרייטענדיג ליכט און דאָס הייליגע פּייער
אין פּינסטערע ערטער, אין ערטער פּון קעלט,
און וואָס האָט געוויעזען דעם וועג צו זײן פּרייער,
דעם וועג צו די נייע און הערליכע וועלט;
ער וואָס האָט בעקעמפּט וואָס איז שלעכט און פּערדאַרבען
ביז ער איז געפּאַלען פּערמאַטערטערהייט —
איז ער — מײנט איהר — אין פּיער־און־זעכציג געשטאַרבען?
— לאַסאַל איז אַ פּיערטעל יאָהרהונדערט שױן מױט?

וואס רעדט איהר ? א מאן ווי דער מאן קען ניט שטארבען ;
א מאן ווי לאסאל קען ניט, מאן ניט זיין טויט !
ווען ארבייטסלייט ארימע קוועלען זיך, דארבען,
און לעבען אין מאנגעל און שטארבען פון נויט ;
ווען אומעטום הערשען דעספאטיש טיראנען —
טיראנען געקרוינטע, טיראנען דורך געלד,
זאל ליעגען אין דר'ערד א מיטאן פון מיטאנען ?
זאל ליעגען בעגראבען א מעכטיגער העלד ?
ווען מאַרדלוסט אין מענשענגעשטאלט זיצט אויף טהראנען,
פערניסענדיג בלוט, אדער צאפענדיג בלוט,
און אומעטום ליעגען אין שרעק די נאציאנען
די אונטער א סצעפטער, די אונטער א קנוט ;
ווען אחדות געפינט זיך נור איין אין אסטראגען,
און מענשליכע גלייכהייט — נור אונטער דער ערד ;
ווען ווארהייט איז שעדליך צו הערען, צו זאגען,
און ליגענס פערשימעלטע ווערען פערעהרט ;
ווען אומעטום שמאכטעט די פרייהייט אין קיימען
פון פארטוגאל ביז צו די בערג פון אוראל ;
ווען טויזענד בעטריגער די פאלשקייט פערברייטען
זאל בלייבען די מענשהייט געטרענט פון לאסאל ?
אונמעגליך ! יא, וואהר איז עס ליעגט אין א קבר
אין ברעסלוי דער גוף פון דעם העררליכען מאן,
דער שמערבליכער טהייל פון דעם מאן, יעדער אבר —
זיי ליעגען בעגראבען אין עטליכע שפאן
פון ערד, פון דער ערד אונזער אלעמענס מוטער,
וואס געהמט אלע קינדער אריין אין איהר שוים,
אפילו די וועלכע זי גיט ניט קיין פוטער,
קיין שפייז ניט ביין לעבען, קיין קלייד ניט, קיין הויז.
יא, וואהר איז, דער קערפער ליעגט לאנג שוין בעגראבען,

דער אדלער-בליק לייכט אין די אויגען ניט מעהר,
דער צונג אין מויל, וואָס פאַר זיין אויסשפראַכע האָבען
געציטערט די הערשער מיט אַל די געוועהר ;
דער צונג, וועלכער האָט אין די הערצער געצונדען
אַ פייער פון קאַמפּף-לויט ביי אַרעמע לייט,
אַ העלישען פייער פון ברענענדע וואונדען
ביי די וואָס ערוואַרטען מיט שרעקען דעם שטרייט —
דער צונג, דאָס איז אמת, איז לאַנג שוין אַהן רעגונג,
די שטימע איז שמום און פערשאלט די מוזיק,
אזוי ווי דער גאַנצער גוף ליעגט אַהן בעוועגונג
און ווי אין די אויגען איז פינסטער דער בליק.

און דאָך טריאומפּירסטו אומזיסט, קאַפיטאַל !
עס לעבט אין דער וועלט נאָך דער גייסט פון לאַסאַל,
ער לעבט און בערייטעט דיין פאַל,
דיין שטורץ און דיין פאַל איבעראַל !

2.

דאָס יאָהר אַכט-און-פּערציג פון דיעזען יאָהרהונדערט
האַט פּלוצלונג די אַרבייטער-מאַסען געבראַכט
צום זינען, און האָט אומעטום זיי דערמונטערט,
צו שטרעבען מיט האַפּנונג, צו קעמפּען מיט מאַכט,
פיר פּרייהייט און גלייכהייט, פון פעלקער און ראַסען,
פיר ברידערליכקייט פון נאַציאָן מיט נאַציאָן,
און דאָס וואָס פּערקינדיגט געהאַט האָט די מאַסען
די גרויסע פּראַנצויזישע רעוואָלוציאָן, —
האַט שנעל צו פּערווירקליכען איצט אַנגעפאַנגען
דאָס יאָהר אַכט-און-פּערציג מיט פייער און מוטה.
און דיעזער פּראַצעס איז דאָן פאַרווערטס געגאַנגען

פון שמונדע צו שמונד', פון מינומ צו מינומ.
ביז דער פראלעמאריער האָט קלערער און קלערער
זיין בימערע לאַגע גענומען פערשמעהן,
און דאָס וואָס די עדעלסטע פון זיינע לעהרער
איהם פריהער געזאָגט האָבען, האָט ער אליין
גענומען מיט שכל און גרינדליך בעטראַכטען,
בעטראַכטען און נעהמען צום האַרצען — און דאָן...
איז ער, וואָס מען פלעגט איהם געוועהנליך פעראַכטען,
געוואָרען אַ העלדישער קעמפּפּער, אַ מאַן!
„צום קאַמפּף! צו די וואַפען!“ האָט ער אויסגערופּען,
„דאָך... האַלט!“ — זאָגט ער — ווער וויל זיין מיין גענעראַל?
— „איך“, האָט איהם פון ווייטען אַ מאַן צוגערופּען
„איך פיהר דיך צום זיעג!“ — און דער מאַן וואָר לאַסאַל.

צום זיעג, — ווייל ביי איהם מיט זיין גרויסען בטחון
אין זיך, אין דאָס פאַלק און אין זיין אידעאַל
האָט קעמפּפּען אליין שוין געהייסען נצחון, —
נצחון אַהן שרעק פאַר אַ שטער, פאַר אַ פאַל;
ווייל שטרעבען ביי איהם האָט געהייסען עררייכען,
און וועלען האָט קענען פערמייטשט דיעזער מאַן,
און ווערטער ווי אַבשמעהן, צוריקגעהן און ווייכען —
זיי זיינען פאַר איהם ניט געוועזען פאַראַן.

צום זיעג! און ער וואַלט די פּעראייניגטע מאַסען
בעגייסטערט צו שמעהן געגען פיינד אויפ'ן פעלד;
ער וואַלט יעדעס קינד פון די אַרבייטער־קלאַסען
געמאַכט פאַר אַ מאַן, יעדען מאַן פאַר אַ העלד —
וואַלט ער פאַר דער צייט ניט געפונען, ווי פיעלע
בעפאַר, דורך אַ פרוי אַ געליעכטע זיין טויט,

וואלט ער ניט ווי שמשון געהאט א דלילה,
וואס האט איהם פערניכטעט פערבלענדעטערהייט.
און ער איז געשטארבען ?

אה ניין, עס איז נור פערשוואונדען
געווארען פון אונז זיין פערמאטערטער גוף,
דאך לעבט נאך זיין גייסט, וועלכער האט אונז פערבונדען,
עס הערט זיך נאך היינט זיין געוואלדיגער רוף.
עס לעבט דער געשטארבענער פרייהייטס־טריבון
אין אלעמענס הערצער, ביי פריינד און ביי פינד,
נור אונטערגעגאנגען איז ער ווי די זון,
וואס ווארט אָב די נאכט און קומט וויעדער און שיינט.

ער לעבט, יא, ער לעבט און בעלעבט און בענייסטערט
נאך היינטיגען טאָג יענע עלענדע לייט,
וואָס איבער זיי האָט מען געהערשט און געמייסטערט
אזא שרעקליך לאַנגע און פינסטערע צייט.
ער לעבט און בעלעבט אלע אַרעמע, שוואַכע,
ער לעבט און ער גיט איין די אַרבייטסלייט מוטה,
צו נעהמען פון זייערע אויסבייטער ראַכע
פיר פרייהייט גערויבטע, פּערגאַסענעם בלוט.
ער לעבט און ער זאָגט : —

פּראַלעטאַריער, ניט אימער
וועט אייערע אַרבייט ערנעהרען דעם שופּט ;
ניט אייביג וועט מען אין איין איינציגען צימער
פּערשפּאַרען פּאַמיליען אַהן ליכט און אַהן לופּט ;
ניט אייביג וועט איהר אין די גאַסען געהן זוכען
אַן אַרבייטער־דינגער צוליעב אַ שטיק ברויט ;
ניט אייביג וועט איהר יענעם פּריידענטאָג פּלוצען

ווען אייך ווערט געבאָרען אַ קינד אין דער נויט ;
ניט אייביג וועט יעדע פון אייערע טעכטער
בעדיענען דעם רייכען, זיין מאַכטער, זיין זוהן ;
ניט אייביג וועט ליידען דער מאַן דער גערעכטער
און דינען אַלס רעכטלאָזער קנעכט ביין האַבון ;
ניט אייביג וועט אַרעמע שעהנהייט פערקויפען
דעם גוף און די עהרע אין גאַס צוליעב געלד ;
ניט אייביג וועט אַרעמע מענערקראַפט לויפען
ערמאַרדען פאַר געלד פרעמדע יוגענד אין פעלד ;
ניט אייביג וועט פעלקער צוטהיילען אַ גראַבען
און מאַכען פאַר שונאים נאַטירליכע פריינט ;
ניט אייביג וועט אַרבייט דעם טהוער בעגראַבען
און מאַכען זיין לעבען אַ לאַסט איהם — ווי היינט ;
ניט אייביג וועט גאַלד איבער מענשען רעגירען,
וואו יעדערער שטייגט דורך דעם אַנדערענ'ס פאַל ;
ניט אייביג וועט אונרעכט, וועט רויב עקזיסטירען,
ניט אייביג ! — שרייט צום פראַלעמאָריער לאַסאַל, —
לאַסאַל דער געשמאַרבענער, וועלכער נאָך לעבט,
לאַסאַל דער בעגראַבענער, וועלכער בעלעכט.

.3

און ווען די צייט,
די נייע צייט,
די פרייע צייט,
וועט קומען, —
מיט דאַנקבאַרקייט
טראַגט, אַרבייטסלייט,
פון נאַהנט און ווייט
קרעניץ בלומען,

אויף יענעם אַרמ,
וואָס ער רוהט דאָרמ,
ער וואָס זיין וואָרמ,
זיין רעדען
האַט אייך געמאַכט
פול מוטא און מאַכט
און האָט געבראַכט
אייך פריידען.

ווען איהר ווערט פריי
פון טיראַניי,
פון רויבעריי
אין לעבען;
ווען איהר ווערט רייך
אין פרייהייט גלייך,
געדענקט וואָס אייך
געגעבען —

האַט ער, דער העלד,
וואָס האָט בעזעעלט
אייך און ערהעלט
די גייסטער,
און איינגערייהט
דעם גרויסען שמרייט
פון אַרבייטסלייט
און מייסטער.

טראַגט איהר דאַרום
אַהין אַ בלום

פון אומעטום
מיט ליעבע
דאָרט וואו ער רוהט,
ער וואָס זיין מוטה
איז אייער גוט
געבליבען.

אן „אימער-גריין“
זאלט איהר אַהין,
איהר, זיינע זיהן,
איהם ברענגען,
און דאָן אַ ליעד,
אַ פרייהייטס-ליעד,
אַ זיעגעס-ליעד
דאָרט זינגען.

מאַרקס דער זיעגער

צו זיין 25טען יאהרצייט, 13טען מערץ, 1908.

קיין איבערמענש, קיין אונטערגאָט און קיין פּראָפּעט,
איז ער צו מענשענקינדער נור אַלס מענש געקומען;
קיין גאַט־געזאָלכטער, קיין בעלאַרבערטער פּאָעט,
האַט ער—דער מאַן—אַ שפּראַך אַהן בילדער און אַהן בלומען,

אַ מענשענשפּראַך, אַ דענקער־לשון נור גערעדט,
דערמיט אָבער גאַט מאַמאָן'ס פעסטונג איינגענומען, —
די תּפּיסה, וואו דער מענש דעם ברודער זיינעם טרעט,
וואו אין אַ גרויב פון גאַלד זיין גייסט איז אומגעקומען.

קיין איבערמענש; אַ מעכטיגער נור דורך זיין וויסענסמאַכט,
האַט ער, וואָס האַט אליהו'ס מאַנטעל ניט געטראָגען,
אַהן משה'ס שטעקען, אַהן שמשון'ס גבורה אין דער שלאַכט,

און אַהן אַרמעען, לייכט די שוואַרצע קראַפט געשלאָגען,
צוטרייבענדיג די חשך־ברואים פון דער נאַכט,
און מיט זיין העלען גייסט בעגינענדיג צו טאַגען.

פריעדריך ענגעלס

28 נאוועמבער, 1820 — 5 אויגוסט, 1895.

דער צווילינגסברודער פון דעם גרויסען גרינדער
פון אונזער תורה, דורך וועלכע „איך און דו“
פערזאנדלעך זיך אין „מיר“, און מענשענקינדער,
גערויבט פון מענשענזין, פון אלעס, וואָס גיט צו

מוטא צו בעקעמפפּען יעדען שופּט און שינדער,
וואָס שינדען שפּיעלענדיג מיט אונז אין בלינדע קוה,
זיי אלס פּערבלענדער און דאָס פּאַלק אלס בלינדער,
— דער גרויסער ענגעלס געהט היינט אין זיין רוה.

זיין צווילינגסברודער, זיין קאמעראַד-אין-וואַפּען,
זיין מאַרקס, וואָס האָט אונז אין דער וויסמענאַיי
געמאַכט פאַר מענער פון בעדריקמע שקלאַפּען,

און לעהרנענדיג צו לעבען ברידערליך-געטריי,
עמפּאַנגט איהם היינט, און אונז, דעם פּאַלק דעם שלאַפּען,
לאָזט ער זיין מעכטיג ווערק צו ווערען שטאַרק און פריי.

וויליאם מאררים

1834 — 1896.

מיט שווארץ פערשלייערט איז די רויטע פאָהנע
און דורכגעווייקט מיט פראַלעטאָריער־טרערען היינט.
דען... טויט איז ער, וואָס איז געוועזען אַ מתנה
פון מוזען און פון גראַציען פאר'ן מענשענפריינד,
דעם פרייהייטסגייסט, געשאַנקען אין דער צייט,
ווען ער איז איינס געוואָרען מיט דער גערעכטיגקייט.

און דיעזער דיכטער־העלד פון העלדישע געדיכטע,
פערוואַנדעלט אין אַ קעמפּפּער פאר דאָס רעכט,
איז היינט ניט מעהר ווי אין דער וועלט־געשיכטע
אַ נאָמען, וואָס זיין גלאַנץ בעלייכט די נעכט,
בעת שוואַרצע גייסטער האַבען אין דער לופט געשוועבט,
און האָס פאר ליעבע האָט אַ שוואַרצע טוך געוועכט.

און אין בריטאַניע'ס שמאַלצען דיכטער־מעמפעל
איז לעדיג היינט דער פלאַץ פון דעם פּאָעט,
וואָס אויף זיין שמערען איז געווען דער שמעמפעל
פון דעם אונשמערכליכען דעם געמליכען קוואַרטעט,
אין וועלכען שעקספיער'ס און דזשאַהן מילטאָן'ס גלאַנץ
האָט אַבגעשמראַלט אויף בייראָן'ס, שעללי'ס לאַרבער־קראַנץ.

זיין פלאַץ איז לעער, און מעהר ווי איין יאהרהונדערט
וועט נאָך פּערגעהן, ביז זיצען וועט אויף דיעזען טהראָן

א דיכטער-פירסט, אזוי ווי ער בעליעכט, בעוואונדערט,
וואָס האַלט, אַנשמאַט אַ סצעפּטער, הויך די רויטע פּאַהן,
צוגלייך דעם אַלמערטהום'ס בעגייסטערטער פּאַעט,
און פאַר דער צוקונפּט אַ פּיאַנער און אַ פּראָפּעט.

ער איז ניט מעהר! דער עדעלסטער, דער גרעסטער
בריליאַנט אויף יענעם האַכצייט'ס-באַלדאַכין,
וואָס אונטער איהם האָט גלייכהייט'ס שוועסטער
צו דעם בעפרייאונגס גייסט געזאָגט: „איך בין
מיט דיר, אין דיר, ביז אויסגעהן וועט די בייזע מאַכט,
פּערשוואַנדען ווי אַ בייזער חלום פון אַ בייזער נאַכט.

ער איז ניט מעהר. דאָך קומעדיגע דורות,
וואָס וועלען לעבען אין זיין „ערדען-פּאַראַדיעז“,
בעפרייט פון האַכזוכט און פון פּאַלשע תּורות, —
זיי וועלען זאָגען: „דער געוועזענער — ער איז!“
און אייביג אונפּערראַסט וועט בלייבען אין דער ערד
דער מוזע'ס קלאַרינעט, דער פּרייהייט'ס שאַרפּער שווערד.

וויקטאר הוגאָ

1885—1802

(א סאַנגעט, געשריבען גלויב גאָר זיין טויט)

דער דיכטער, וועלכען פראַנקרייך האָט געגעבען
דער וועלט; דיעזער העלד, וואָס פון זיין בויגען
די שאַרפסטע פיילען זייגען אָפּט געפלוויגען
צו די טיראַנען — איז אַרויס פונ'ם לעבען!

ער, וואָס זיין גאַנצער טהאַן און שטרעבען
וואָר אויסצואווישען וויינענדיגע אויגען,
און די, וואָס אַרעמקייט האָט איינגעבויגען,
מיט זיין קול דעם מעכטיגען ערהויבען, —

ער, וויקטאר הוגאָ, איז אַוועקגעאַנגען,
די מוזען שמעהען איבער איהם און קלאַגען,
דער פנים מיט אַ שליער שוואַרץ פּערהאַנגען.

די פרייהייט וויינט, די גלייכהייט הערט מען זאָגען:
דעם טאָג איז גאָר קיין זון ניט אויפגעאַנגען
ווען צום בית עולם איהם האָט מען געטראָגען.

צו יעקב גארדין'ס ערשמען יאהרצייט

(א תלום אויפ'ן וואָהר)

ער איז שטיל.
ניט א זילבע פון זיין מויל,
ניט א בליק פון זיינע אויגען;
ך' ווייס, ער איז צום רעדען פויל,
ווערטער פלעגט ער אפט פערבויגען.
אבער ס' האָט דאָך אלץ א שיער,
„גיב א וואָרט, א בליק גיב מיר!“
דאָכט זיך, איך פערלאנג ניט פיעל.
ער איז שטיל.

שטיל איז ער.
רוהיג ליעגט ער אין זיין בעט,
צוגעמאַכט האַלט ער די אויגען;
ניט ער ריהרט זיך, ניט ער רעדט,
ער, וואָס איז אַפט הויך געשמויגען,
ער, וואָס עד היום נאָך ווערט
פון די טויזענדער געהערט,
מ ו ז ער שווייגען? ניט ער וויל?
ער איז שטיל.

שטיל איז ער.
אפשר איז ער טאַקע טויט?

מאלע וואָס עס קען פאַסירען.
אַנד'רע לעבען מויטערהייט,
מתים פיהרען און מאַרשירען;
איז ניט מעגליך, אַז זיי האָבען
לעבעדיגערהייט בעגראַבען
איהם — אַ שפּאַן ווייט פון זיין ציעל?
ער איז שטיל.

שטיל איז ער.
נור זיין מוזע שוועבט אַרום
איבער מעלפאַמענע'ס טעמפעל;
אַ פּערגעס - מיך - ניט, אַ בלום
אין אַ לענטע מיט זיין שטעמפעל
מראַגט זי אונטער זיין פאַרטרעט.
טרויערט און אַהן ווערטער רעדט,
זאָגט אַהן ווערטער לאַנגזאַם שטיל:
„ער... איז... שטיל!“

א פראלאג צו מירעלע אפרת *

„מירעלע אפרת“ בעדארף קיין פראלאג ניט
 ריכטיג צו שאצען איהר ווערטה, איהר געוויכט,
 פונקט ווי מען דארף פאר דעם ליכטיגען טאג ניט
 קינסמליכע פלאמען צו ווייזען זיין ליכט;
 און ווי מען זעהט אהן דעם שווימער'ס ערצעהלונג
 דעם אקעאן'ס אונגעהייערע מאכט,
 פונקט אזוי צייגט זיך אהן פרעמדער עמפפעחלונג
 אונזער פערפאסער'ס טאלאנט היינט ביי נאכט.

באלד וועלען אַננעהמען דאָ אויף דער ביהנע
 זיינע געדאַנקען פלייש, אַטהעם און בלוט,
 און איהר וועט וויעדערזעהן יענע מדינה,
 וואו עס רעגירט איבער מענשען אַ קנטו;
 וואו חנהדבורה'ס געקליעבענע קללות
 זיינען דער אַבקלאַנג פון אידישען קלאַנג,
 וואו די פערפאַלגונגען און די בהלות
 אייביג פערגיפטען אין יאָהר יעדען טאָג;
 וואו יעדע פרייע און פּרעהליכע מיענע,
 איז אזוי לאַנג אזוי שטרענג אונטערדריקט,
 אז אַ ר' נחום'צע בעל נפקאמינה

(* געשריבען צו יעקב גאַרדין'ס צעהן-יעהריגען יובילעאום,
 אַלס דראַמאָורג, ניו יאָרק, נאָוועמבער, 1901.)

ווערט דורך א טראַפעלע סם נור דערקוויקט ;
ר' נחום, וואָס האַנדעלט מיט גאַט און זיין תורה,
לאַכט פון דעם דלות ביי זיך אין געצעלט,
האַנדעלט און קלייבט פאַר זיך כשרה מחורה
וועקסלען אויף יענער, דער בעסערער וועלט.

באַלד וועט איהר האַכען פאַר אייערע אויגען
איהם און ר' שלמון'ען, וועלכער בעהעפט
אויך זיך צו גאַט, און געהט אין זיינע וועגען,
מעהר נישט ער האַלט ניט פון הימעל-געשעפט ;
גלאַט איז זיין צינגעלע, שאַרף איז זיין מוח,
דאַרט וואו עס בעט זיך פערקנייטשט ער אַ פאַלב ;
דאָ דיענט ער גאַט מיט זיין האַרצען, זיין כוח,
דאַרטען בשתיקה — די גאַלדענע קאַלב.

איהר וועט אַ יאַסעלע זעהן און אַ דאַניע,
וועלכע דער גלות אין רוסלאַנד בעשאַפט ;
יענעם אַלס שוועכליכען שטיעפקינד פון פאַניע,
דיעזען אַלס וויסטלינג, אַן עפעל אָהן זאַפט ;
ביידע מיט מוחות צודולטע, צודרעהטע,
ווינשענדיג גוטעס און טהוענדיג שלעכטס —
שפיעלט דער אַ קערטעל, יענער די פלייטע
און פון זיין שפיעל קומט אַרויס יענער קרעכץ,
וועלכער צייט הונדערטער ביטערע יאַהרען
הערט זיך אין יעדוועדער אידישער הויז :
ווערט אין צובראַכענע הערצער געבאַרען,
קומט דורך געשלאַסענע ליפען אַרויס ;
יאַסעלע — דאַניע, זיי וועלען ערשיינען
זיי אונזער דיכטער פאַר אונז שטעלט זיי פאַר

רוסישע אידישע טיפען, וואָס זיינען
שטימען אין אייביגען קלעגליכען כאָר, —
שטימען, וואו טורמעס די פרייהייט בעהאַלמען,
און די אמונה די ליעבע דערשטיקט,
און וואו עס וואַנדלען אין מענשען-געשמאַלמען,
שדים פון גיהנם צום הערשען געשיקט.

דיעזע און יאָסעלע'ס שיינדעל, אַלין קינדער
פון אַ צוריסענעם לעבען אַהן מאַלק,
וועלכע עס פאַארט דער שלימזל דער בלינדער
אין דעם צוטומעלטען אידישען פאַלק.
שיינדעלע, יאָסעלע — שמורעם און פריעדען!
האַבזוכט — גענוגזאַמקייט, ליעבע און האָס!
געמליך פּעראייניגט און מענשליך געשיעדען,
וואַסער און בוימאָייל אַ פאַאר אין אַ פאַס, —
ווער איז פון ביידען דער גוטער, דער שלעכטער?
ווער איז דער שולדיגער צד צווישען זיי?
ווער איז דער שולדיגער, ווער דער גערעכטער,
אויב די פּעראייניגטע פּערבלייבען רק צוויי?
דיעזע געשמאַלמען זיי רופט אונזער דיכטער
היער אויף דער סצענע אַרויס היינט ביי נאַכט,
ער, וועלכער האָט אונז געוויעזען געזיכטער
פנים'ער, הערצער און זעעלען מיט מאַכט;
פריהער אַפּט האָט אונזער לעבען געשילדערט
אונזערע זימליכקייט און אונזער פיהר
און האָט די זיטען פון אידען געמילדערט,
ער, דער פּערפאַסער פון „אידישען ליער“.
דער דיכטער, וואָס האָט, אום די מוחות צו בילדען
אויפ'ן מהעאַטער די „לוריעס“ געשמעלט,

זיי און דעם טיפ פון „א מענשען א ווילדען“,
וואונדערפאל אין זיין פערפינסטערמער וועלט;
ער, וועלכער האט אונז א „סאפא“ געגעבען
און האט א „אידישען גלח“ געמאלט,
טריי צו דער קונסט און טרייער צום לעבען,
קינסטליכע בילדער אין רעמלעך פון גאלד;
ער, וועלכער האט אונז דעם „רוסישען אידען“,
עלענד אין דאלארס מדינה געצייגט,
עלענד אין פרייהייט, אין גלייכהייט פערשיעדען,
זינקענדיג טיעפער, וואס העכער ער שטייגט;
ער, וועלכער האט אונז אין צעהנדליגע דראמען
אונזער געזעלשאפט געצייגט און איהר בוי —
ער ווייזט אייך איצטער די הארץ פון א מאמען
זיענענדיג איבער א מעכטיגע פרוי.

און דיעזען זיעג פון א ליעבענדער מוטער
איבער זיך זעלבסט, איבער גייסט און פערשטאנד;
דיעזען טריאומף, וואס דער עדעלער, גוטער
מענש טראגט ארויס איבער שטאלץ נאכאנאנד —
„מירעלע אפרת“, רופט דאס דער דיכטער;
איך לאז דעם אורטהייל אין אייערע הענד:
גארדין'ס פערעהרער, זיי זיינען די ריכטער,
איצט רעדט זיין ווערק, דער פראלאג איז צו ענד.

צו די פרייע ארבייטער־שטימע

(א גרוס צו איהר גרינדונג)

וועדער א קעמפפער אין אונזערע רייען,
 ווארהייט און רעכט האָבען נאָך אַ פערטהיידיגער,
 וועדער אַ העלפער דאָס פאָלק צו בעפרייען,
 פרייהייט און גלויכהייט — איהר האָט נאָך אַ פרעדיגער!
 און דיעזע „ארבייטער־שטימע“ די נייע,
 קעמפפנדיג פיר אַ גערעכטע, האַרמאָנישע
 מענשענגעזעלשאַפט, אַ זאַמע און פרייע,
 איז אויך אַ אידישע שטים, אַ „זשאַרגאַנישע“.

* *

בראַזאַ ישראליק! דו און דינע שפּראַכע, —
 דו, דער פּערוואַגעלטער, זי, די פּעראַכטעמע
 אַרבייטעט מיט פאַר דער הייליגער זאַכע;
 אידעל, זשאַרגאַן — דיעזע צוויי אונגעאַכטעמע!
 און דו בעטרעסט מיט די פּעלקער־טריבונע
 אום זיך צו מישען אין גלויבען און ראַסען־קאַמפּף,
 דענקסט מיט אַן חורבן, דיך רעגט די קאַמונע,
 אַכשאַפען העלפסטו די נויט און דעם קלאַסענקאַמפּף.
 דען דו פּערשטעהסט אַז דער אַרבייטער־גלות
 איז פאַר'ן אידען דער איינציג געפּעהרליכער;
 וואַרסט מיט מעהר אויף דינע המן'ס מפלות,
 קלערסט ווי צו מאַכען די גאַנצע וועלט עהרליכער.
 און אַזוי העלפסטו די געלד־מאַכט פּערניכמען,
 אויסוואַרצלען אַלע געמיינהייט און שלעכטיגקייט.

העלפסט דינע ברידער אזא וועלט ערריכמען,
וואו עם זאל הערשען געקרוינט די גערעכטיגקייט.

* *

פארווערטס ישראלים! דיין פאלק און דיין ברודער
איז יעדער מענש וועלכער האָרעוועט שמאַכטענדיג.
שמעל זיך, צוזאַמען מיט איהם, דאַרט ביין רודער,
דאַן געהט דאָם שוף, יעדען שטורעם פּעראַכטענדיג.
שוואַך איז דער מאַסט און נישט מעכטיג דער זעגעל,
שרעק זיך פון דעסטוועגען נישט פאַר דאָם קינפטיגע;
„מענשענרעכט“ שמעהט אויף דיין הייליגען דגל, —
דו וועסט עררייכען די וועלט, די פּערנינפטיגע.

שרעק זיך נישט פאַר רעליגיעזע טומאַנען,
וועלכע דיין שיפעלע וועלען בעגעגענען;
אויך קאַפיטאַל-פעלזען זיינען פאַראַנען
און עם וועט דונערן, בליצען און רעגענען.
פארווערטס! און האָב נישט פאַר פעלזען קיין מורא,
נישט פאַר די זאַמד־ביינק, נישט פאַר'ן פּערווירענדען
געבעל, דו רודער און פּרעדיג דיין תורה,
און מען וועט באַלד דיך זעהן אַ טריאומפּירענדען.
געה און בענוץ דינע „אַרבייטער־שטימע“
פרייהייט און ברידערליכקייט צו פּערטהידיגען,
געגען די געלד־מאַכט, די כּייזע און שלימע
און אלע פּגעים וואָס ווילען זיי שעדיגען.

* *

און דאָ פון ווייטען, פון דער זייט אַטלאַנטיק
שמעהט אַ פּערגעסענער זינגער, אַ אידעלע,
שמרענגט אָן זיין שטימע, זיין שוואַכען אַטלאַנטיק,
זינגענדיג מ ז ל - טוב אין דיזען ליעדעלע.

לאַנדאָן, מאי, 1890.

צו מיינע ברידער אין אמעריקא

(א גרוס פון ענגלאַנד צו די „אַרױמער צױטונג“)

אַה, ניין, דער אַמלאַנטישער ים מיט די טױזענדער
מײלען פון װאַסער קען ברידער ניט טרענען,
אַזוי װי עס קען ניט דער שטירמישער, ברויזענדער
װינד אונזער פײער פערבאַטען צו ברענען.

די אמת'ע ליבע, די הייסע, אונגענדליכע,
װײס ניט אַז שײדונגען זײנען פאַראַגען;
זי קוקט ניט אױף גרענעצען פליסיגע, לענדליכע,
װײס ניט פון בערג, לאַכט אױך פון אַקעאַנען.

און ברידער, אין קאַמפף פאַר די פרייהייט פּעראַייניגטע,
זײנען אין אײנעם זאַגאַר װען דערוױטערט,
װײל ליבע צום מענשען, דורך װאַהרהייט גערייניגטע,
קען דורך ענטפּערנונג נור װערען געלייטערט.

אין אײן פלאַם פערמישען בײ אונז אַלע פלאַמען זיך,
אײן קול נור לאַזט זיך פון ברעג צו ברעג הערען;
מיר װײנען צוזאַמען, און פּרעהען צוזאַמען זיך,
קײן שום אַקעאַן קען דאַרין אונז ניט שמערען.

דערפאַר מײנע ברידער, דערוױטערטע, מײערע,
פיהלט איהר מיך שמענדיג אין אײערע קרייזען;

דערפאר פיהל איך מיט, לעב איך דורך אלע אייערע
פריידען און פארטשריטע, ליידען און גרייזען.

דערפאר הערט איהר דייטליך מיין יאָמערליעד קלאַגענדיג,
יעדעסמאל ווען איך שלים-מזל'ס בעפאלען,
און הערט אויך דעם פולס מיינעם האַסטיגער שלאַגענדיג,
ווען עס דערפרעהען איך ליכטיגע שטרעהלען.

* *

אַה, ניין! דער אַטלאַנטיק, מיט אל' זיינע טויזענדער
מיילען פון וואַסער, קען אונז ניט צושיידען,
אַזוי ווי עס קען ניט דער שטורעם, דער ברויזענדער
פון דעספּאַטיזמוס דערשטיקען דעם רעדען —

פון גליקליכע צייטען, פון אַרדנונגען בעסערע,
וועלכע די פרייהייט וועט ברענגען, וועט גרינדען,
פון גרעסערע אייניגקייט, מענשליכקייט גרעסערע,
וועלכע וועט פעלקער אין ליעבע פערבינדען.

1892

3. עטוואס הומאָר און סאַטירע

ווי רייכע לייט לעבען

רייכע לייט צופריעדענע
לעבען אויף פערשיעדענע
אופנים אין דער וועלט ;
מאנכע פון זיי פוצען זיך,
אנדערע פערשמוצען זיך
און אלע צוליעב געלד.

* * *

איינער איז א סוועמערל
ביז ער ווערט א פעטערל
און לייהט געלד אויף פראצענט ;
לייהט געלד רוהיג זיצענדיג,
רויבענדיג, ניט שוויצענדיג,
ווי פריהער ארבייטס־הענט.

עלעגאנט זיך קליידענדיג,
און בנעימות רעדענדיג,
און זעלמען ווען פערמאן,
קומט ער אויף אסיפות היינט,
געהמט און גיט חניפות היינט,
און איז א גאנצער האהן.

היער געהט אום אנאנדערער :
דיעזער איז א וואנדערער

און פֿאַהרט אום זוכען גליק,
מאַכט געלד אין אויסטראַליען,
שפענט עס אין איטאַליען
און קעהרט זיך אום צוריק.

אין דערהיים זיין ווייבעלע
לעבט זיך ווי אַ טייבעלע,
געלאַסען און געהיים —
מיט אַ מאַן אַנאַנדערען,
ביז עס קומט פון וואַנדערען
דער רייזענדער אַהיים.

איהר שענקט ער אַ רינגעלע,
איהם שענקט זי אַ אינגעלע,
עס ווערט ניט פיעל גערעט...
נור מען ווייס אין שטאַט דערפון,
ווייבער מאַכען שפּאַט דערפון,
און ענדליך ווערט אַ גט.

דאַרטען שטעהט אַ שרייבערל,
וועלכער איז אַ קלייבערל
פון נייעס פאַר אַ בלאַט;
לעבט פון ליגענס פעטליכע,
וועלמליכע און געטליכע,
שרייבט און איז זיך זאַט.

מענשען קריטיזירענדיג,
און זיין פעדער פיהרענדיג
מיט חוצפה און מיט שטאַלן,

מאכט ער מען זאל לייענען
ווערטער, וועלכע קלייענען
זיך פונקט ווי גלאז צו האלץ.

וועניג וואס פערשטעהענדיג,
דאך דאס צינגעל דרעהענדיג,
לעבט אנדערסוואו א מאן:
דיעזער רופט זיך פרעדיגער
און ער איז א לעדיגער,
א שטייפער באראכאן.

ער איז פרום ביי פרומע לייט,
גוט און קלוג ביי דומע לייט,
און וואו עס בעט זיך — לינק;
און פאר אלע נייגונגען
האט ער איבערצייגונגען,
און בייט זיך וואונדערפלינק.

אין א שטילען ערטעלע
זיצט און מאכט א קערטעלע
א זעהן פון א באנקיר;
שפיעלט, א סך פערלירענדיג,
אבער וועניג שפירענדיג:
דער טאטע איז א גביר.

באלען און טהעאטערן
קלעקען ניט צו פטר'ן
דעם פאטער'ס אוצר גאלד;
אויף קאנצערטען געהט ער ניט,

דען מוזיק פערשמעהט ער ניט,
און קארמען האט ער האלט.

קארמען און צו עמען פיעל,
אויסערדעם מעטרעמען פיעל,
וואס איהם פערדינגט די נויט;
ארעמע פערבלענדעמע,
וועלכע פאר געשענדעמע
עס מאכט דאס שטיקעל כרויט.

יענער יונגער מאנטשיקעל
איז א שארלאטאנטשיקעל,
וואס רופט זיך אדוואקאט;
עהרליכקייט בעלידיגט ער,
לומפעריי פערטהייריגט ער
און לעבט ווי א מאגנאט.

יונגע לייט פערצאכטען איהם
ווייל די מיידלעך אכטען איהם
און בעמען איהם ביי גאט;
ער — ער מאכט זיי חן'דעלעך,
ווייזט די ווייסע ציינדעלעך,
די פערד אין זיין קארעט.

און מיט כיטרע ריידעלעך,
קרויטשקעלעך און דריידעלעך
פערקרימט ער וואס איז גלייך;
און ער איז א טויז אין שטאט,

האַט אַ גרויסע הויז אין שטאָט
און שווינדעלט און איז רייך.

מיט דער תורה האַנדלענדיג,
אין גאָט'ס וועגען וואַנדלענדיג,
נעהט אום אַ פיינער מאַן ;
ער איז אַ דוכאַוונער איד,
זעהר אַ גרונטאַוונער איד,
און שטאַלץ ווי גאַנץ קיידאַן.

און ער האַט אַ בייכעלע,
מיט אַ קליינעם טייכעלע
פון ספיריטוס דאַרין ;
דען ער מאַכט אַ שנעפסעלע
ווען ער שערט אַ שעפסעלע,
און שערט עס על פי דין.

וואו ער זאָגט קיין דעה ניט,
גיט ער די מטבעה ניט,
דאָך נעהמט ער וואו ער קען ;
אַה, ער איז ניט שעמעדיג,
און ער פרעגט ניט, נעהמענדיג,
פון וועמען, ווי און ווען.

אַט זעהט איהר אַן אַלטינקען,
שטייפליכען און קאַלטינקען
פערראַסטען גענעראַל ;
ער איז מעהר קיין שעכטער ניט.

טויג שוין פאר א פעכטער ניט,
דאך רעט ער איבעראל.

רעט פון די פערנאנגענע
טויטע און געפאנגענע
אין שלאכטען אויפען פעלד;
ווערט בעגייסטערט טראכטענדיג,
ווי ער האט זיך, שלאכטענדיג,
געמאכט דעם נאמען העלד.

און ער געהט אום לויבענדיג
זיך אליין, און גלויבענדיג,
אז איינער וועלכער גיסט
בלוט אין א מלחמה ניט,
האט גאר קיין נשמה ניט,
און לעבט כמעט אומזיסט.

דארטען דער צולאזענער,
ברייטליך אויפגעבלאזענער,
און פייןגענולמער פראנט,
איז דער האלב פערווילדעטער,
גראבער, אונגעבילדעטער,
דער בערווען־ספעקולאנט.

מאסען געלד פערדיענענדיג,
לעבט ער שפינוועכס שפינענדיג
פאר פליגען אין דער לופט;
פרייע לייט און עהרליכע
האלט ער פאר געפעהרליכע,
און יעדען פאר א שופט.

אָנגעבלאָזען שמעהענדיג
זעהט איהר איהם זיך דרעהענדיג
אין פויג, אין גלאַניג, אין פראַכט —
פון סאַלאַנען ליכטיגע,
צווישען גרויסע וויכטיגע
פערזאָנען יעדע נאַכט.

היער איז אַ פערדאַרבענע,
דעננאָך שעהן געפאַרבענע
און אייביג יונגע פרוי ;
שמעהט אין שפיגעל זוכענדיג,
קלייבענדיג און פלוצענדיג
די האַר וואָס ווערען גרוי.

זי איז אַ בעלעזענע,
רעט ווי אַ געוועזענע
פראַפעסאָרקע מיט פריינט ;
פראַזען האַט זי עטליכע
וועגען ליעבע געטליכע
אזואו נאָר זי ערשיינט.

רעט פון די אַמאָליגע
ערענסטע און „דראַליגע“
ליובאַוניקעס אַהן צאַהל ;
חוזק פון זיי מאַכענדיג
זאָגט זי, ביטער לאַכענדיג :
איך וועל זיין פרום אַמאָל... .

אויב איהר ליענט צייטונגען
ווייסט איהר די בעדייטונגען

פון יעדען מין געוועט ;
קענט געוויס די סקאטשקע-לייט,
אלע פערד און קליאטשקע-לייט,
פון וועלכע יעדער רעט.

איצט בעטראכט דאָ געהענדיג
שכור און זיך פרעהענדיג
דעם מאָן וואָס „מאַכט אַ בוך“ ;
נארען האָט געפונען ער,
און איז אַ געוואונענער
און לאַכט פון זייער פלוך.

און ער גלעט זיין בערדעלע,
דאַנקענדיג דעם פערדעלע,
די נארעלעך און גאַט ;
טראַגט דאָס געלד אין „בענק“ אַריין,
געהט דערנאָך אין שענק אַריין,
און שכור'ט אַהן כלאַפּאַט.

יעדער קען ר' שמעיה'לען
מיט זיין ווייבעל חיה'לען
מיט לייבקען זיין יונגאַטש,
מיט זיין האַרץ די שטיינערנע,
מיט זיין האַנד די ביינערנע,
וואָס גיט מיט פרייד... אַ פאַטש.

ער בעוואוינט פיעל צימערען,
וועלכע בלישצען, שימערען
מיט זילבער און מיט גאָלד ;

און מען זאגט אז שרפה-געלט
האלט ער נישט פאר טרפה געלט,
און האט א פייער האלט... .

צינגער ביזע, שעדליכע
זאגען, אז מיט עמליכע
און צוואנציג יאהר צוריק
האט ער פון א פייערל,
אין א קליינעם מויערל,
געמאכט א גרויסען גליק.

טויזענדער פערמאגענדיג,
דעננאך זיך בעקלאגענדיג
אז קאס-קאס קומט ער אויס,
לעבט זיך געבעך קוועלענדיג,
רייכער ווערען וועלענדיג,
א גביר אין יענע הויז.

ער איז אין פערואלמונגס-ראטה
פון אן אונטערהאלטונגס-בלאט,
און קריגט מעהר ווי א דאנק,
איז אויך א דירעקטארעל,
אדער אן אינספעקטארעל,
אין — גאט ווייס וועלכע — באנק.

האט דערצו פרנסות פיעל
און פון זיי הכנסות פיעל
און שיש מיט געלד זיך אפ ;
דאך דאס אלעס קלעקט איהם נישט,

און די פעמקייט שמעקט איהם ניט —
דעם אלטען קונגעל־מאָפּ.

זעהט איהר דאָרמען פֿאַהרענדיג
איהם, וואָס איז געוואָרען דיק
פון בייזע איבערגענג?
ניט פון קריינק פון אייגענע,
קורצע און פֿערצויגענע, —
דערפון האָט מען אַ קרענק.

ער האָט זיינע דיקליכקייט
נור פון דער אונגליקליכקייט
פון די, וואָס ער קורירט;
מענשען, וועלכע גלויבען איהם,
פֿאַהלען גוט און לויבען איהם
און פֿאַהרען וואו ער פֿיהרט.

מענשען וואָס בעדענקען גוט,
אַז מען דאַרף צו קרענקען גוט
אַ דאָקטאָר'ס מעדיצין;
מענשען, וועלכע שטאַרבֿענדיג,
שטאַרבֿען ניט פֿערדאַרבֿענדיג
זיין מסחור אָהן אַ זין.

יענער שטייף־פֿערשפּילעמער,
אימער איינגעהילעמער
אין רעק פון שוואַרצע טוך,
וועלכער קוקט אויף יעדערן

ווי א נאָז אויף פעדערן,
און ווי א בלאָז אויף פּוּך ;

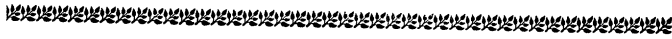
דאָס איז אַ ראַבינערל,
כלומרשט נור אַ דיענערל —
אַ דיענערל פון גאָט,
אַבער ער האָט עטליכע
טויזענדער, פון געטליכע
רחמנות, אין קאמפאָד.

מאָסען געלד פּערדיענענדיג,
דאווענט ער, גאָט דיענענדיג,
און דאווענט זעהר פרום ;
שמע ישראל שרייט ער גוט,
אין עלינו שפייט ער גוט,
און בלאָזט זיך אומעטום.

* * *

רייכע לייט צופריעדענע
לעבען אויף פּערשיעדענע
אופנים אין דער וועלט ;
מאַנכע פון זיי צירען זיך,
אַנדערע פּערשמירען זיך
און אַלע ליעבען געלט.

און זיי אַלע האַבעווען, —
האַבעווען, בעראַבעווען
די אויסגעקוועלטע הענט ;
דיעזער דורך אַ בלעמעלע,

יענער דורך א צעטעלע,
אנאנדערער דורך רענט.

דער, געזעצליך לאמבענדיג,
יענער, געטליך בדהנ'דיג,
א דרימער פון פראצענט;
פון פראצענט, פון וועקסעלעך,
נעהמענדיג פון עקסעלעך
וואס קריכט נור אין די הענט.

קוקט ניט וואס זיי רייסען זיך
צווישען זיך, און בייסען זיך,
און כאפען דער פון דעם;
דאס איז נור א קלייניגקייט,
ווייל מען קען אהן אייניגקייט
זיך לעבען רייד, בעקוועם

און דער רייכטהום זייערער
וועט אן אונגעהייערער
בעטרוג זיין אזוי לאנג,
ביז דער לעבען אייערער
וועט ניט זיין א פרייערער, —
פון יאך פריי און פון דראנג.

ריסלאַנד און פראַנקרייך

די רוסישע רעגירונג מאַכט איצט
אַן אַנגליהע פון 350 מיליאָן
פראַנק אין פאַרזיג.

די בלויע פראַנצויזישע געלד־רעפּובליק
טרינקט ברודערשאַפט צו צו דעם רוסישען צאַר ;
זי ווינשט דעם דעםפּאַט צום מיראַנעווען גליק
און חנפ'עט איהם און ער איז לוסטיג דער נאַר.
שאַמפּאַניער און וואַדקאַ — ווי פריינדליך זיי זיינען,
ווי הערצליך קוסט די גילאַמינע דעם קנוט !
זאַל ווירקליך פראַנצויזישע גלייכהייט ערשיינען
געבונדען אין יוכטע, געפאַרבען מיט בלוט ?
שאַמפּאַניער און וואַדקאַ געמישט מיט אַיינאַנדער,
די געלד־רעפּובליק טאַנצט מיט צאַר אלכסנדר,
זי גיט איהם ממתקים און איהר קוסט די האַנד ער !

די בלויע פראַנצויזישע געלד־רעפּובליק
טרינקט ברודערשאַפט צו צו דעם רוסישען צאַר ;
זי זאָגט זי מוז האַלטען די טייטשען אין צוויק,
איהר שרעקליכסטער פיינד אַבער הייסט : קאַמונאַר.
איהר פיינד איז דער טייטש ניט, ניט דער אימאַליענער,
איהר פיינד איז דער פאַלקס־פריינד מיט האַרץ און מיט מוטה,
דער אַרבייטער מאַכט איהר אַ שרעק אָן, ניט יענער,
פאַר איהם דאַרף זי פאַיינע'ס אַלמעכטיגען קנוט.

דערפאר גיט זי געלד איהם און איהר קוסט די האנד ער,
דערפאר טרינקט זי פריינדשאפטליך מיט אלכסנדר
שאמפאניער און וואַדקא געמישט מיט איינאנדער.

די בלויע פראנצויזישע געלד־רעפובליק
טרינקט ברודערשאפט צו צו דעם רוסישען צאר ;
זי וועט איהם, וואהרשיינליך, נאך שענקען א שטריק
צו הענגען דעם נעקסטען געפאנגענעם גבר.
ווי ליעבליך זי ווינקט צו איהם צו, די הולטאייקע,
ווי גערן זי צאהלט איהם פאַראויס פאר זיין מיה,
פאר זיינע קאַזאַקען, דעם שפּיז, די נאַגאַייקע,
פיעללייכט פאר סיביר פאר אַנאַנדער בלאַנקי.
שאמפאניער און וואַדקא, אַט טרינקט פון איהר האנד ער
דער דריטער. דער בלוטיגסטער צאר אלכסנדר,
ער קעהרט זיך אין קבר אום אונזער איסקאַנדער !

די בלויע פראנצויזישע געלד־רעפובליק
טרינקט ברודערשאפט צו צו דעם רוסישען צאר ;
ווער וואַלט דאָס געגלויבט אַ יאהר ניינצעהן צוריק,
אַז זי וועט זיך לאַבען ביין צאַר'ס סאַמאַוואַר ?
זי האָט, דאָס איז אמת, איהר פאַטער געוואַרגען,
גלייך נאָך איהר געבורט, און פּערגאַסען זיין בלוט,
דאָך ווער וואַלט געקלערט דאָן אַז זי וועט פּערוואַרגען
מיט געלד אַזאַ מאַן, ווי דעם מאַן מיטען קנוט ?
דאָס טהוט די קאַקעטקע, האָפט פון אַלכסנדר,
אַז געגען די „שונאים“ וועט שיצען איהר לאַנד ער,
און שטאַפט איהם מיט פּראַנקען און איהר קוסט די האנד ער,

דער רעוואַלוציאַנס־גייסט ער שמייכעלט און זאָגט :
„געדולד, פעלקער אַלע, אַ וויילע געדולד !

נאך י י ז די נאכט פינסטער, דאך באלד, קינדער, מאַגט,
און רוסלאנד וועט אַבצאהלען פראַנקרייך די שולד.
דען ווען דער פראַנצויז וועט זיך געבען אַ הויב
זיין לאַנד און די וועלט פון דער נויט צו דערלויזען,
וועט רוסלאנד'ס זשעליאבאָוו צוטערעטען אין שמויב
דעם קנוט, און וועט קומען צוהילף די פראַנצויזען.
דאן וועלען אין קאמפף שמעהן פּעראיינט מיט אַיינאַנדער.
אַנטקעגען דער געלד־מאַכט און צאַר אלכסנדר,
דאָס לאַנד פון בלאַנקי און דאָס פּאַלק פון איסקאַנדער.

1890

גאט מאמאן

גאט מאמאן איז א גליקליכער,
א ברייטליכער,
א פעטליכער,
א זאטער גאט, א דיקליכער,
א וואונדערבארער גאט;

ער שיקט צו זיינע קינדערלעך,
און קנעכטעלעך
פיעל העכטעלעך,
פיעל שעפסעלעך, פיעל רינדערלעך,
און אלצדינג וואס ער האט.

ער גיט זיי שארפע מוח'לעך,
ניט וויציגע,
דאך שפיציגע,
הייסט בויען זיי מזבח'לעך
פאר איהם אין יעדער שטאדט.

זיי בויען איהם אלטארעלעך, —
די גרינדערלעך,
די שינדערלעך,
און אפפערן איהם נארעלעך,
און היטען זיין געכאט.

ער פרעהט זיך אויף זיי קוקענדיג,
די קרעמערלעך,
די נעהמערלעך,
זיי זעהענדיג זיך בוקענדיג
אין שטויב פאר זייער גאט.

זיי זעהענדיג, די צופערלעך
פערבאפענדיג,
פערקלאפענדיג
פיעל זילבער, גאלד און קופערלעך,
דאן מאכענדיג באנקראט.

און נחת פון זיין קלייבענדיג,
פערשפיצט ער זיי,
בעשיצט ער זיי
צו גנב'ענען, פערבלייבענדיג
די פני פון יעדער שטאָדט.

ער היט זיי מיט סאלדאטעלעך,
וואָס שיסען גוט
און גיסען בלוט
מיט ביקסעלעך, האַרמאטעלעך,
מיט פולווער און מיט שראָט.

גאָט מאַמאָן איז אַ גליקליכער,
אַ ברויטליכער,
אַ פעטליכער,
אַ זאָטער גאָט, אַ דיקליכער,
אַ וואונדערבארער גאָט.

סענדער און וועלוועל

זאגט סענדער דער שומח :
וואָס מאַכען די רויטע
וואָס מאַכען די סאַציאַליסטען ?
זאגט וועלוועל דער צווייטער,
איך דאַנקע, גאַנץ הייטער,
וואָס הערסטו פון די ניהיליסטען ?

זאגט סענדער : זיי זיינען
ניט דאָס וואָס זיי שיינען,
מען זעהט זיי ניט ווען מען בעהאַלט זיך.
זאגט וועלוועל : אַזוי-גאַר !
זיי ווייזען אַ שטייגער
זיך נור בעת די ערד דיינע שפּאַלט זיך.

זאגט סענדער : וואָס מאַכסטו
אַליין און וואָס טראַכסטו
צו טהאַן מיט די רויטע מנפה ?
זאגט וועלוועל : מיר אַרט ניט
כל-זמן דאָס פּערשפּאַרט ניט
אין שטוב מיך אין צייט פון אַ שרפּה.

זאגט סענדער פון רייסען :
מיין פריינד, איך וואָלט שמייסען
ביז טויט סאַציאַל-דעמאָקראַטען.

זאגט וועלוועל דאס טויג ניט
אָה, איך לאָז פון אויג ניט
אַרויס, פריינד, דעם סוף פון דיין טאַמען.

זאגט סענדער: ר' קרוב
דערוויילע ווערט חרוב
דער מהראַן דורך די העלישע תורה.
זאגט וועלוועל: פערשמעהט זיך,
מיון מה, ער דרעהט זיך...
איך האָב טאַקע צייטענווייז מורא.

זאגט סענדער: ביין רודער,
צו בליבען, מיון ברודער,
מוז ווערן געמאַכט אַ מלחמה.
זאגט וועלוועל: רעכט האַסטו
דאָס זאַגענדיג בלאַזטו
אַריין מיר אַ נייע נשמה.

זאגט סענדער: היינט לאַמיר
בערעכענען טאַמער
איז גלייכער אַז טאַקע מיר ביידע.
זאגט וועלוועל: איך רעכען
דאָס קען אונז ניט ברעכען,
איך שלאָג זיך מיט דיר, פריינד, מיט פריידע!

1892

בודעל-פאליטיק

אה, די קוואלען פון די וואהלען,
יענקי דודעלס פאליטיק!
וועמעס מאגען קען פערטראגען
אלל די שקרים וואס זיי זאגען —
גראבע שקרים, פעט און דיק?

אויסגעשפוקטע, אבגעדרוקטע,
פאלען ליגענס אהן א ברעג;
יענקי דודעל, ווי א פודעל,
שפרינגט און לאסצעט זיך צום בודעל,
לאסצעט, דרעהענדיג דעם עק.

דעמאקראטען, פון א זאמען
מאגען מייקענען אויס רייד,
וועלכע נארען אין זיך שפארען,
אין א גוף א שוואכען דארען
און פערשלינגען בלינדערהייט.

און זיי שטימען, און זיי קרימען
זיך אפילו ניט דערביי —
פאר די רייסער, פאר די בייסער,
פאר'ן טרייבער, אונטערשטייער
אין דער דאלאר-מאכעריי;

ווייל זיי גלויבען די וואָס רויבען
זייער לעבען, לייב און קאַפּ;
זייער בכורה ווערט אַ סחורה,
פונקט ווי עשו'ס אין דער תורה,
פאַר אַ רויטען לינזענמאַפּ.

אידען טייטשען פלעכטען בייטשען
פאַר די אַרבייטער פון לאַנד;
ערין'ס קינדער, ווי די רינדער,
געהען ווערען ביי דעם שינדער
פאַר אַ זוף די רעכטע האַנד.

יענקי גופו שמעהט קיין שמופע
העכער ניט אין „גיב און נעהם“
ווי די גרים, די בני גרים,
וואָס זיי האַלט ער פאַר ממזרים
פון זיין ליעבען אַנקעל סעם.

און דעם זעכסטען פון דעם נעכסטען
חדש וועלען זיי, מיט היין,
וואַרפען גאַלקעס פאַר די פאַלקעס,
אום געקלאַפט צו ווערען מלקות,
אום צו קריגען גומע שמיץ.

* *

אה, די קוואַלען פון די וואַהלען,
יענקי דודעל'ס פאַליטיק!
דעמאָקראַטען — אַקראַבאַטען,
כאַפּ דער רוח זייער טאַטען,
גיב זיי, אַרבייטער, אַ שמריק!

אין דעם שמרודעל

אין דעם שמרודעל פון דעם בודעל
טרענקט זיך, ווי א טויטער פודעל,
דא אן אידעאל;
און ער טרענקט זיך, און ער לענקט זיך
צו זיין אונטערהאנג, און שווענקט זיך
אין דעם בייזען קוואל.

קיינער פרעגט ניט: וואס ער רעגט ניט
זיינע גליעדער, און בעוועגט ניט
מענשענהערצער מעהר.
„לאז ער דארבען, לאז ער שמארבען,
אויף די אויגען שנעל א שארבען,
רידלען שנעל אהער!“

צייט איז מהייער, און דער „פרייער“
דא אין לאנד האלט אז כדאי'ער
איז צו מאכען געלד;
מעגען פאלען אידעאלען,
דא איז קיינער ניט קיין בעלן
אויף די קרוין פונ'ם העלד.

פילאזאפען מעגען שמראפען,
זאגען מוסר געגען „בלאפען“,
דאס איז זייער זאך;
— 314 —

דאך ר' יודעל ליעבט א שמרודעל,
וואו דער בלאַף שווימט אויפ'ן בודעל,
ביז עס קומט א קראך.

וועהרענד בלק וואלט ישראליק
קענען לערנען מיט עמלק
פון דעם קאפיטאל;
דען זיין בלאַסע, שוואכע ראַסע
האַט דערלאנגט דער שקלאַפען-קלאַסע
פערדינאנד לאַסאַל.

1895

בריות אין רעדען *

זיי זיינען נור אלע גבורים אין רעדען,
אבער פליגען אין טהאָן ;
זיי מיינען מען קען יסורים פעררעדען,
פעררעדען אַ שלעכטען צאָהן !

ניין, מיינע ברידער, איהר זייט אין מעות,
אין מעות, אויף מיינע נאמנות !
צו אַ שלעכטען צאָהן העלפט קיין המצאות,
רייסט אַרום אַהן רחמנות !

אָבער כל־זמן איהר געהט מיט סבלנות
וועט קיינמאל ניט ווערען אַן ענדע ;
ביי די בעריסענע בלייבט די קבצנות,
און ביי ש—קען די גרענדע.

קעניגסבערג, אָקטאָבער 1877.

(* דיעזער שור'עלע, מוין מוזע'ס ערסטלינג, איז אַ טהויל פון אַ
סאָטורישען אַרטיקל אינ'ם „קול־לעם“, „די גרענדע־פיהרער“. דער
רישחם איז ניט ריכטיג, האָב איהם אָבער בכיוון געלאָזען ווי ער איז
דאָמאלס געדרוקט געוואָרען.

נ א ט י צ ע ן

צווישען די „פאָלקסליעדער“ אין דעם ערסטען טהייל (זייטע 15 ביז 200) זיינען אַלע, חוץ אַזעלכע, ביי וועלכע עס איז אָנגעגעבען אַנאַנדער דאַטע, געשריעבען געוואָרען אין דעם יאָהר 1891. אייניגע פון זיי, ווי צום ביישפּיעל, „האַנד און פּערשטאַנד“, „געכטען, היינט און מאָרגען“, „מען צופּט אייך. שטומע גרעזעלעך“, „ליעדער פאַר מיר“, „חן-גריבעלעך“ און, מיר דאַכט, דאָס ליעדלע „עס שרייבט זיך ניט“ ערשיינען איצט אין דרוק צום ערסטען מאָל. די געדיכטע אין דעם צווייטען טהייל (זייטע 203 ביז 317) זיינען געשריעבען געוואָרען צו פּערשיעדענע צייטען, פון דעם יאָהר 1877 ביז מיט עטליכע וואָכען צוריק, דאָס הייסט אין אַ משך פון 33 יאָהר. צווישען זיי זיינען דאָ ניט וועניגער (אַפּשר מעהר) ווי דרייסיג, וועלכע זיינען ענטוועדער נייע, אָדער פּריהער אויך קיינמאַל ניט געדרוקטע זאַכען.

צוליעב גרינדע, וועגען וועלכע עס לוינט ניט זיך דאָ צו פּערברייטען, האָבען אין דיעזען באַנד ניט געקענט אַריינקומען פּיעלע סאַטירישע און פּאָלעמישע געדיכטע. עס האָבען אויך געמוזט אויסגעלאָזען ווערען די פּאַבעלן. ביין צוזאַמענשטעלען האָט זיך, ערסטענס, געצייגט, אַז זיי, די פּאַבעלן, זיינען ניט גענוג אין צאָהל צו מאַכען אַ חשוב'ע אַבטהיילונג אין דעם בוך און,

צווייטענס, אז זיי וועלען בעסער אריינפאסען אין דעם אנדערן באַנד, וואָס וועט, האָף איך, ניט לאָזען אויף זיך פיעל לענגער וואַרטען, — יעדענפאלס ניט קיין צוואַנציג יאָהר, ווי אַ גרויסער טהייל פון דיעזען באַנד.

דאָן וועלען אויך געדרוקט ווערען אַלע עפיגראַמען (אין פערזען), אייניגע דראַמאַטישע געדיכטע און פיעלע ליעבעס-ליעדער, וועלכע האָבען ניט געקענט אריינגעהן אין די איצטיגע אויסגאַבע.

אַ ספעציעלע בעמערקונג בעט זיך אין פּאָלגענדע עטליכע פּעלע :

„מיין איינציגער פּערלאַנג“ (זייטע 79) איז געשריבען געוואָרען דעם טאָג פון מיין 50טען געבורטסטאָג אַלס אַ מתנה פאַר יעקב גאָרדין.

„אין מינוטען פון פּערצווייפּלונג“ איז אַ שמערצעשריי, וועלכער האָט זיך אַרויסגעריסען פון מיין טיעפסטען האַרצען אין דער צייט ווען עס איז, אין לאַנדאָן, פאַרגעקומען די שפּאַלטונג צווישען די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע און אַנאַרכיסטישע מיטגליעדער פון דעם בערנער סטריט קלוב און איך, צוזאַמען מיט אַנדערע, האָב זיך פון די אַנאַרכיסטען אָבגעטהיילט.

„עס ריהרט זיך“ (זייטע 120) איז געשריבען געוואָרען אין 1886, דעם טאָג ווען עס איז אָנגעקומען אין לאַנדאָן די נייעס וועגען דעם הימאַרקעט-מיטינג אין שיקאַגאָ, — יענעם היסטאָרישען מיטינג, וועלכער האָט שפּעטער געקאָסט פינף טייערע לעבענס.

„דאָס ליעד פּונ'ם לוינשקלאַף“ איז געווען אַ מתנה פאַר'ן „בונד“, פאַר וועלכען עס איז אויך געדיכטעט געוואָרען דאָס ליעד „נעהמט מיט מיין נשמה!“ . ביידע אין 1906.

„די מאַרסעליעזע“ האָט מיך פּערזענליך קיינמאָל ניט

צײַטן פֿאַר אַ פֿאַרשײַדנעם אַרבעט.

בעפריידיגט, אָבער אין איהר איצטיגער פֿאַרם איז זי אַזוי גוט בעקאַנט, אז איך האָב ניט געהאַט דעם מוטא איהר צו שטאַרק צו ענדערן.

אין איין זאַמעלבוך ווערט מיר צוגעשריעבען אַ געדיכט: „יציאת מצרים“. עס איז ניט מינס.

„טשיפסאיר“, „סטרענד“, קאַרן־היל“ זיינען בעקאַנטע ערטער אין לאַנדאָן.

דער פּערז: אָדער „ווי ראָלאַנד היל“ וועלכער קומט פֿאַר אין „א מירדעלע אין דער סיטי“ בעציהט זיך צום מאָנומענט פֿון ראָלאַנד היל, וועלכער האָט איינגעפיהרט דעם פעני סטעמפ פֿאַר בריעה־פֿאַרטאָ אין גאַנץ גרויסבריטאַניען און אירלאַנד, אומעטום גלייך.

די „סיטי“ איז היינט דער געשעפטס־טהייל פֿון לאַנדאָן. אַמאָל איז דאָס טאַקע געווען די שטאָרט (סיטי), די גאַנצע שטאָרט.

„דאָס ליעד“, צו די פרייע אַרבייטער שטימע“ איז געשיקט געוואָרען פֿון לאַנדאָן בעת די דאָזיגע צייטונג איז אין ניו יאָרק געגרינדעט געוואָרען אַלס „אונפֿאַרטייאישער“ אָרגאַן.

כּנוגע צום „פֿראַלאַנג צו מירדעלע אפרת“ איז פיעלייכט ניט איבריג צו בעמערקען, אז אַזעלכע פֿראַלאַגען, געשריעבען פֿון דעם דראַמאַטורג'ס אַ פריינד, זיינען געווען אין דער מאָדע אין ענגלאַנד, אינ'ם 18טען יאָרהונדערט.

איך בין אַוועקגעפֿאַהרען פֿון לאַנדאָן נאָך אַמעריקא אין דעם יאהר 1894. אַלץ וואָס איז געשריעבען געוואָרען ביז יענעם יאָהר שטאַמט, דערפֿאַר, פֿון ענגלאַנד.

בעמערקמע דרוקפעהלערן :

דארף זיין :	געדרוקט :	שורה :	זייטע :
פערדעקט	פערשמעקט	3	41
חשך'דיגע	חשך'דיגען	28	95
צוקונפט	„צוקונפט“	1	116
קנוט	קנ	26	194
ערבשאפט	ערבשאפטען	4	195
יעדער	יעדערער	5	200
שמעלט	שמעהט	16	214
אן אין מיר	אן מיר	5	220
פונ'ס	פונ'	15	222
אליץ	ליץ	15	227
אויסלאזן	אויסלאזען	15	245
יעדוועדען	יעדוועדער	19	261
דער נאז	די נאז	12	265
„ארבייטער“	„אררייטער“	2	289

